

Urheiluopistoverkosto 2010-luvulla

Urheiluopistojen koulutuksen ja verkostoyhteistyön kehittämislinjauksia

Opetusministeriön julkaisuja 2009:41

Urheiluopistoverkosto 2010-luvulla

Urheiluopistojen koulutuksen ja verkostoyhteistyön kehittämislinjauksia

Opetusministeriön julkaisuja 2009:41

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö / Undervisningsministeriet
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto /
Kultur-, idrotts- och ungdomspolitiska avdelningen
PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Toim. Anna Tiikkaja
Taitto / Ombrytning: Erja Kankala
Kansikuva / Omslagsbild: Tero Sivula, www.rodeo.fi

Yliopistopaino / Universitetsstryckeriet 2009

ISBN 978-952-485-768-0 (nid.)

ISBN 978-952-485-769-7 (PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu)

ISSN 1797-9501 (verkkojulkaisu)

Opetusministeriön julkaisuja / Undervisningsministeriets publikationer 2009:41

Sisältö

1 Työn lähtökohdat ja toteutus	4
2 Urheiluopistojen nykytilan kuvaus	7
2.1 Urheiluopistoverkoston kuvaus	7
2.2 Urheiluopistoissa järjestettävän koulutuksen kuvaus	8
2.3 Maksullinen palvelutoiminta	13
2.4 Urheiluopistot kansainvälisessä koulutuskentässä	13
3 Kansalliset kehittämisohjelmat ja -hankkeet	14
3.1 Hallitusohjelma ja politiikkaohjelmat	14
3.2 Koulutuksen kehittämisohjelmat	17
3.3 Liikunta-alan kehittämisohjelmat	22
3.4 Muut ohjelmat ja hankkeet	25
4 Urheiluopistot toimintaympäristön muutoksessa	27
5 Liikunta-alan työvoima- ja koulutustarpeen ennakointi	30
5.1 Yksityisen sektorin työvoiman kysynnän muutokset	30
5.2 Järjestö- ja seuratoiminnan työvoiman kysynnän muutokset	32
5.3 Kuntien työvoiman kysynnän muutokset	34
5.4 Urheiluopistojen ammatillinen koulutustarjonta ja valmistuneiden sijoittuminen	36
5.5 Koulutus- ja työvoimatarpeen ennakointi vuoteen 2015	36
6 Johtopäätöksiä – urheiluopistojen nykytila ja tulevaisuuden suunnat	38
6.1 Urheiluopistoverkoston keskeiset tehtäväalueet	38
6.2 Verkoston rakenteen kehittäminen	39
6.3 Urheiluopistoverkoston mahdolliset tulevaisuuden suunnat koulutustehtävittäin	40
7 Urheiluopistostrategia – urheiluopistot 2010-luvulla	45
7.1 Urheiluopistoverkoston missio, visio 2015 ja arvot	47
7.2 Urheiluopistoverkoston strateginen tulokortti	48
7.3 Toimenpidesuunnitelma vuosille 2009–2011	54
8 Lopuksi	56
Lähteet	58
Liitteet	62

1 Työn lähtökohdat ja toteutus

Urheiluopistojen yhteisen kehittämislinjausprosessin suunnittelu aloitettiin yhteistyössä opetusministeriön ja Urheiluopistojen Yhdistys ry:n kanssa keväällä 2008. Prosessin keskeisenä tarkoituksena on arvioida muuttuvan toimintaympäristön kehityssuuntia, määritellä urheiluopistoverkoston tehtävät tulevaisuudessa ja pohtia, millä tavoin näihin tehtäviin vastataan. Prosessissa käydään läpi urheiluopistojen nykytilaa, tarkastellaan erilaisia toimintaympäristön muutoksia urheiluopistoverkoston näkökulmasta, pohditaan yhteiskunnallisten kehittämisohjelmien vaikutusta urheiluopistojen toimintaan ja tehtäviin tulevaisuudessa sekä määritellään urheiluopistoverkoston arvot, visio, missio ja strategia tuleville vuosille. Urheiluopistostrategian lähtökohtana on urheiluopistojen vuonna 2007 yhteistyössä toteuttama tulevaisuustyö (Urheiluopistojen Yhdistys ry 2007) sekä keväällä 2008 kootut SWOT-analyysit (ks. liite 1).

Samanaikaisesti urheiluopistostrategiatyön suunnittelun kanssa on ollut käynnissä useita koulutuksen uudistamis- ja kehittämishankkeita, kuten Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma, Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (AKKU) sekä Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke. Strategiatyössä pyritään vastaamaan näiden hankkeiden asettamiin tehtäviin ja haasteisiin niiltä osin, kun ne koskettavat urheiluopistojen koulutustarjontaa. Strategiatyössä tarkastellaan urheiluopistojen näkökulmasta myös toimikauden 2007–2012 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa.

Osana urheiluopistostrategiatyötä opetusministeriö asetti syksyllä 2008 selvitysmiehen selvittämään ruotsinkielisen liikunta-alan koulutuksen tilaa ja rakenteellista kehittämistä. Selvityksen lopputulokset sekä esitys rakenteellisesta kehittämisestä on esitelty luvussa 6.2.

Urheiluopistostrategiaa on työstetty Urheiluopistojen Yhdistys ry:n, urheiluopistojen ja opetusministeriön yhteistyönä. Strategiatyötä on ohjannut ja valvonut opetusministeriön ja urheiluopistojen edustajista koottu ohjausryhmä puheenjohtajanaan Leena Kaivola (Suomen Urheiluopisto/Urheiluopistojen Yhdistys ry) ja jäsenenä Jorma Hyytiä (Kuortaneen Urheiluopisto/Urheiluopistojen Yhdistys ry), Kimmo Sirainen (Varalan Urheiluopisto/Urheiluopistojen Yhdistys ry), Mirja Virtala (opetusministeriö), Merja Leinonen (opetusministeriö) ja Kaija Suorsa-Aarnio (opetusministeriö). Ohjausryhmä on kokoontunut strategiatyön aikana neljä kertaa.

Käytännön strategiatyötä on pääosin edistänyt urheiluopistostrategiatyöryhmä, jonka puheenjohtajana on ollut Urheiluopistojen Yhdistys ry:n puheenjohtaja ja Suomen Urheiluopiston vararehtori (vs. rehtori 1.5.2009 alk.) Leena Kaivola ja muina jäseninä rehtori Jorma Hyytiä Kuortaneen Urheiluopistosta, rehtori Lasse Mikkelsen Liikuntakeskus Pajulahdesta, rehtori Mirja Papunen Urheiluopisto Kisakeskuksesta, rehtori Marcus Rantala Solvallen Urheiluopistosta, rehtori Kimmo Sirainen Varalan Urheiluopistosta sekä rehtori Erkka Westerlund Suomen Urheiluopistosta. Työryhmä on kokoontunut strategiatyön aikana viisi kertaa.

Strategiatyöryhmän ja ohjausryhmän sihteerinä sekä raportin koostajana on toiminut projektityöntekijä Anna Tiikkaja Suomen Urheiluopistosta.

Strategiatyön lopputuloksena syntyvää urheiluopistojen yhteistä strategiaa sekä missiota ja visiota varten tehtävään valmistelutyöhön koottiin valmisteluryhmä, jonka jäseninä ovat olleet Päijät-Hämeen koulutus-konsernin sisäinen tarkastaja Jaana Ilomäki ja yhteyspäällikkö Jari Hautamäki Päijät-Hämeen Opin Ovi-hankkeesta, apunaan Leena Kaivola ja Anna Tiikkaja Suomen Urheiluopistosta. Ryhmä suunnitteli ja valmisti 5.–6.2.2009 pidettyjen urheiluopistostrategiapäivien ennakkotehtävät sekä jatkokäsitteli ryhmien tuotokset strategiapäivien aikana. Lisäksi valmisteluryhmä edisti arvojen, vision, mission sekä strategisten tulokorttien valmistelua sekä valmisti ja suunnitteli 10.3.2009 opetusministeriön tiloissa pidetyn strategiapäivän toteutuksen.

Ryhmätyöskentelyn lisäksi strategiatyön teemoihin liittyen järjestettiin seminaareja ja työpajoja. Strategiatyön aloittanut sidosryhmäseminaari järjestettiin Säätytalolla Helsingissä 3.11.2008. Seminaarissa juhlistettiin samalla 20 vuotta täyttäneitä Urheiluopistojen Yhdistys ry:tä. Tilaisuuteen kutsuttiin urheiluopistojen sekä niiden sidosryhmien edustajia. Tavoitteena oli käynnistää strategiatyö sekä luoda raamit työn tavoitteille ja teemoille. Seminaarin ohjelma on liitteenä 2. Sidosryhmäseminaarin lisäksi järjestettiin 28.1.2009 järjestösektorin sidosryhmien tulevaisuustyöpaja, jonka teemana olivat toimintaympäristön muutokset ja tulevaisuuden näkymät urheiluopistojen ja järjestösektorin näkökulmasta. Tulevaisuustyöpajan ohjelma on liitteessä 3.

Kaikkien 11 urheiluopiston rehtorit kokoontuivat 5.–6.2.2009 strategiapäiville Suomen Urheiluopistolle työstämään strategiatyön lopputuloksena syntyvää missiota, visiota sekä keskeisiä strategisia tehtäviä, niihin liittyviä menestystekijöitä ja toimenpiteitä. Toinen kaikkien urheiluopistojen rehtoreiden yhteinen tapaaminen järjestettiin 10.3.2009 opetusministeriössä. Strategiaa työstettiin kaikkien urheiluopistojen kesken myös hallintopäivillä lokakuussa 2008 ja huhtikuussa 2009.

Taustamateriaalia raportteja varten on kerätty eri lähteistä, jotka on lueteltu lähdeluettelossa. Lisäksi strategiatyön tausta-aineistona on käytetty urheiluopistojen aiemmin koostamaa sisäistä tulevaisuusoh-

jelmaa. Nykytilan kuvaukseen ja tulevaisuuden toimintaympäristön muutoksiin sekä urheiluopistojen tehtäviin liittyen materiaalia on koottu kyselyillä. Ensimmäinen kysely lähetettiin urheiluopistojen rehtoreille marras–joulukuussa 2008. Kysely sisälsi urheiluopistojen nykytilasta ja tulevaisuuden näkymistä erilaisia väittämiä, joihin urheiluopistojen edustajat vastasivat internetin kautta. Toisessa internetkyselyssä urheiluopistojen edustajat ottivat kantaa erilaisiin tulevaisuuden toimintaympäristön muutoksiin ja niiden vaikutuksiin. Lisäksi urheiluopistoja pyydettiin täyttämään Excel-taulukoon koulutustarjontaansa liittyviä tunnuslukuja. Tammikuussa 2009 toteutettiin urheiluopistojen järjestösektorin sidosryhmille internetkysely, jonka tuloksia käytetään yhdessä tulevaisuustyöpajan tuloksien kanssa järjestösektorin ja urheiluopistojen tulevaisuuden yhteistyön määrittelyssä. Lisäksi 28.1.2009 pidetyssä järjestösektorin sidosryhmien tulevaisuustyöpajassa käytettiin sähköistä äänestysjärjestelmää, jolla kysyttiin järjestöjen näkemyksiä urheiluopistoyhteistyöstä tulevaisuudessa. Kyselyvastaukset ovat liitteessä 10.

Urheiluopistostrategiaa varten on haastateltu tai konsultoitu asiantuntijoina liikunta-alan ruotsinkielisen koulutuksen selvitysmies Mikael Ingbergiä, Turun yliopiston erikoistutkija Pasi Koskea, Helsingin kaupungin liikuntajohtaja Anssi Rauramoa, Kuntaliiton erityisasiantuntija Kari Sjöholmia sekä Hämeen TE-keskuksen ennakoinnin projektipäällikkö Jukka Vepsäläistä. Lisäksi Lahden ammattikorkeakoulun tulevaisuuden tutkimuksen asiantuntija, yrittäjyyden lehtori Jukka Ilmonen on antanut opiskelijoidensa kanssa oman panoksensa strategian ennakointiosioon. Strategiatyötä varten aineistoa on koottu myös erilaisilla liikunta-alan foorumeilla, kuten Kunnossa kaiken ikää 15-vuotisjuhlakatselmuksessa, liikunta-alan yrittäjyyden kehittämisstrategian tapaamisissa sekä koulutuksen kehittämis Hankkeisiin liittyvissä tilaisuuksissa.

Koulutuksen ja verkostoyhteistyön kehittämistyön ydintuloksina määriteltiin urheiluopistoverkoston missio, visio vuoteen 2015 sekä tiivistettiin verkoston arvot neljään keskeiseen kohtaan:

Urheiluopistoverkoston missio

Urheiluopistot tarjoavat liikunnan huippuosaamista ja kannustavan toiminta- ja oppimisympäristön koko väestölle.

Urheiluopistoverkoston visio 2015

Urheiluopistot toimivat ainutlaatuisena liikuntakoulutuksen, valmennuksen ja terveystiikunnan osaamisverkostona.

Urheiluopistoverkoston arvot

Asiakaslähtöisyys	Urheiluopistoverkoston tuotteet ovat lähtöisin asiakkaiden tarpeista. Urheiluopistoverkosto kehittää toimintaansa jatkuvassa vuorovaikutuksessa asiakkaittensa kanssa, elämänkaaren eri vaiheet huomioiden.
Yhteisöllisyys	Internaattimuotoinen toimintatapa ja yhteinen internaattipedagogiikka vahvistavat yhteisöllisyyttä. Urheiluopistoverkostossa kunnioitetaan asiakkaiden tarpeita yksilöinä sekä ryhmän jäsenenä. Urheiluopistot pyrkivät toiminnallaan vahvistamaan kansalaisaktiivisuutta ja kansalaisyhteiskuntaa.
Osaaminen	Urheiluopistot muodostavat dynaamisen, kehittyvän ja innovatiivisen osaamisverkoston. Urheiluopistoverkosto kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen.
Vastuullisuus	Urheiluopistoverkosto on vastuullinen kumppani ja sitoutuu sovittuihin tavoitteisiin. Verkosto pyrkii toiminnassaan läpinäkyvään ja avoimeen vuorovaikutukseen, tasa-arvoon ja kestäväin kehityksen periaatteiden noudattamiseen.

2 Urheiluopistojen nykytilan kuvaus

2.1 Urheiluopistoverkoston kuvaus

Valtakunnallisia liikunnan koulutuskeskuksia eli urheiluopistoja on yhteensä 11. Maantieteellisesti urheiluopistot sijoittuvat eri puolille Suomea ja niiden vaikutusalue kattaa näin ollen koko maan (ks. kuva 1).

Urheiluopistot ovat:

Eerikkilän Urheiluopisto, Tammela
 Kisakallion Urheiluopisto, Lohja
 Kuortaneen Urheiluopisto, Kuortane
 Lapin Urheiluopisto, Rovaniemi
 Liikuntakeskus Pajulahti, Nastola
 Solvalla Idrottsinstitut (Solvallan Urheiluopisto), Espoo
 Suomen Urheiluopisto, Heinola/Vierumäki
 Tanhuvaaran Urheiluopisto, Savonlinna
 Urheiluopisto Kisakeskus, Fiskars
 Varalan Urheiluopisto, Tampere
 Vuokatin Urheiluopisto, Sotkamo

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten lisäksi toimii kolme alueellista liikunnan koulutuskeskusta: Itä-Suomen Liikuntaopisto Joensuussa, Virpi-
 niemen liikuntaopisto Haukiputaalla ja Norrvallan Liikuntaopisto (Norrvalla Idrottsinstitut) Vöyrillä.

Urheiluopistot ovat monipuolisia liikunnan ja vapaa-ajan sekä terveysvalmennuksen keskuksia. Urheiluopistot ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, jotka järjestävät lisäksi liikunta-alan ammatillista perus- ja lisäkoulutusta sekä toimivat eri urheilulajien valmennuskeskuksina. Urheiluopistot tuottavat myös

yrityksille ja yksityisille ihmisille erilaisia toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseen tähtääviä palveluita ja tarjoavat monipuolisen vapaa-ajan vieton ja liikunnan toimintaympäristön.

Kuva 1. Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten eli urheiluopistojen maantieteellinen sijainti

Urheiluopistojen toiminnassa on erilaisia painotuksia, joihin vaikuttavat esimerkiksi alueelliset ja maantieteelliset seikat, yhteistyökumppanit sekä liikunta-paikat. Yhteisessä tulevaisuusohjelmassaan vuonna 2007 urheiluopistot määrittivät keskeisiksi yhteisiä ponnisteluja vaativiksi osa-alueiksi ammatillisen koulutuksen, urheilun ja valmennuksen sekä terveystliikunnan. (Urheiluopistojen Yhdistys ry 2007, 8.)

Urheiluopistoverkoston yhteisiä etuja valvoo ja edistää vuonna 1988 perustettu Urheiluopistojen Yhdistys ry. Yhdistys koordinoi urheiluopistojen yhteisiä hankkeita, esittää kaikkien urheiluopistojen edustajana lausuntoja valtakunnallisiin liikunnan ja koulutuksen kehittämishankkeisiin sekä toimii urheiluopistojen keskinäisen vuorovaikutuksen ja edunvalvonnan forumina. Yhdistyksen puheenjohtajana toimii Leena Kaivola Suomen Urheiluopistosta.

Urheiluopistot ovat tehneet aktiivista yhteistyötä yhteisissä hankkeissa, joista esimerkkinä parhaillaan käynnissä oleva perheliikuntahanke, jonka hallinnoinnista vastaa Kisakallion Urheiluopisto; liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteiden uudistamistyö, jota toteutetaan Suomen Urheiluopiston johdolla sekä Leonardo da Vinci -ohjelman EU-rahoitteinen kansainvälinen liikkuvuushanke, jota Kuortaneen Urheiluopisto on hallinnoinut. Keväällä 2009 urheiluopistot kokeilivat myös yhteistä markkinointia: liikunnanohjauksen perustutkinto oli ensimmäistä kertaa mukana toisen asteen yhteishaussa ja Next Step -koulutusmessuilla tutkintoa markkinoitiin yhteisvoimin kaikkien sitä järjestävien urheiluopistojen kesken. Yhteistyötä on tehty myös taloushallinnon osa-alueella erityisesti raportoinnin yhtenäistämiseksi.

Urheiluopistot ovat muodostaneet tähän mennessä toimijoiden yhteenliittymän, josta on alkanut keskinäisen riippuvuuden ja yhteisten tarpeiden lisääntymisen myötä muodostua verkosto. Meneillään olevien koulutuksen kehittämishankkeiden ja muiden toimintaympäristön muutosten myötä verkostoitumisen ja yhteisen toiminnan tiivistämisen tarve on kasvanut. Strategiaproessin myötä urheiluopistojen yhteenliittymästä voidaan siirtyä tarkastelemaan urheiluopistoverkostoa, jossa jokaisella on omat tavoitteensa ja strategiansa, mutta myös yhteiset, koko verkoston etuja ajavat tavoitteet.

2.2 Urheiluopistoissa järjestettävän koulutuksen kuvaus

Urheiluopistoja on kehitetty liikuntakoulutukseen erikoistuneina oppilaitoksina. Ne ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, jotka voivat järjestää myös ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Toimintaa säätelevät laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632), laki ammatillisesta koulutuksesta (21.8.1998/630) ja laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (21.8.1998/631). Ammatillista koulutusta varten myönnetään rahoitusta opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (21.8.1998/635) mukaisesti. Urheiluopistojen koulutustarjonta ja näin ollen myös rahoitusperusta rakentuvat yleensä siis useamman kuin yhden tukijalan varaan. Valtionosuusperusteisen koulutustoiminnan lisäksi urheiluopistot järjestävät maksullista palvelutoimintaa.

Vuonna 2008 urheiluopistoissa järjestettyjen koulutusten määrät valtionosuuslaskennan perustana olevien yksiköiden mukaan on koottu taulukkoon 1. Vapaan sivistystyön valtionosuuslaskennan perusteena käytetään opiskelijavuorokautta, jolla tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden mittaista opiskelujaksoa, jonka aikana hän saa opetusta vähintään keskimäärin viisi tuntia. Ammatillisessa peruskoulutuksessa rahoitus määräytyy opiskelijaa kohden määrätyn yksikköhinnan perusteella. Ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa yksikköhinnat määritellään opiskelijatyövuotta kohden.

Keväällä 2008 urheiluopistojen rehtorit arvioivat urheiluopistostrategiatyön pohjaksi urheiluopistojen toiminnan vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat kunkin koulutusmuodon osalta. Tämän lisäksi opistot arvioivat toimintakykyään edistävät tekijät sekä osa-alueet, joihin urheiluopistojen yhteistä voimaa tulisi jatkossa keskittää. Kyselyn vastaukset on koottu raportin liitteeseen 1.

Taulukko 1. Urheiluopistojen koulutusvolyyymi valtionosuuslaskennan perustana olevan yksikön mukaan vuonna 2008 (Opetushallitus, Rahoitus- ja kustannustietopalvelut)

	Vapaa sivistystyö		Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisäkoulutus	
	Opiskelijavuorokaudet		Enimmäis-opiskelijamäärät	Opiskelijatyövuodet	
	Myönnetty	Toteutuneet		Myönnetty	Toteutuneet
Eerikkilän Urheiluopisto	22690,0	32476,0	0,0	38,5	45,1
Kisakallion Urheiluopisto	19850,0	39177,0	82,0	0,0	0,0
Kuortaneen Urheiluopisto	32470,0	50430,0	60,0	44,1	52,6
Lapin Urheiluopisto	12520,0	20400,0	115,0	34,0	34,8
Liikuntakeskus Pajulahti	30060,0	52522,0	90,0	17,0	15,9
Solvalla Idrottsinstitut	6430,0	8008,0	45,0	7,0	3,9
Suomen Urheiluopisto	53830,0	78000,0	110,0	99,9	138,4
Tanhuvaaran Urheiluopisto	24200,0	28792,0	60,0	0,0	0,0
Urheiluopisto Kisakeskus	17270,0	17500,0	0,0	15,0	11,9
Varalan Urheiluopisto	21310,0	30000,0	60,0	14,0	9,2
Vuokatin Urheiluopisto	29270,0	40010,0	0,0	37,6	48,4
Yhteensä	269900,0	397315,0	622,0	307,1	360,2

Vapaa sivistystyö

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä ja kykyä toimia yhteisöissä sekä edistää kansanvaltaisuuden, tasa-arvon ja moniarvoisuuden toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, 1 §.)

Vapaan sivistystyön toimintaa urheiluopistoilla säätelee laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632) sekä asetus vapaasta sivistystyöstä (6.11.1998/805). Lain mukaan liikunnan koulutuskeskukset ovat valtakunnallisia sisäoppilaitoksia ja alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on antaa liikunta-alan koulutusta, järjestää valmennustoimintaa sekä antaa näitä täydentävää opetusta. Vapaan sivistystyön laki on toimintaja rahoituslaki, mutta se säätelee toiminnan sisältöä melko vähän. Oppilaitokset ja niiden taustaorganisaatiot päättävät pääsääntöisesti itse koulutuksen sisällöistä ylläpitämislupansa rajoissa. (Opetusministeriö 2009e, 13.)

Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset eli urheiluopistot ovat sisäoppilaitosmuotoisia oppilaitoksia.

Vapaan sivistystyön koulutuksena urheiluopistot järjestävät mm. urheilijoiden valmennukseen liittyvää koulutusta sekä urheiluseurojen ohjaajien, valmentajien ja seurahenkilöstön koulutusta yhteistyössä liikuntajärjestöjen kanssa. Lisäksi ne toimivat koko väestölle tarkoitettuina kunto- ja terveystiikunnan koulutuskeskuksina.

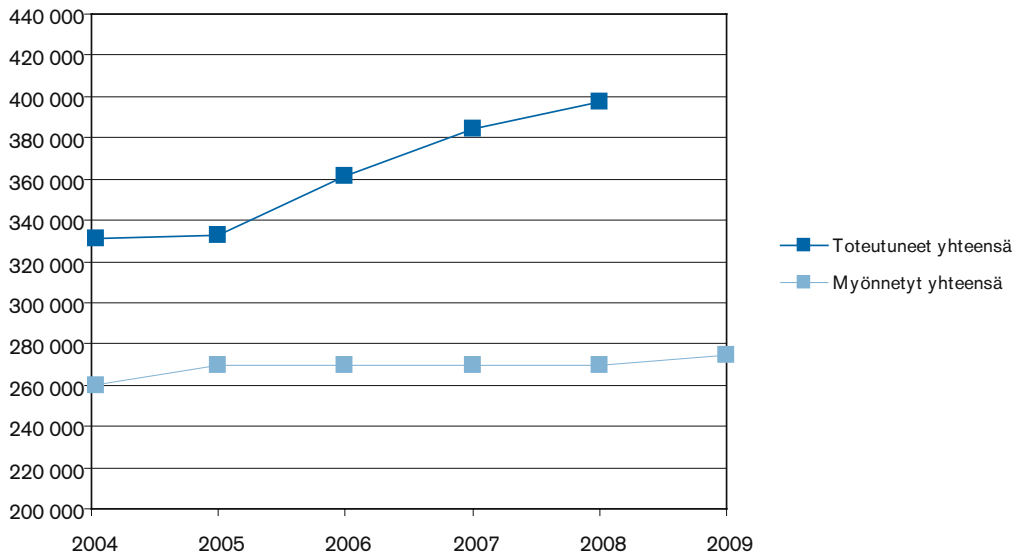
Liikunnan koulutuskeskukset saavat vapaan sivistystyön koulutustoimintaan suoriteperusteista valtionosuutta, minkä lisäksi ne voivat saada valtionavustusta kokeilu- ja kehittämishankkeisiin sekä rakentamiseen. Valtionosuuden perustana oleva suorite vapaassa sivistystyössä on opiskelijavuorokausi, jolla tarkoitetaan yhden opiskelijan vuorokauden mittaista opiskelujaksoa, jonka aikana hän saa opetusta vähintään keskimäärin viisi tuntia. Asetuksessa vapaasta sivistystyöstä (6.11.1998/805) säädetään, että valtakunnallisessa liikunnan koulutuskeskuksessa yhden opiskelujakson tulee sisältää vähintään 15 tuntia opetusta. Laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään perustuva rahoitus ei sisällä lakisääteistä kuntaosuutta, joten vapaan sivistystyön toimintaa rahoitetaan osittain opiskelijoilta perittävillä maksuilla. (Opetusministeriö 2009e, 12.)

Kuvaan 2 on koottu kaikkien urheiluopistojen vapaan sivistystyön myönnetty ja toteutuneet opiskelijavuorokaudet yhteensä vuosina 2004–2009. Kuva

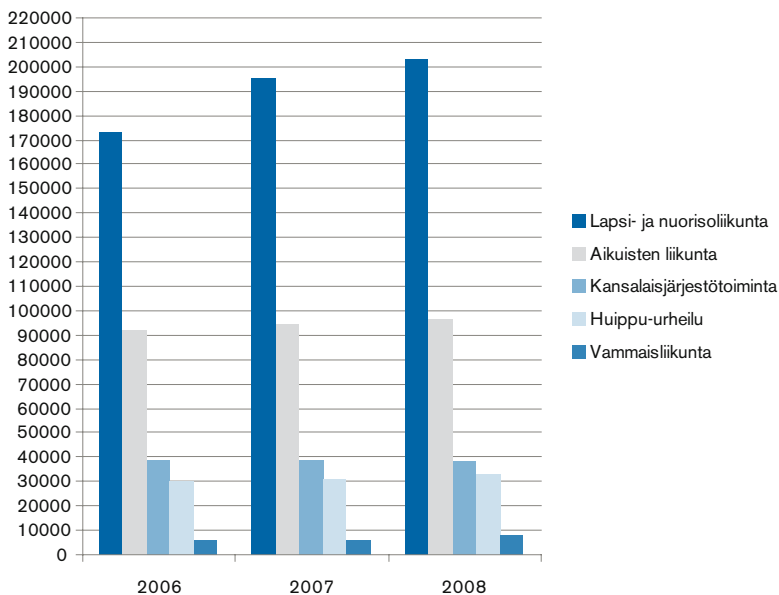
osoittaa, että urheiluopistojen vapaan sivistystyön koulutuksen määrä on kasvanut merkittävästi vuosina 2005–2008, mutta rahoituksen laskennan perusteena käytettyjen opiskelijavuorokausien määrä on pysynyt lähes ennallaan. Näin ollen kuilu toteutuneiden ja myönnettyjen opiskelijavuorokausien välillä on kasvanut. Urheiluopistoittain myönnettyjen ja toteutu-

neiden opiskelijavuorokausien kehitys vuosina 2004–2009 on koottu liitteeseen 4.

Urheiluopistot ovat mukana valtakunnallisen kilpa- ja huippu-urheilun kehittämisessä kouluttamalla valmentajia (valmentajakoulutukset, valmentajan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot) sekä tarjoamalla eri lajeille korkealaatuiset harjoitus- ja leiriolosuhteet.

Kuva 2. Vapaan sivistystyön myönnetyt ja toteutuneet opiskelijavuorokauden urheiluopistoissa yhteensä vuosina 2004–2009. (Vuoden 2008 toteutumat ovat arvioita.) (Opetushallitus 2009)

Kuva 3. Vapaan sivistystyön opiskelijavuorokausien jakautuminen urheiluopistoissa eri osa-alueiden kesken vuosina 2006–2008

Urheiluopistot ovat myös eriasteisia valmennuskeskuksia. Valtakunnallisen valmennuskeskuksen rooli on Kuortaneen Urheiluopistolla, Liikuntakeskus Pajulahdella, Suomen Urheiluopistolla sekä Vuokatin Urheiluopistolla. Lajikohtaisia valtakunnallisia valmennuskeskuksia ovat Eerikkilän Urheiluopisto ja Varalan Urheiluopisto.

Urheiluopistojen tulevaisuusohjelmassa vuonna 2007 urheiluopistot määrittivät tehtävänsä kilpa- ja huippu-urheilussa seuraavasti:

Urheiluopistot ovat arvostettuja kilpa- ja huippu-urheilun osaamiskeskuksia, joissa on huippuolosuhteet ja -valmentajat. Valmentajat ja urheilijat koulutautuvat opistoissa alansa huippuosajiksi. (Urheiluopistojen Yhdistys ry 2007.)

Ammatillinen peruskoulutus

Ammatillisena peruskoulutuksena urheiluopistoissa järjestetään liikunnanohjauksen perustutkintoa. Liikunnanohjauksen perustutkinnon järjestämislupa on yhdeksällä urheiluopistolla sekä Norrvalla Folkhögskolalla. Tutkintoon johtavan ammatillisen peruskoulutuksen lisäksi Liikuntakeskus Pajulahti järjestää vammaisten valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta, joka on tutkintoon johtamatonta ammatillista peruskoulutusta.

Liikunnanohjauksen perustutkinto on ammatillinen toisen asteen tutkinto, jonka laajuus on 120 opintoviikkoa. Järjestämisluvassa urheiluopistoille on määritelty erityisenä tehtävänä internaattimuotoinen koulutus. Koulutus järjestetään sisäoppilaitosmuotoisesti eli opiskelijat myös majoittuvat ja ruokailevat opintojensa ajan urheiluopistolla. Lisäksi koulutuksessa ovat käytössä urheiluopistojen monipuoliset oppimisympäristöt liikuntapaikkoineen.

Liikunnanohjauksen perustutkinnon tavoitteena on antaa monipuoliset mahdollisuudet työskennellä erilaisissa liikunta-alan työtehtävissä tai jatkaa opintoja ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa. Kaikkien muiden toisen asteen ammatillisten perustutkintojen tavoin myös liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteet uudistetaan vuoteen 2010 mennessä. Uudistamistyö aloitettiin Opetushallituksen ohjeistuksella syksyllä 2008. Uudistustyössä ovat mukana kaikki liikunnanohjauksen perustutkintoa järjestävät urhei-

luopistot. Uudistetut perusteet ovat valmiit vuoden 2009 loppuun mennessä ja ne otetaan käyttöön syksyllä 2010. Tutkinnon perusteiden uudistamistyötä varten toteutettiin vuonna 2007 osaamistarveselvitys, jonka tuloksia hyödynnetään tutkinnon perustetyössä (Opetushallitus 2007b).

Vuonna 2006 liikunnanohjauksen perustutkinnon opiskelijoiden enimmäismäärä oli yhteensä 662. Koulutuksen järjestäjiä oli tuolloin yhdeksän. Vuoden 2009 alussa opiskelijamäärää lisättiin 155:llä, jossa on mukana myös uutena koulutuksen järjestäjänä liikunnanohjauksen perustutkinnon järjestämisluvan saaneen Vuokatin Urheiluopiston 50 opiskelijan enimmäismäärä. Opiskelijamäärän jakautuminen koulutuksen järjestäjien kesken on kuvattu taulukossa 2. Tutkinnon suorittaneet vuosina 2002–2007 on koottu taulukkoon 3.

Taulukko 2. Liikunnanohjauksen perustutkinnon järjestämisluvan mukaiset enimmäisopiskelijamäärät (Opetusministeriö)

Opisto	Enimmäisopiskelijamäärä 2006	Lisäys 1.1.2009	Yhteensä
Kisakallion Urheiluopisto	82	30	112
Kuortaneen Urheiluopisto	60	20	80
Lapin Urheiluopisto	115		115
Liikuntakeskus Pajulahti	90	10	100
Norrvalla folkhögskola	40		40
Solvalla Idrottsinsitut	45		45
Tanhuvaaran Urheiluopisto	60	10	70
Suomen Urheiluopisto	110	15	125
Varalan Urheiluopisto	60	20	80
Vuokatin Urheiluopisto	0	50	50
Yhteensä	662	155	817

Taulukko 3. Liikunnanohjauksen perustutkinnon suorittaneet yhteensä vuosina 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Liikunnan-ohjauksen perustutkinnon suorittaneet	55	120	199	117	225
Oppisopimus-koulutuksena tutkinnon suorittaneet		12	29	16	26

Vuonna 2004 liikunnanohjauksen perustutkinnot valittujen seuranta on koottu liitteeseen 5. Taulukosta on nähtävissä, että liikunnanohjauksen perustutkinnot opiskelemaan pyrkivien määrä ja karsintaprosentti ovat suuret. Tutkinnot suoritetaan pääsääntöisesti nimellisajassa ja opintonsa keskeyttäneitä on suhteellisen vähän. Nimellisajassa tutkintonsa suorittaneista lähes kaikki olivat työelämässä tai opiskelemassa vuonna 2007.

Vuonna 2009 liikunnanohjauksen perustutkinto oli ensimmäistä kertaa mukana toisen asteen yhteishaussa. Ensijaisten hakijoiden yhteismäärä oli 957, joista 292 valitaan opiskelemaan. Kokonaisuudessaan karsinta-aste on siis noin 70 %.

Ammatillinen lisäkoulutus

Aikuiskoulutustutkimuksen mukaan vuonna 2006 aikuiskoulutukseen osallistui yhteensä noin 1,7 miljoonaa 18–64-vuotiasta suomalaista. Luku tarkoittaa sitä, että lähes joka toinen kyseiseen ikäryhmään kuuluneista on osallistunut johonkin aikuiskoulutukseen. Yleinen suuntaus on, että osallistuneiden määrä on noussut 2000-luvulle tultaessa. Sen sijaan 2000-luvulla, vuosien 2000 ja 2006 välillä, osallistujien määrä vaikuttaa tasaantuneen. (Tilastokeskus 2008.) Tilastokeskuksen tutkija Kirsti Pohjanpään mukaan ei voida sanoa, että aikuiskoulutukseen osallistuminen olisi varsinaisesti laskenut, vaan osallistujien määrän kasvu on vain pysähtynyt. On huomattava, että edelleen joka toinen 18–64-vuotias suomalainen osallistuu aikuiskoulutukseen. (Pohjanpää 15.4.2008.)

Ammatillinen lisäkoulutus tarkoittaa aikuisille suunnattua, peruskoulutuksen jälkeistä jatko- tai täydennyskoulutusta, jolla pyritään parantamaan ammatillista osaamista (Raivola, Heikkinen, Kauppi, Nuotio, Oulasvaara, Rinne, Kamppi & Silvennoinen 2006, 13). Ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa on vuoden 2009 alusta lähtien kaikilla urheiluopistoilla. Ammatillisella lisäkoulutuksella tarkoitetaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta tai ei-tutkintotavoitteista ammatillista lisäkoulutusta. Urheiluopistoissa järjestetään seuraaviin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavaa koulutusta:

Liikunta-alan ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

- liikunnan ammattitutkinto (lasten liikunnan osaamisala, aikuisliikunnan osaamisala, seuratoiminnan osaamisala, liikunta- ja ohjelmalveluiden osaamisala)
- valmentajan ammattitutkinto
- valmentajan erikoisammattitutkinto
- liikuntapaikkojenhoitajan ammattitutkinto
- liikuntapaikkamestarin erikoisammattitutkinto.

Muiden alojen ammatti- ja erikoisammattitutkinnot

- golfkentänhoitajan ammattitutkinto
- golfkenttämestarin erikoisammattitutkinto
- johtamisen erikoisammattitutkinto
- yrittäjän ammattitutkinto
- hierojan ammattitutkinto
- erä- ja luonto-oppaan ammattitutkinto.

Urheiluopistoittain ammatti- tai erikoisammattitutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen tarjonta on koottu liitteeseen 6.

Liikunnan ammattitutkinnon tutkintotoimikunta on selvittänyt tarvetta liikunnan erikoisammattitutkinnon järjestämiseen. Suunnitteilla oleva erikoisammattitutkinto keskittyisi aikuisliikuntaan ja erityisesti toiminta- ja työkykyä edistävään ja ylläpitävään liikuntaan sekä liikunnallisen työkykytoiminnan koordinointiin.

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistavan koulutuksen lisäksi ammatilliseen lisäkoulutukseen sisältyy ei-tutkintotavoitteista koulutusta, joka urheiluopistoissa voi olla esimerkiksi ravintovalmennusta, allasmestarikoulutusta, turvallisuuskoulutusta sekä soveltavan liikunnanohjauksen koulutusta lähiohittajaksi valmistuneille.

Suomen Urheiluopistolla on ollut vuoteen 2008 asti määräaikainen ammatillisen lisäkoulutuksen järjestäjille myönnettävä työelämän kehittämis- ja palve-

lutehtävä. Vuoden 2009 alusta Suomen Urheiluopiston tehtävä vakinaistettiin ja kirjattiin ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämislupaan. Tehtävän toteuttamiseen voi hakea hanke- ja kehittämisavustusta Opetushallitukselta.

2.3 Maksullinen palvelutoiminta

Edellä kuvatun koulutustarjonnan lisäksi urheiluopistoilla toteutetaan maksullista palvelutoimintaa. Lait vapaasta sivistystyöstä (21.8.1997/632) ja ammatillisesta koulutuksesta (21.8.1998/630) mahdollistavat myös koulutusta tukevan tai siihen läheisesti liittyvän palvelutoiminnan järjestämisen. Vaikka oppilaitoksia ei voidakaan perustaa taloudellisen voiton tavoittelemiseksi, voivat urheiluopistot järjestää maksullista palvelutoimintaa mm. omarahoitusosuuden turvaamiseksi monipuolisen liikuntapaikka- ja majoitusinfrastruktuurin ylläpitämiseen ja uusien tilojen rakentamiseen. (Opetusministeriö 2009e, 18.)

Maksullinen palvelutoiminta urheiluopistoilla voi olla esimerkiksi yrityksille suunnattua palvelutoimintaa tai oppisopimuskoulutuksen tietopuolisen koulutuksen järjestämistä. Osalla urheiluopistoista keskeisenä yhteistyökumppanina ja vuokralaisena toimii ammattikorkeakoulu, joka vuokraa opetus- ja liikuntatiloja opetuskäyttöön. Näin ollen urheiluopiston oppimisympäristössä voi olla myös korkeakoulupetusta. Osa urheiluopistoista on perustanut erillisen osakeyhtiön hoitamaan arvonalisäverollista maksullista palvelutoimintaa.

2.4 Urheiluopistot kansainvälisessä koulutuskentässä

Suomalainen urheiluopistokonsepti on eurooppalaisessa koulutuskentässä ainutlaatuinen. Vastaavia liikunnan koulutuskeskuksia, joissa eriasteinen koulutustoiminta, huippu-urheilu, vapaa sivistystyö sekä vapaa-ajan kursitoiminta ovat samassa kontekstissa, ei ole muualla Euroopassa. Urheiluopistojen infrastruktuuri hyödynnetään siis kustannustehokkaasti. Vastaavia koulutuksia ilman keskitettyä toimintaympäristöä on muissakin Euroopan maissa. Pohjoismaissa liikunta-alan ammatillista koulutusta on toteutettu pääosin liikuntapainotteisissa kansanopistoissa. (Virtala M. 2008.)

3 Kansalliset kehittämisohjelmat ja -hankkeet

3.1 Hallitusohjelma ja politiikkaohjelmat

Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelma

Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman (Valtioneuvosto 2007b) yhdeksi keskeiseksi teemaksi on nostettu sivistys ja osaaminen. Korkealaatuista koulutusta ja osaamista Suomen kilpailuvaltteina pyritään ylläpitämään kehittämällä koulutusjärjestelmää siten, että se vastaa globaaliin haasteeseen sekä ammatti- ja väestörakenteen muutokseen. Laadullisen ja määrällisen ennakkoinnin perusteita pyritään uudistamaan, jotta tulevaisuuden osaamis- ja koulutustarpeisiin sekä työelämän odotuksiin olisi mahdollista vastata entistä paremmin. Lisäksi pyritään vähentämään koulutuksen keskeyttäneiden määrää.

Hallitusohjelmassa mainitaan, että toimia yrittäjyyskasvatuksen monipuolistamiseksi ja laajentamiseksi kaikilla koulutusasteilla jatketaan. Toisen asteen ammatillisissa perustutkinnoissa tämä näkyy konkreettisesti siten, että kaikkiin uudistettaviin tutkinnon perusteisiin tulee jatkossa sisältyä viisi opintoviikkoa yrittäjyysopintoja.

Hallitusohjelmassa todetaan myös, että ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kokoamista vahvoiksi kokonaisuuksiksi jatketaan. Toisaalta pitkälle erikoistuneiden yksiköiden toiminta turvataan ja lähiopetuksen ja -ohjauksen määrää lisätään.

Aikuiskoulutuksen osalta hallitusohjelmassa todetaan, että aikuisväestöä kannustetaan oman osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen parantamalla kouluttautumismahdollisuuksia työelämässä, erityisesti muutostilanteissa. Lisäksi toteutetaan Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (AKKU) hallinnon, rahoituksen, etuuksien ja koulutustarjonnan selkiyttämiseksi. Vapaan sivistystyön toimintaedellytysten turvaaminen sekä maahanmuuttajien ja syrjäytymisvaarassa olevien aikuisten sivistysmahdollisuuksien kehittäminen mainitaan myös hallitusohjelmassa.

Alueellisen ja sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden kehittäminen on asetettu hallitusohjelmassa kulttuurin, liikunta ja nuorisopolitiikan tavoitteeksi. Lisäksi kansalaisten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevaa ja vahvistavaa toimintaa tuetaan, etenkin erityisryhmien osalta. Myös kansalaistoimintaa kehitetään.

Liikuntapolitiikan painopistealueeksi hallitusohjelmassa nostetaan lasten ja nuorten liikunta. Liikuntapolitiikan tavoitteena on edistää väestön hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä elämänkaaren eri vaiheissa. Lisäksi hallitusohjelmassa mainitaan, että liikunnan paikallisen tason toimintaedellytyksiä sekä liikunnan laaja-alaista tasa-arvoa vahvistetaan. Liikunnan asemaa kunnallisena peruspalveluna vahvistetaan ja arkiliikunnan edellytyksiä parannetaan.

Hallitusohjelmassa todetaan myös, että eettisen ja yhteiskuntavastuullisen sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun edellytyksiä tuetaan. Lisäksi ohjelmassa on päätetty parantaa

Suomen valmiuksia hakea ja järjestää kansainvälisiä suur tapahtumia.

Hallituksen politiikkaohjelmat

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman (Valtioneuvosto 2007a) tavoitteena on vahvistaa lapsiystävällistä Suomea, jossa tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähennetään syrjäytymistä, lisätään lasten ja nuorten osallistumista ja kuulemistä sekä lasten oikeuksista tiedottamista. Lisäksi tavoitteena on parantaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja koordinaatiota. Ohjelma jakautuu kolmeen osa-alueeseen: lapsilähtöinen yhteiskunta, lapsiperheiden hyvinvointi ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

1. Lapsilähtöinen yhteiskunta

- Kehitetään hyvinvoinnin tietopohjaa
- Kehitetään päätösten lapsivaikutusten arviointia
- Lisätään lapsen oikeuksista tiedottamista
- Vahvistetaan lasten ja nuorten turvallista mediaympäristöä ja medialukutaitoa
- Edistetään kansalaistaitoja ja osallisuutta

2. Lapsiperheiden hyvinvointi

- Lisätään matalan kynnyksen palveluja ja avointa toimintaa
- Puututaan lapsiperheiden köyhyyteen
- Vähennetään väkivaltaa
- Vahvistetaan lasten ja nuorten terveellisiä elämäntapoja

3. Syrjäytymisen ehkäiseminen

- Edistetään elämänhallintataitoja ja motivoidaan nuoria koulutukseen
- Lasten ja nuorten harrastukset, osallisuus liikuntaan, taiteeseen ja kulttuuriin
- Lasten ja nuorten hyvinvointia tukeva ympäristö

Kukin osa-alueen tavoitteiden toteutumista seurataan erillisten indikaattoreiden avulla.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelmalla (Valtioneuvosto 2007d) pyritään turvaamaan talouskasvua, työllisyyttä ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa hallituksen tavoitteiden mukaisesti. Keskeisiä haasteita ovat ikärakenteen muutoksesta aiheutuvat työikäisen työvoiman määrän muutokset sekä globalisaatiosta syntyvät haasteet. Ohjelman pää tavoitteina on huolehtia kansalaisten työpanoksen saamisesta mahdollisimman täysimääräisesti käyttöön, työn tuottavuuden ja työelämän laadun oleellisesta parantumisesta suomalaisilla työpaikoilla seuraavien vuosikymmenten aikana sekä yrittäjyyden ja yritysten kasvuhaluukkuuden kohenemisesta.

Politiikkaohjelma pyrkii siihen, että työvoiman tarjonta lisääntyy ja että työvoimavarat voidaan saada nopeasti käyttöön avoimiin työpaikkoihin. Tämän vuoksi pienentyvien ikäluokkien osaamisen on oltava korkeatasoista ja aikuisväestön osaamista on jatkuvasti kehitettävä ja ylläpidettävä. Elinikäisen oppimisen ja osaamisen kehittämisen merkitystä korostetaan.

Politiikkaohjelman keskeisinä toimenpiteinä

1. huolehditaan työvoiman täysmääräisestä käytämisestä ja työvoiman saatavuudesta. Työvoiman tarjontaa lisätään esimerkiksi nopeuttamalla opinnoista työhön siirtymistä, pidentämällä työuria, parantamalla työvoimareservin saatavuutta työelämään sekä lisäämällä työperäistä maahanmuuttoa.

Työvoiman kohtaantoa parannetaan. Tavoitteena on, että tarjolla oleva työvoima ja työmarkkinoiden tarpeet vastaavat mahdollisimman hyvin toisiaan. Työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointijärjestelmää kehitetään.

Joustop ja turvan tasapainoa parannetaan. Työnteon keskeytyksien määrä pyritään pitämään mahdollisimman vähäisenä mm. parantamalla työllistymisen edellytyksiä ja lisäämällä joustavien toimintatapojen käyttömahdollisuuksia. Epätavallisissa työsuhteissa olevien aseman parantamiseen sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen etsitään keinoja.

2. edistetään yrittäjyyden ja yritysten kasvua. Vahvistetaan yritysten kasvuhaluukkuutta, kehitetään maa- ja metsätalous- sekä maaseutuyrittäjyyttä ja edistetään muuta yrittäjyyttä.

3. parannetaan työelämän laatua ja työn tuottavuutta. Osana tavoitetta pyritään parantamaan työssä jaksamista ja työviihtyvyyttä. Työn tuottavuuden kannalta on toisaalta tärkeää, että työhön osallistumiseen tulee mahdollisimman vähän terveydellisistä syistä johtuvia keskeytyksiä ja että ikääntyvät työntekijät pysyvät mahdollisimman hyvin työkykyisinä.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma

Terveyden edistämisen politiikkaohjelma (Valtioneuvosto 2007c) määrittelee terveyden yhdeksi ihmisen elämän tärkeimmistä arvoista. Samalla terveys on myös Suomen menestyksen kilpailutekijä, sillä kansanterveys on tärkeä taloudellisen, sosiaalisen ja inhimillisen kehityksen kulmakivi. Lisäksi se liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin lasten ja nuorten syrjäytymisen ja pahoinvoinnin vähentämisestä, työllisyysasteen nostamisesta, ikäihmisten toimintakyvyn vahvistamisesta ja terveyserojen kaventamisesta.

Terveyden edistämisen keskeiset vaikuttavuustavoitteet ovat:

- terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen
- kansansairauksien ehkäisyyn vaikuttavien elintapamuutosten aikaansaaminen
- terveitä elämäntapavalintoja edistävien työ- ja elinolosuhteiden kehittäminen
- sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistaminen ja terveyden edistämisen uusien työmuotojen kehittäminen
- järjestöjen toiminnan ja roolin vahvistaminen terveyden edistämisen, erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukena.

Vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi on määritelty strategiset painotukset, joita on seuraavassa esitelty lyhyesti.

1. Terveyden edistämisen rakenteet, päätöksenteko, johtaminen ja juurruttaminen

- Terveyden edistäminen kunta- ja palvelurakenneuudistuksessa
- Terveyden edistäminen valtionhallinnossa
- Terveyden edistäminen työelämässä
- Terveyden edistämisen resursointi
- Osaaminen, hyvät käytännöt ja viestintä

2. Terveyttä edistävät elinolosuhteet

- Maankäyttö ja rakentaminen
- Liikenne ja liikenneväylät
- Elinympäristön esteettömyys
- Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjunta

3. Elintapoihin vaikuttaminen

- Painonhallinta
- Terveellinen ravinto
- Liikunta
- Päihteiden käyttö ja tupakointi

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

- Neuvo- ja perhekeskustyö sekä päivähoito
- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto, varusmiehet
- Työterveyshuolto ja työttömien terveydenhuolto
- Mielenterveystyö
- Avokuntoutus
- Ikäihmisten palvelut
- Maahanmuuttajien palvelut

5. Järjestöt ja kulttuuritoiminta terveyden edistämisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistajina

- Järjestöjen merkitys ja toimintaedellytykset
- Kulttuuritoiminta

Terveyttä edistävän liikunnan strategisten painoalueiden toteutumista seurataan oheisilla prosessi-indikaattoreilla:

- terveyden edistämisen yhteiskunnallisen ja taloudellisen merkityksen omaksuminen (mediaseuranta, IVA-menettelyn käytön yleisyys päätöksenteossa, suunnatut kyselyt kuntien luottamushenkilö- ja virkamiesjohdolle)
- terveyden edistämisen rakenteiden vahvistumisen seurata osana Paras-hankkeen etenemisen seuranta
- hyvien käytäntöjen ja työmenetelmien käyttöön ottamisen selvittäminen erillisin kyselyin
- osaamisen vahvistumista seuranta muun muassa täydennyskoulutuksen tarjonnalla ja siihen osallistuneiden määrällä.

Terveyden edistämisen politiikkaohjelman esityksiä on konkretisoitu valtioneuvoston periaatepäätöksessä terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista. Terveyttä edistävän liikunnan neuvottelukunta ja valtion ravitsemusneuvottelukunta yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ovat valmistelleet periaatepäätöksen ja sen toimeenpanosuunnitelman kuluvalle hallituskaudelle. Valmistelussa ovat olleet mukana myös kansanterveyden neuvottelukunta, valtion liikuntaneuvosto sekä työterveyshuollon neuvottelukunta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

3.2 Koulutuksen kehittämisohjelmat

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012

Opetusministeriön laatimassa, valtioneuvoston hyväksymässä Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 (Opetusministeriö 2007b) vastataan Matti Vanhasen II hallituksen koulutus- ja tiedepoliittisiin tavoitteisiin. Hallitusohjelmassa korkea sivistystaso, osaaminen ja luovuus on nostettu Suomen keskeisiksi menestystekijöiksi.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman keskeisiä painopisteitä ovat:

1. Tasa-arvoiset koulutusmahdollisuudet. Tasa-puoliset mahdollisuudet kaikilla koulutustasoilla pyritään turvaamaan koko maassa, tavoitteena väestön koulutus- ja osaamistason kohottaminen.

2. Koulutuksen laatu. Koulutuksen laadun kohottamiseen ja laadun varmistukseen kiinnitetään huomiota kaikilla koulutuksen tasoilla.

3. Osaavan työvoiman varmistaminen. Koulutuksen tulee antaa sellainen osaamispohja, jota voidaan käyttää muuttuvissa työolosuhteissa ja joka kannustaa jatkuvaan oppimiseen. Pienentyvien ikäluokkien osaamistason on oltava korkea ja aikuisväestön osaamistasoa on ylläpidettävä ja kehitettävä. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi erityisinä painopisteinä ovat koulutuksesta valmistumisen nopeuttaminen, työelämävastaavuuden vahvistaminen sekä ilman ammatillista koulutusta jäävien osuuden vähentäminen. Osaavan työvoiman varmistamiseksi ennakointia kehitetään sekä toteutetaan ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus.

4. Opettajat voimavarana. Osaamisen tason kohottamiseksi sekä koulutuksen laadun ja koulutusjärjestelmän kehittämiseksi varmistetaan pätevän ja osaavan opetushenkilöstön saatavuus.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon rakenteellisessa kehittämisessä pitkälle erikoistuneiden ammatillisen koulutuksen järjestäjien toiminta turvataan.

Aikuiskoulutuksessa keskeistä ei ole vain lisätä osallistujien määrää, vaan parantaa myös koulutuksen laatua, osuvuutta ja tehokkuutta. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus toteutetaan järjestelmän selkiyttämiseksi. Aikuisten

kouluttautumismahdollisuuksia työelämän muuttuvissa tilanteissa tulisi parantaa.

Valtionosuusjärjestelmä uudistetaan vuonna 2010. Ammatillisessa peruskoulutuksessa tuloksellisuusrahoituksen osuutta lisätään. Asiakastytyväisyys otetaan laajemmin huomioon tuloksellisuuden mittaamisessa. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen tuloksellisuusrahoitus tulee vuonna 2009. Ammatillisen koulutuksen ohjausjärjestelmää kehitetään niin, että perus- ja lisäkoulutuksen erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. Vapaan sivistystyön rahoitusjärjestelmän ja lainsäädännön muutokset toteutetaan Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman mukaisesti.

Kansainvälistyminen ammatillisessa koulutuksessa tarkoittaa ennen kaikkea eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen (EQF) ja ammatilliseen koulutukseen soveltuvan opintosuoritusten siirtojärjestelmän (ECVET) kehittämistä. Lisäksi ammatillisen koulutuksen laadunvarmistusta vahvistetaan eurooppalaisen viitekehyksen (CQAF) avulla. Opiskelijoiden, tutkinnon suorittaneiden sekä opetushenkilöstön kansainvälistä liikkuvuutta pyritään lisäämään vuositasolla 30 % kauden 2007–2012 aikana. Koulutuksen keinoin voidaan edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä.

Koulutuksen ja työelämän yhteistyötä tehostetaan entisestään siten, että koulutus vastaa työelämän tarpeita ja edistää tutkinnon suorittaneen työllistymistä. Ammatillisessa peruskoulutuksessa työssäoppimista, ammattiosaamisen näyttöjä ja oppisopimuskoulutusta lisätään. Opettajien ja työpaikkaohjaajien osaamista kehitetään.

Yrittäjyyden sekä aloitteellisuuden ja yritteliäisyyden osuutta lisätään koulutuksessa. Kaikkien ammatillisten perustutkintojen yrittäjyysopintojen osuutta laajennetaan tutkintojen perusteiden uudistamisen yhteydessä.

Ammatillisia tutkintoja kehitetään siten, että ne perustuvat osaamiseen ja työelämän toimintakokonaisuuksiin. Lisäksi lisätään valinnaisuuden mahdollisuuksia sekä mahdollisuuksia valita ammatillisiin perustutkintoihin osia muista ammatillisista perustutkinnoista, ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista tai ammattikorkeakoulututkinnoista. Ammatillisiin perustutkintoihin lisätään myös mahdollisuus suorittaa tutkinto työelämän edellyttämää ammattipätevyyttä

tuottava tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon suorittaminen on kuitenkin edelleen ensisijainen tavoite.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on yleinen jatko-opintokelpoisuus yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa mainitaan, että yleinen jatko-opintokelpoisuus laajennetaan tarkoituksenmukaisella tavalla koskemaan ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittanutta. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaan kuntoutus- ja liikunta -koulutusalan aloituspaikkojen tavoitemäärän arvioidaan kasvavan ammatillisessa peruskoulutuksessa sekä yliopistokoulutuksessa ja laskevan jonkin verran ammattikorkeakoulutasolla (ks. taulukko 4). (Opetusministeriö 2007b.)

Taulukko 4. Kuntoutus- ja liikunta-alan aloittajataavoitteet vuonna 2012 (Opetusministeriö 2007b)

	Tavoite 2012	Uudet opiskelijat 2006
Ammatillinen peruskoulutus	300	238
Ammattikorkeakoulu	700	824
Yliopisto	150	119

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012

Urheiluopistot ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksia, joissa järjestetään myös muuta koulutus- ja palvelutoimintaa. Urheiluopistostrategiatyön kannalta yksi keskeisistä koulutuksen kehittämisohjelmista on Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012, jonka loppuraportti jätettiin opetusministeri Henna Virkkuselle 10.3.2009 (Opetusministeriö 2009d). Urheiluopistoverkoston strategiatyössä pyritään vastaamaan kehittämisohjelmassa urheiluopistoille asetettuihin tehtäviin ja kehittämistoimenpiteisiin sekä pohditaan, mitkä ovat urheiluopistojen toimintatavat näissä kysymyksissä.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisohjelmassa vuosille 2007–2012 (Opetusministeriö 2007b) mainitaan, että valtakunnallisen arvioinnin suositukset huomioon ottaen laaditaan yhteistyössä alan valtakunnallisten keskusjärjestöjen kanssa vapaan sivistystyön kehittämisohjelma vuosille 2008–2012. Helmikuussa

2008 opetusministeriö asetti Vapaan sivistystyön kehittämisohjelmalle valmisteluryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kehittämisohjelmasta. Kehittämisohjelman tuli sisältää

1. katsaus vapaan sivistystyön tilasta
2. näkemys vapaan sivistystyön tehtävistä, kysynnästä ja kehittämistarpeista
3. ehdotukset vapaan sivistystyön lainsäädännön, rahoituksen, oppilaitosrakenteen ja ohjauksen uudistamisesta sekä
4. toimenpideohjelma vapaan sivistystyön uudistamisesta ja kehittämisestä kaudella 2008–2012.

Osana vapaan sivistystyön kehittämisohjelmaa koulutuksen arviointineuvosto toteuttaa vapaan sivistystyön opettajien kelpoisuutta, osaamista ja työoloja arvioivan hankkeen. Hankkeen keskeiset tarkastelu-kohteet ovat:

1. vapaan sivistystyön opetushenkilökunnan aseman, määrän ja rakenteen kehitys 1990-luvun jälkeen
2. opetushenkilökunnan työolojen muutos suhteessa eri työmuotojen tehtäviin, toiminnan volyymiin, kohderyhmiin ja yleiseen kehittämispolitiikkaan
3. vapaan sivistystyön opetushenkilöstön peruskoulutus ja kelpoisuus sekä niissä tapahtuneet muutokset
4. vapaan sivistystyön opetushenkilökunnan osallistuminen osaamistaan parantavaan täydennyskoulutukseen ja henkilöryhmien väliset erot
5. opetushenkilökunnan asema, osaaminen ja työolot suhteessa vapaan sivistystyön kehittyviin tehtäviin, toiminnan kehittämistarpeisiin sekä kehittämispolitiikan toimeenpanoon
6. opetushenkilökunnan näkemys oppilaitosten sivistystehtävästä.

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman loppuraportissa työryhmä esittää vapaan sivistystyön lakiin muutoksia mm. siten, että kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden vaatimukset huomioitaisiin siinä entistä paremmin; vapaan sivistystyön asema ja eri oppilaitosmuotojen tehtävät aikuisten sekä lasten ja nuorten koulutusta antavina oppilaitoksina määriteltäisiin nykyistä selkeämmin elinikäisen oppimisen periaatteiden mukaisesti sekä siten, että oppilaitosten välinen yhteistyövelvoite lisättäisiin lakiin. Yhteistyövelvoitteella pyritäisiin tehostamaan alueellista ja muuta oppilaitosten välistä yhteistyötä kannustaen vapaan sivistystyön oppilaitoksia yhteistyöhön keskenään sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa.

Lisäksi rahoitusjärjestelmää esitetään muutettavaksi asteittain siten, että laskennallisen suoriteperusteisen perusrahoituksen lisäksi osa rahoituksesta muodostuisi laatu- ja kehittämisrahoituksesta, joka olisi suuruudeltaan enintään 15 % rahoituksesta. Laatu- ja kehittämisrahoituksella pyritään edistämään toiminnan keskeisiä tavoitteita, jotka voivat olla kaikille oppilaitoksille yhteisiä, mutta myös oppilaitoskohtaisia. Liikunnan koulutuskeskuksille valmisteluryhmä esittää seuraavia oppilaitoskohtaisia tavoitteita:

liikunnan koulutuskeskusten oppilaitosmuotokoh-
taisia koulutus- ja liikuntapoliittisia tavoitteita
olisivat esimerkiksi koulutuksellinen tasa-arvo,
aktiivinen kansalaisuus ja kansalaisvaikuttaminen,
terveyttä ja hyvinvointia edistävän koulutuksen
kehittäminen eri väestöryhmille sekä valmen-
nuskeskustoiminta.

Laatu- ja kehittämisrahoituksen tavoitteita ja toteutusta valmistellaan yhdessä oppilaitosryhmiä edustavien valtakunnallisten keskusjärjestöjen sekä vapaan sivistystyön yhteistyöryhmän (YTR) kanssa. Valmisteluryhmä esittää, että yhteistyössä vapaan sivistystyön oppilaitoksia edustavien järjestöjen kanssa selvitetään, onko tarpeen tukea laatu- ja kehittämistyötä tavoite-
sopimuksilla.

Valmisteluryhmän näkemyksen mukaan liikunnan koulutuskeskuksien osalta suoritekiintiön nostamiseen on tarvetta, sillä toteutuneen toiminnan ja talousarvion suoritekiintiön välillä on vajetta (ks. kuva 2). Toisaalta valmisteluryhmä esittää, että oppilaitosten välistä suoritekilpailua tulisi hillitä esimerkiksi tarkistamalla suoritejako nykyisen vuosittaisen tarkistuksen sijaan kolmen vuoden välein laatu- ja kehittämisrahoituksen tavoin.

Perustamiskustannusten valtionavustuksen osalta valmisteluryhmä esittää alustavasti, että muiden kuin liikunnan koulutuskeskuksien osalta siirryttäisiin nykyisestä valtionavustusjärjestelmästä yksikköhintoihin sisältyviin perustamiskustannuksiin. Liikunnan koulutuskeskuksien osalta asiaa selvittämään asetetaan työryhmä, jonka tavoitteena on selvittää mm. kilpa- ja huippu-urheilun rakentamisavustuksien erottaminen oppilaitostoiminnan edellyttämistä rakentamisavustuksista sekä laskennallisen rahoitusjärjestelmän kehittäminen siten, että se ottaisi huomioon oppilaitosten erilaisen koon ja investointimahdollisuudet.

Lisäksi valmisteluryhmä esittää, että liikunnan koulutuskeskuksissa, muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten tavoin, tulisi olla mahdollisuus käyttää opinto-
setelityyppisiä avustuksia. Näin parannettaisiin myös liikunnan koulutuskeskuksissa eri väestöryhmien ja aliedustettujen kohderyhmien (maahanmuuttajat, työttömät, eläkeläiset, erityistä tukea tai opinnollista kuntoutusta tarvitsevat) tasa-arvoisia osallistumismahdollisuuksia.

Vapaan sivistystyön rakenteellisen tarkastelun lähtökohtana pidetään yhteistyön lisäämistä oppilaitosten ja oppilaitosmuotojen kesken sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen kanssa. Rakenteellisen kehittämisen ohjelma ehdotetaan toteutettavaksi yhteistyössä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa. (Opetusministeriö 2009d.)

Loppuraportissa todetaan myös, että *vapaan sivistystyön kehittämisohjelman toimeenpano edellyttää vapaan sivistystyön järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamista, yhteistyön lisäämistä sekä synergiaedun hakemista esimerkiksi viestintä-, julkaisu- ja hallintokuluissa.*

Lain piiriin kuuluvan toiminnan osalta lakia vapaasta sivistystyöstä esitetään muutettavan seuraavasti:

Nykyinen

Liikunnan koulutuskeskukset ovat valtakunnallisia sisäoppilaitoksia ja alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on antaa liikunta-alan koulutusta, järjestää valmennustoimintaa sekä antaa näitä täydentävää opetusta.

Ehdotus

Liikunnan koulutuskeskukset ovat kokopäiväistä opetusta antavia valtakunnallisia sisäoppilaitoksia tai alueellisia oppilaitoksia, joiden tehtävänä on järjestää liikuntaharrastusta, hyvinvointia ja terveyttä edistävää koulutusta koko väestölle sekä liikunnan järjestö- ja seuratoimintaa palvelevaa koulutusta ja valmennustoimintaa.

Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus (AKKU)

Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa mainitaan, että aikuiskoulutuksen hajanaisen hallinnon, rahoituksen, etuuksien ja koulutustarjonnan selkiyttämiseksi toteutetaan Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. Kokonaisuudis-

tusta varten opetusministeriö asetti elokuussa 2007 johtoryhmän, joka koostuu vastuuministeriöiden sekä työelämän valtakunnallisten keskusjärjestöjen edustajista. Lisäksi hankkeeseen asetettiin määräaikaiset jaostot laatimaan AKKU-työryhmä esityksen pohjaksi selvitykset ja ehdotukset ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen rahoituksesta, tarjonnasta, etuuksista, korkeakoulujen aikuiskoulutuksesta, maahanmuuttajien koulutukseen sijoittumisesta sekä aluehallinnosta. Lisäksi johtoryhmän tukena toimii aikuiskoulutuksen keskeisiä toimijoita edustava yhteistyöryhmä. AKKU-johtoryhmä on jättänyt väliraporttinsa 26.6.2008 (Opetusministeriö 2008a) ja 6.3.2009 (Opetusministeriö 2009c).

Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus koskee ammatillista aikuiskoulutusta, korkeakoulujen aikuiskoulutusta, työvoimapolitiista aikuiskoulutusta sekä henkilöstökoulutusta. Kokonaisuudistuksen keskeisenä tavoitteena on parantaa työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta sekä kannustaa aikuisväestöä oman osaamisen ylläpitoon ja kehittämiseen työuran aikana. (Opetusministeriö 2009c, 7.) Koulutuksen kysyntä- ja työelämälähtöisyys painottuvat. Aikuiskoulutuksen tulisi kyetä vastaamaan työmarkkinoiden muutoksiin, mikä edellyttää koulutusjärjestelmältä joustavuutta. Lähitulevaisuudessa aikuiskoulutuksen tehtävistä korostuvat työelämässä tarvittavan osaamisen vahvistaminen, työllistymisen edistäminen ja työttömyyden vaikutuksien lieventäminen. Taantuman taituttua aikuiskoulutuksen haasteena on samanaikaisesti rakenteellinen työttömyys ja työvoimapula. (Opetusministeriö 2009c, 23.)

AKKU-johtoryhmän ensimmäisessä väliraportissa (Opetusministeriö 2008a) todetaan, että aikuiskoulutuksen rahoituksen vahvuus on sen korkea taso, kun taas ongelmana pidetään sirpaleisuutta ja läpinäkyvättömyyttä. Erityisenä ongelmana pidetään näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen rahoituksen painottumista valmistavaan koulutukseen tutkinnon suorittamisen sijaan. Ammatillisen lisäkoulutuksen virkamiesryhmä esittää, että vuonna 2010 otetaan käyttöön ammatillisen lisäkoulutuksen tulorahoitus, jonka osuus on 5 % lisäkoulutuksen valtionosuuksien kokonaismäärästä.

Aikuisopiskelijoiden etuudet vaihtelevat koulutusmuodon, oppilaitoksen, opetusjärjestelyjen sekä opis-

kelijan taustan mukaan. AKKU-johtoryhmän ensimmäisessä väliraportissa todetaan, ettei aikuiskoulutuksen etuusjärjestelmä melko laajasta kattavuudestaan huolimatta kannusta parhaalla mahdollisella tavalla työmarkkinakelpoisuuden ja koulutus pääoman ylläpitämiseen ja lisäämiseen. Johtoryhmä esittääkin toisessa väliraportissaan etuuksien yksinkertaisuuden ja kannustavuuden lisäämistä siten, että aikuiskoulutustuki muodostuisi jatkossa kuin työttömyyspäiväraha ja sen suuruus nostettaisiin työttömyyspäivärahan tasolle. Tuki nousisi näin vuorotteluvapaan aikaista toimeentuloturva suuremmaksi. (Opetusministeriö 2009a.)

AKKU-johtoryhmä esittää oppisopimusmuotoisen koulutuksen mallien laajentamista mm. työvoimapolitiisessa koulutuksessa sekä maahanmuuttajien koulutuksessa. Aktivointitoimina johtoryhmä esittää vailla tutkintoa tai vanhentuneen koulutuksen varassa oleville tarkoitettua ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ja ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen lisäämistä määräaikaaisesti. Koulutusmahdollisuudet paranisivat, jos opiskelijamaksut poistettaisiin ammatillista tutkintoa suorittamattomilta ja rahoitusperusteita uudistettaisiin. (Opetusministeriö 2009a.)

Aikuiskoulutuksen hallinto ja ohjaus ovat jakautuneet useille eri toimijoille, minkä vuoksi toiminta koetaan usein hallintolähtöiseksi asiakaslähtöisyyden sijaan (Opetusministeriö 2008a, 39). Lainsäädännöllään korkeakoulutasoinen aikuiskoulutus sekä aikuisten perusopetus ja lukiokoulutus kuuluvat yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja yleissivistävää koulutusta koskevan lainsäädännön alle. Aikuisten ammatillisen peruskoulutuksen kattaa ammatillista koulutusta koskeva lainsäädäntö. Ammatillista lisäkoulutusta ja näyttötutkintojärjestelmää varten on oma ammatillista aikuiskoulutusta koskeva toiminta- ja rahoituslainsäädäntönsä. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen aikuiskoulutuksen ohjaus tapahtuu tulosopimuksilla, ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen ohjaus järjestämisluvilla ja vapaan sivistystyön ohjaus informaatio-ohjauksella. (Opetusministeriö 2008a, 35.)

AKKU-johtoryhmä esittää toisessa väliraportissaan, että aluehallinnon uudistuksessa syntyvien elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien roolia vahvistettaisiin mm. niin, että niiden työvoima- ja yrityspalveluihin yhdistettäisiin koulutuspalveluita asiakkaiden tarpei-

den mukaisesti. Lisäksi koulutustarjonnan suunnittelua varten tulisi toteuttaa osaamis- ja työvoima-analyysjä. (Opetusministeriö 2009a.)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke

Opetusministeriö käynnisti keväällä 2006 Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishankkeen, jonka keskeinen tehtävä on parantaa alueellisen kehittämistyön ja voimavarojen tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan käytön edellytyksiä. Hanke on vuorovaikutteinen prosessi, jossa opetusministeriö suosittaa ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista kunta- ja palvelurakenneuudistushankkeen ja ammattiopistostrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. (Opetusministeriö 2007a.)

Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman mukaisesti ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamista vahvoiksi kokonaisuuksiksi jatketaan. Vauhdittamishankkeen tavoitteena on, että eri alueilla ja aloilla ammatillisen koulutuksen järjestämiseen on riittävän vahva rakenteellinen, taloudellinen ja toiminnallinen perusta. Lisäksi pyritään lisäämään koulutuksen vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Vauhdittamishankkeella pyritään:

- turvaamaan työvoiman saatavuus
- parantamaan koulutuspalveluiden työelämävastaavuutta ja asiakassuuntautuneisuutta
- vahvistamaan elinikäisen oppimisen ja yksilöllisten opintopolkujen edellytyksiä
- turvaamaan koulutuksen saavutettavuus maan eri osissa, molempien kieliryhmien tarpeet huomioiden.

Koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä vahvistetaan muodostamalla koulutuksen järjestäjistä alueellisia tai muuten vahvoja ammattiopistoja. Tavoitteena on muodostaa monialaisten ammattiopistojen verkosto, kuitenkin niin, että pitkälle erikoistuneiden koulutuksen järjestäjien toiminta turvataan, jolloin alueilla voi lisäksi toimia opiskelijamäärältään pienempiä tai koulutustarjonnaltaan suppeampia koulutuksen järjestäjiä, joilla on vahvat työelämäyhteydet ja jotka ovat oman alansa aktiivisia kehittäjiä. (Opetusministeriö 1.)

Opetusministeriö esittää suosituksissaan, että mahdollisuudet liittää yksityisiä koulutuksen järjestäjiä osaksi alueellisia tai muuten vahvoja koulutusorga-

nisaatioita selvitetään tarvittaessa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää yksityisten koulutuksen järjestäjien mahdollisuuksiin tuottaa laadukkaita koulutuspalveluja, taloudellisiin edellytyksiin, toiminnan profiiliin ja ammatillisen koulutuksen osuuteen niiden toiminnassa sekä niiden rooliin alansa työelämän kehittäjänä. (Opetusministeriö 1.)

Opetusministeriö toimitti 2.4.2009 ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjille uudet suositukset, joiden mukaan järjestäjäverkon hallinnollisten rakenteiden uudistamisen lisäksi painopistettä tulisi siirtää toiminnan ja palveluiden kehittämiseen. Vauhdittamishankkeen tavoitteena on vahvistaa koulutuksen järjestäjien palvelukykyä asiakas- ja työelämälähtöisesti niin, että varmistetaan koulutuksen korkea laatu. (Opetusministeriö 2009b.)

Vauhdittamishanke on sovitettu yhteen kunta- ja palvelurakenneuudistushankkeen (Paras-hanke) kanssa ja se päättyy vuonna 2010. Järjestäjäverkon kokoamista koskevia toimenpiteitä voidaan tehdä vielä vuoteen 2012 asti. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen suunnitteluvaiheen loppuarvioinnissa (Valtiovarainministeriö 2009b, 105–106) todetaan, että uudistuksen strategiset tavoitteet ovat tällä hetkellä toteutumassa vahvimmin ammatillisen peruskoulutuksen näkökulmasta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishankkeen Paras-hankkeen kanssa samansuuntaiset tavoitteet ovat osaltaan edistäneet järjestäjäkentän kokoamista. Jatkossa ammatillisen peruskoulutuksen rakenteiden, toimintaprosessien ja henkilöstön toiminnan uudistamista sekä palveluiden laatua ja saavutettavuutta tulisi seurata hallinnon organisoinnin lisäksi. Uudistuksen toiminnalliset ja taloudelliset hyödyt saavutetaan kokonaisvaltaisin keinoin.

Urheiluopistostrategiatyössä tarkastellaan urheiluopistojen järjestämän ammatillisen peruskoulutuksen (liikunnanohjauksen perustutkinto) järjestäjäverkostoa suhteessa tulevaisuuden työvoima- ja koulutustarpeeseen. Strategiatyöhön yhdistettävän liikunta-alan ruot-sinkielisen koulutuksen rakenteen selvityksen keskeiset tulokset käydään läpi luvussa 6.2 niiltä osin, kuin ne koskevat urheiluopistoja.

3.3 Liikunta-alan kehittämisohjelmat

Kansallinen liikuntaohjelma ja valtioneuvoston periaatepäättös liikunnan edistämisen linjoista

Opetusministeriö asetti kesäkuussa 2006 kansallista liikuntaohjelmaa valmistelevalle toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia 29.2.2008 mennessä ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi. Työryhmä jätti opetusministeriölle 15.2.2007 väliraportin Liikunta valintojen virrassa (Opetusministeriö 2007c), jossa keskityttiin liikuntakulttuuriin ja sen kehittämishaasteiden kuvaukseen. Loppuraportissaan Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla (Opetusministeriö 2008b) toimikunta esittää yleisten linjausten lisäksi 43 toimenpidesuosittelusta. Suositusten painopiste on lähellä kansalaisten arkea olevissa, paikallistason ratkaisussa. Yksi keskeisistä suosituksista on seurojen toiminnan vahvistamiseen myönnettävä ns. suora seuratuki. Seuratukea voi hakea ensimmäistä kertaa maaliskuussa 2009 päätoimisen työntekijän palkkaamiseen tai muuhun seuratyön kehittämiseen. Päätoimisen palkkaukseen myönnettävää tukea haki yhteensä 493 seuraa, joista 200:lle tuki myönnetään. Lasten ja nuorten toiminnallista hanketukea haki yhteensä 857 seuraa ja aikuisten terveyttä edistävän liikunnan tukea 338 seuraa. (Seuratuki 2009.)

Kansallisen liikuntaohjelman suosituksissa esitettiin myös osaamisen tason nostamista julkisella, yksityisellä ja kansalaistoiminnan sektorilla. Lisäksi esitettiin, että opetusministeriön ja muiden hallinnonalojen yhteistyötä tiivistetään ja konkretisoidaan liikunnan ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Julkisen tuen kohdentamista esitetään tehostettavan sosiaali- ja terveystalouden tarvetta vähentäviin liikuntaa ja terveyttä edistäviin toimenpiteisiin. Lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi esitetään mm. koulupäivien liikunnallisuutta edistäviä toimenpiteitä. Toimikunta esittää myös, että liikunnan osuutta veikkausvoittovaroista lisättäisiin. (Opetusministeriö 2008b.)

Valtioneuvosto hyväksyi kansallista liikuntaohjelmaa valmistelleen toimikunnan esityksiin, lausuntoihin sekä kuulemistilaisuuksissa saatuun palautteeseen perustuvan ensimmäisen periaatepäätöksen liikunnan

edistämisen linjoista joulukuussa 2008 (Opetusministeriö 2008d). Julkinen sektori toteuttaa periaatepäätöstä yhdessä eri hallinnonalojen ja kolmannen sektorin kanssa. Opetusministeriö on laatinut periaatepäätökseen suunnitelman toimenpideohjelmaksi (Opetusministeriö 2008e). Valtioneuvoston tavoitteena on edistää suomalaista liikuntakulttuuria siten, että

1. lapset ja nuoret oppivat tarpeelliset liikunta- taidot ja omaksuvat liikunnallisen elämäntavan. Tämä edellyttää liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden lisäämistä varhaiskasvatuksessa sekä koulu- ja oppilaitosympäristöissä sekä liikuntaharrastuksen ja muun liikunnallisen toiminnan mahdollisuuksien lisäämistä urheiluseuratoiminnassa ja yleisemminkin lasten arkiympäristössä.

2. nuoret aikuiset ylläpitävät liikunnallista elämäntapaa itsenäistymisen ja opiskeluvaiheen aikana. Tämä edellyttää liikuntamahdollisuuksien jatkuvuuden turvaamista yli elämänkulun saumakohtien (kouluiän jälkeinen nuoren itsenäistyminen, opiskelu, varusmies- ja siviilipalvelusaika, työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen). Korkeakoulut ja muut opilaitokset vastaavat omalta osaltaan nuorten aikuisten liikunnasta ja hyvinvoinnista.

3. työikäiset liikkuvat terveytensä kannalta riittävästi ja lisäävät omavastuuta liikunnastaan. Tämä edellyttää liikuntaan kannustavien olosuhteiden laaja-alaista kehittämistä, kansalaisjärjestöjen toiminnan laajentamista työikäisiin sekä työelämän, perheen ja vapaa-ajan entistä parempaa yhteensovittamista.

4. ikääntyvät ylläpitävät omatoimisuutta, toimintakykyä, henkistä vireyttä ja sosiaalisia suhteita päivittäisen liikunnan avulla. Tämä edellyttää, että ikääntyville on tarjolla riittävästi esteettömiä ja turvallisia liikkumisympäristöjä asuinalueellaan, ohjattua liikuntatoimintaa sekä aitoja mahdollisuuksia osallistua kansalaistoimintaan.

5. hallinnonalojen yhteistyö liikunnan edistämiseksi lisääntyy ja vakiintuu sekä työnjako selkiytyy. Tämä edellyttää eri hallinnonalojen ja -tasojen sitoutumista liikunnan edellytysten luomiseen oman hallinnonalansa puitteissa ja yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

6. liikunta sisältyy peruspalveluna kuntien hyvinvointipolitiikkaan. Tämä edellyttää nykyistä laajalaisempaa ja monipuolisempaa käsitystä liikunnasta,

liikunnan sisällyttämistä kunnan hyvinvointistrategioihin ja osaksi eri hallintokuntien tehtäviä, hallinnonalojen välistä yhteistoimintaa sekä kuntarajat ylittävän yhteistyön lisäämistä muuttuvassa kuntakentässä. Palvelutarjontaa voidaan myös kehittää kumppanuudessa kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Valtio luo kunnille edellytyksiä valtionosuuksien, rakentamisavustuksien sekä erilaisilla kehittämisohjelmilla.

7. kansalaisjärjestöjen merkitys liikunnan organisoijana kasvaa ja järjestöjen ammattimainen osaaminen vahvistuu. Tämä edellyttää liikuntajärjestöjen toiminnan laajentamista ja kohdentamista elämäntunne eri vaiheissa oleviin kansalaisiin, muiden kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksien huomioon ottamista, yhteisöllisyyden uusien muotojen tunnistamista ja tukemista sekä osaamisen ja eettisyyden korostamista kansalaistoiminnassa.

8. eri tehtävissä toimivien ammattiryhmien liikuntakoulutus ja -osaaminen lisääntyvät. Tämä edellyttää toisaalta ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä korkeakoulutuksen sisältöjen ja opiskelijamäärien kehittämistä toisaalta ammatissa toimivan henkilöstön täydennyskoulutuksen kehittämistä. Tässä periaatepäätöksessä esitettyjen liikuntapolitiittisten tavoitteiden toteuttamiseksi keskeistä on koulutuksen kehittäminen erityisesti opetus- sekä sosiaali- ja terveys- ja liikunta-aloilla.

9. terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien määrä kasvaa ja liikunnasta syrjäytyneiden määrä vähenee valtioneuvoston periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008) mukaisesti.

10. kilpa- ja huippu-urheilun merkitys tarkentuu ja julkisen hallinnon tehtävät huippu-urheilussa selkiytyvät. Tämä edellyttää huippu-urheilutyöryhmän (Opetusministeriö 2004) ehdotusten toteutumisen arviointia, eettisesti kestävästä ulottuvuudesta vahvistamista, huippu-urheilun ja muun liikuntakulttuurin suhteen tarkistamista sekä valtion roolin selkiyttämistä huippu-urheilusta vastaavien toimijoiden yhteistyökumppanina.

11. erityistoimia vaativien väestöryhmien liikunta lisääntyy. Tämä edellyttää kohdennettuja toimia mm. liikkumisesteisille, maahanmuuttajataustaisille ja työttömille. Toimien lähtökohtana tulee olla yhteisen ja kaikille avoimen liikuntakulttuurin edistäminen.

12. julkisen hallinnon toimenpiteiden tehokkuus ja vaikuttavuus lisääntyvät liikuntaan vaikuttavien politiikkoiden seurannalla ja arvioinnilla. Tämä edellyttää seurantaindikaattoreiden kehittämistä ja sektoritutkimuksen vahvistamista sekä valtion liikuntaneuvoston tehtävien painottamista laajakantoisiin ja periaatteellisiin seuranta- ja arviointikysymyksiin. (Opetusministeriö 2008e, Opetusministeriö 2008d.)

Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista

Elintavoilla, ravinnolla ja liikunnalla on kiistaton vaikutus terveyden edistämiseen ja useiden kroonisten tautien ehkäisemiseen. Terveyden edistämällä, sairauksien ehkäisyllä sekä niihin vaikuttavilla toimenpiteillä voidaan saada aikaan merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä.

Valtioneuvosto on yhteistyössä eri hallinnonalojen ja sidosryhmien edustajien kanssa laatinut periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008). Periaatepäätöksessä päätavoitteiksi asetetaan väestön terveyden edistäminen ja sairauksien ehkäisy niin, että

1. terveytensä kannalta riittävästi liikkuvien määrä kasvaa ja liikunnasta syrjäytyneiden määrä vähenee
2. ravitsemussuositusten mukaisesti syövien määrä kasvaa kasvisten, hedelmien ja marjojen käyttöä lisäämällä samalla kun tyydyttyneen rasvan, suolan ja sokerin saanti vähenee
3. ylipaino ja lihavuus sekä muut ravintoon ja riittämättömään liikuntaan liittyvät terveyshaitat vähenevät
4. terveyttä edistävät ruoka- ja liikuntatottumukset yleistyvät erityisesti huonommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla väestöryhmillä.

Terveyttä edistävää liikuntaa ja terveellistä ravitsemusta edistetään

- vaikuttamalla kulttuuriin, elinympäristöön, olosuhteisiin, tuotteisiin ja rakenteisiin
- varmistamalla, että kaikilla väestöryhmillä on riittävästi tietoa ja taitoja terveyttä edistävän elämäntavan pohjaksi
- kannustamalla, tukemalla ja ohjaamalla yksilöitä ja yhteisöjä, erityisesti heikommassa asemassa olevia.

Periaatepäätöksessä korostetaan eri hallinnonalojen ja päätöksentekoelementtien yhteistyötä ja yhteisymmärrystä terveellisen elinympäristön ja terveellisten valintojen mahdollistamiseksi.

Liikunnan ja ravinnon periaatepäätöksen mukaiset tavoitteet eri ikä- ja väestöryhmissä ovat:

- Lapsille, nuorille ja lapsiperheille on tarjolla enemmän tietoa, tukea ja mahdollisuuksia liikunnallisen elämäntavan ja terveellisten ruokatottumusten omaksumisessa.
- Päivähoito- ja kouluympäristö ja niiden toimintakulttuurit tukevat liikunnallisesti aktiivista elämäntapaa ja terveellisiä ruokatottumuksia.
- Opiskelu- ja työikäisillä on mahdollisuus saada tukea ja kannustusta elintapamuutoksiin, jotka parantavat työ- ja toimintakykyä, jaksamista ja painonhallintaa.
- Entistä useammalla opiskelu- ja työikäisellä on mahdollisuus syödä houkutteleva ja ravitsemussuosittelun mukainen ateria työpäivän aikana.
- Työnantajilla on käytössä tehokkaat kannustimet työntekijöiden liikunnan lisäämiseen.
- Ikääntyneille ihmisille on riittävästi tarjolla laadukkaita, helposti saavutettavia ja kustannuksiltaan edullisia liikunta- ja ravitsemuspalveluja.
- Ikääntyneiden ravitsemustilan seuranta sisällytetään palvelujärjestelmän toiminnan tavoitteisiin.

Huippu-urheilustrategiatyö

Kesällä 2004 huippu-urheilun strategiatyöryhmä eli ns. Kivistön työryhmä jätti opetusministeriölle muistionsa suomalaisen huippu-urheilun edellytyksien parantamiseksi. Työryhmä määritteli visionsa seuraavasti:

Huippu-urheilu on tärkeä osa suomalaista kulttuuria. Se toimii eettisesti ja yhteiskuntavastuullisesti ja se on kansalaisten arvostamaa sekä kansainvälisesti menestyvää ja näkyvää toimintaa.

Työryhmä sisällytti muistioonsa ehdotuksen huippu-urheilun toimijoiden välisestä työnjaosta, toimenpiteet huippu-urheilun toiminnan eettisen perustan ylläpitämiseksi ja vahvistamiseksi, valmennuksen kehittämiseksi, urheilijan elämänuraa tukevien toimenpiteiden kehittämiseksi sekä huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamiseksi ja otti lisäksi kantaa kansainvälisten arvokisojen järjestämisen merkitykseen Suomessa, kansainväliseen päätöksentekoon, vammais-huippu-urheilun erityiskysymyksiin ja muutamiin erillisprojekteihin. (Opetusministeriö 2004.)

Työryhmä nimesi urheiluopistojen valtakunnallisille valmennuskeskuksille kolme keskeistä tehtävää:

- nuorten urheilijoiden huipulle tähtäävän valmennuksen vahvistaminen
- valmentajien ammattiosaamisen kehittäminen
- ammattivalmentajien määrän lisääminen valmennuskeskuksiin.

Työryhmän mukaan urheiluopistoja tulisi kehittää palvelemaan täysimääräisesti suomalaista huippu-urheilua terävöittämällä valmennuskeskustoimintaa ja parantamalla resursointia.

Valmentajakoulutusjärjestelmää kehitettäessä urheiluopistojen olosuhteet ja osaaminen tulee ottaa tehokkaasti käyttöön. Urheiluopistojen tulee olla valmentajakoulutuskeskuksia, jotka soveltavilta osin yhdessä lajien ja valmentajakoulutuksesta valtakunnallisesti vastaavien tahojen kanssa vastaavat koulutuksen kehittämisestä ja toteuttamisesta. Urheiluopistot toimivat ammattivalmentajien sijoituspaikkoina ja niitä kehitetään lahjakkaiden nuorten urheilijoiden valmennuskeskuksina. (Opetusministeriö 2004.)

Huippu-urheilutyöryhmä peräänkuulutti entistä tiiviimpää yhteistyötä kaikkien huippu-urheilun tahojen välillä, mukaan lukien kaikki urheiluopistot.

Marraskuussa 2008 kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti toimikaudelle 1.12.2008–30.12.2009 uuden huippu-urheilutyöryhmän kehittämään suomalaista huippu-urheilua ja uudistamaan kansainväliseen menestykseen tähtäävän huippu-urheilun strategian ja työnjaon. Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin Veikkaus Oy:n toimitusjohtaja Risto Nieminen.

Työryhmän tehtävänä on tarkastella nykyistä järjestelmää ja tehdä tarvittaessa muutosesityksiä siten, että toiminta huippu-urheilun kehittämiseksi olisi nykyistä pitkäjänteisempää. Erityisesti on huomioitava nuorten valmentautumisedellytysten kehittäminen. Työryhmä tekee ehdotuksia niiksi periaatteiksi, joiden avulla luodaan edellytyksiä yhteiskuntavastuulliselle sekä eettiset periaatteet huomioon ottavalle huippu-urheilulle sekä laatii selvityksen suomalaisen huippu-urheilun tutkimus- ja kehittämistoiminnan suuntaviivoista. (Opetusministeriö 2008c.) Asettamiskirjeen mukaan työryhmän toiminnan lähtökohtana on, että

- suomalainen huippu-urheilu on eettisiltä periaatteiltaan kestävä

- suomalainen valmennusosaaminen on korkeatasoista ja kansainvälisesti kilpailukykyistä
- urheilijan valmennuksesta ja koulutuksesta huolehditaan tasa-arvoa edistävällä ja urheilijan elämänuraa tukevalla tavalla
- taloudelliset toimintatavat ja taloudellisen tuen periaatteet ovat yhteiskunnallisesti hyväksyttävät ja läpinäkyvät. (Opetusministeriö 2008f.)

3.4 Muut ohjelmat ja hankkeet

Aluehallinnon uudistamishanke (Alku)

Hallinto- ja kuntaministeri Mari Kiviniemi asetti kesäkuussa 2007 Aluehallinnon uudistamishankkeen, jonka tarkoituksena on uudistaa aluehallintoa Vanhasen II hallituksen hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Hankkeen tavoitteena on kansalais- ja asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja tuloksellisesti toimiva aluehallinto. (Sisäasiainministeriö 2007.)

Aluehallinnon uudistamishankkeen tuloksena esitetään, että valtion aluehallinnon tehtävät järjestetään kahteen uuteen, monialaiseen viranomaiseen nykyisten kuuden sijaan. Lääninhallitusten, TE-keskusten, alueellisten ympäristökeskusten, ympäristölupavirastojen, työsuojelupiirien ja tiepiirien tehtävät kootaan ja organisoidaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin sekä Aluehallintovirastoihin. Uudistuksen myötä maakunnan liittojen toimivalta vahvistuisi ja niille siirrettäisiin alueiden kehittämistehtäviä valtionhallinnosta.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtävänä olisi

- tukea alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla
- edistää yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kootaan luonnonvaroihin ja ympäristöön, liikenteeseen ja infrastruktuuriin, työvoimaan (maahanmuutto), elinkeinoihin sekä osaamiseen ja kulttuuriin liittyviä tehtäviä (Kangaspunta 2009).

- Aluehallintoviraston tehtäviin kuuluisi
- tukea alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla
- edistää perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestäväää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla.

Aluehallintovirastoille kootaan peruspalvelujen toteutumiseen, oikeusturvaan, lupiin ja valvontaan, turvallisuuteen ja ympäristölupiin liittyvät tehtävät sekä työsuojelun valvonta (Kangaspunta 2009).

Kunta- ja palvelurakenneuudistus (Paras-hanke)

Kunta- ja palvelurakenneuudistushankkeen ja sitä suuntaavan Paras-hankkeen tavoitteena on vastata muuttuviin palveluntarpeisiin ja vaatimuksiin ja turvata asukkaiden peruspalvelut laadukkaasti, tehokkaasti ja mahdollisimman lähellä ihmisiä. Paras-hankkeen keskeiset tavoitteet ovat

- kunta- ja palvelurakenteen vahvistaminen
- palvelujen saatavuuden turvaaminen sekä yhdenvertaisuuden toteutuminen
- palvelujen järjestämisen vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan turvaaminen
- palvelujen tuotantotapojen ja organisoinnin uudistaminen
- kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen.

Osana Paras-hanketta on asetettu Kuntien parhaat palvelukäytännöt -hanke, jolla pyritään vauhdittamaan uusien palveluiden tuottamistapojen kehittelyä. (Valtiovarainministeriö 2008.)

Paras-hankkeen toteutusta ohjaa ns. puitelaki (Laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta 169/2007), jonka voimassaoloaika päättyy vuoden 2012 lopussa. Puitelaki ei aseta kunnalliselle liikuntasektorille velvoitteita yhteistoiminta-alueiden perustamisesta vähimmäisväestömäärälle (Harju 2007).

Elokuussa 2007 palautti 349 kuntaa kunta- ja palvelurakenneuudistukseen liittyvän toimeenpanosuunnitelman. Kunnista yli puolet mainitsi liikunta- tai vapaa-aikatoimen suunnitelmassaan vähintään kerran. Liikuntasektorin palvelurakenteita oli tarkastellut 127

kuntaa, joista 56 arvioi palvelun tarpeiden kasvavan, 3 vähenevän ja 17 pysyvän ennallaan. Loput kunnat eivät arvioineet liikunnan palvelurakenteiden määrällisen kehityksen suuntaa. (Harju 2007.)

Suunnitelmien mukaan yhteistyö muiden kuntien, kolmannen sektorin ja yritysten kanssa vaikuttaa lisääntyvän. Kahdeksan kuntaa 127:stä ilmoitti muokkaavansa hallintorakennetta liikuntasektorin osalta. Kaupunkiseutusuunnitelmien mukaan kuntarajat ylittävää yhteistyötä lisätään erityisesti liikuntapaikkojen ja -reittien ylläpidossa, käytössä ja suunnittelussa, liikuntatapahtumien toteutuksessa sekä markkinoinnissa.

Laajemmat yhteistoiminta-alueet tai kuntaliitokset voivat antaa liikuntasektorilla entistä paremmat mahdollisuudet laajaa väestöpohjaa vaativien liikuntapaikkojen rakentamiseen, infrastruktuurin kustannustehokkaaseen käyttöön, liikunta-alan hallitsevan johtohenkilöstön palkkaamiseen sekä erikoistumiseen (Harju 2007, Sjöholm 2006). Toisaalta erilaisten toimintakulttuurien yhdistyminen, pitenevät välimatkat ja päätöksenteon keskittäminen tuovat omat haasteensa (Sjöholm 2006).

Kuntien uudistaessa palvelurakenteitaan on yleistynyt ns. tilaaja-tuottajamalli, jossa tilaajan ja tuottajan roolit erotetaan hallinnollisesti toisistaan. Tilaaja on julkinen taho ja palvelun tuottaa julkisen, yksityisen tai kolmannen sektorin palvelun tuottaja. Tilaaja valitsee tarjouskilpailun perusteella palvelun tuottajista kokonaistaloudellisesti edullisimman. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2008.)

Kuntaliitto aloitti vuoden 2009 alussa hankkeen, jossa on tarkoitus selvittää kunta- ja palvelurakennemuutoksen aiheuttamia muutoksia kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden järjestämis- ja tuotantotavoissa sekä hallintorakenteessa. Hankkeen avulla selvitetään, millaisia muutoksia toimialakohtaisissa lähipalveluissa tapahtuu ja millaisia yhteistyömuotoja kehitetään yhdessä ei-kunnallisten toimijoiden, kuten kolmannen sektorin kanssa. Liikuntapalveluiden osalta selvitetään erityisesti erityisliikuntapalveluiden ja niiden saatavuuden muutokset sekä valtioneuvoston periaatepäätökseen liikunnan edistämisen linjoista liittyvien toimenpidesuosittelujen toteutuminen kunnissa. (Kuntaliitto 2009.)

Kunta- ja palvelurakennemuutoksen suunnittelu- vaiheen loppuarvioinnissa Parasta nyt (Valtiovarainmi-

nisteriö 2009b) todetaan, että uudistuksen strategiset tavoitteet ovat tällä hetkellä toteutumassa vahvimmin ammatillisen peruskoulutuksen näkökulmasta. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke tukee Paras-hankkeen linjauksia, mikä on edistänyt järjestäjäverkon kokoamista. Puitelain vaatimuksen kunnallisten koulutuksen järjestäjien 50 000 asukkaan väestöpohjasta täyttää jo valtaosa ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjistä.

4 Urheiluopistot toimintaympäristön muutoksessa

Seuraavien toimintaympäristön muutoksien vaikutukset urheiluopistojen toimintaan on koottu urheiluopistojen rehtoreiden ja muun henkilöstön vastauksista joulukuussa 2008 toteutettuun internetkyselyyn sekä urheiluopistostrategiatyöryhmän pohdinnoista. Lisäksi järjestösektorin näkemyksiä on koottu järjestöille suunnatusta ennakointikyselystä ja tammikuussa 2009 pidetystä tulevaisuustyöpajasta.

Talouden taantuma

Järjestösektorin kyselyvastauksista käy ilmi, että liikunnan kysynnän ei uskota vähenevän taloudellisen taantuman aikana. Liikuntaa harrastetaan taantuman aikana jopa entistä enemmän, jos palveluita osataan tarjota oikein. Sen sijaan talouden taantuman vaikutuksia järjestöihin urheiluopistojen asiakkaina on haasteellista ennustaa.

1990-luvulla tehdyn seurantatutkimuksen mukaan 1990-luvun lama lisäsi vapaa-ajan liikunnan harrastamisen määrää. Erityisesti työttömät miehet lisäsivät vapaa-ajan liikuntaa työssä oleviin verrattuna. Naisista yli 45-vuotiaat työttömät harrastivat liikuntaa enemmän kuin työssä olleet ja alle 45-vuotiailla eroa ei ollut. Näin ollen voidaan olettaa, ettei talouden taantuma ainakaan vähennä vapaa-ajan liikunnan harrastamisen määrää. (Luoto, Helakorpi & Uutela 1999.)

Globalisaatio

Urheiluopistojen rehtoreiden kyselyvastauksista käy ilmi, että globalisaation arvioidaan kasvattavan yhteistyön merkitystä. Jotta Suomi olisi tulevaisuudessa liikunta-alan, ja laajemmin hyvinvointialan, huippuosaaja, on kaikkien alan toimijoiden toimittava yhteistyössä. Toisaalta koulutuksen ja osaamisen merkitys kasvaa entisestään.

Pekka Himasen (2007, 12–16) innovaatioreportissa Suomalainen Unelma keskeiset globaalit trendit Suomen kannalta tiivistetään viiteen kohtaan:

1. innovaatiopohjainen kilpailu – tehdään jotain, mitä muut eivät tee
2. verkostomainen organisaatiomuoto – tuotanto modularisoituu yhä pienemmiksi yksiköiksi, globaalit tuotantoverkostot vertikaalisten yritysten sijaan
3. Aasian nousu – Aasia toteuttaa moduleista yhä suuremman osan
4. absoluuttisen johtajuuden periaate – ratkaisevaa on tietyn alueen absoluuttinen johtajuus
5. selektiivisyyden periaate – Suomen kaltaisen pienen maan on löydettävä omat erikoistumisen alueensa ja riittävän suuret toimijat näille alueille.

Globalisaation sijaan voitaisiin Himasen (2007, 38) mukaan puhua talouden globalisaatiosta – maailman innovaatiokehitystä johtavat absoluuttisesti riittävät keskusket, jotka ovat riittävän spesialisoituneita. Selektiivisyyden periaatteen mukaisesti Suomen on pidettävä kiinni jo olemassa olevista vahvoista osaamisalueista, mutta samalla oltava mukana muilla maa-

ilmanlaajuisesti merkittävillä ja nousevilla aloilla, kuten energia- ja ympäristöteknologia, bio ja hyvinvointi sekä kulttuurialat. Himasen (2007, 28) mukaan globaali kilpailuetu on yhä enemmän kiinni siitä, kuinka asiakas- tai käyttäjälähtöisiä innovaatiot ovat. Tällainen avoimen innovaation malli edellyttää toimivaa palautejärjestelmää, jossa palaute ja kommentit asiakkaan tarpeista ja toiveista kyetään vastaanottamaan niin, että tuote voidaan mahdollisimman nopeasti saada asiakkaiden käyttöön uutena, päivitettyinä versiona.

Väestön ikärakenteen muuttuminen

Väestön ikärakenteen ja huoltosuhteen muuttuminen vaikuttavat tulevaisuudessa liikunta-alan työhön, osamistarpeisiin ja palvelun kysyntään. Urheiluopistot kouluttavat ammattilaisia edistämään työhyvinvointia ja työssä jaksamista liikunnan avulla. Liikunnan toiminta- ja työkykyä ylläpitävän ja sairauksia ennaltaehkäisevän vaikutuksen tulee siis näkyä urheiluopistojen koulutustarjonnassa. Toisaalta väestön ikääntymisen vaikutukset voivat näkyä liikunta-alalla työmäärän kasvuna. Väestön ikääntyminen vaikuttaa osaltaan urheiluopistojen palveluihin ja asiakasryhmiin. Järjestösektorin kyselyn mukaan yhteistyötä järjestösektorin ja urheiluopistojen kesken voitaisiin lisätä esimerkiksi entistä tiiviimmällä yhteistyöllä eläkeläisjärjestöjen kanssa.

Valtioneuvoston Ikääntymisraportissa on kartoitettu erilaisia ikääntyneiden aktiivisuuteen liittyviä tutkimuksia. Selvitysten perusteella suomalaiset ikäihmiset ovat pääosin aktiivisia ja suurella osalla heistä on jokin harrastus. Siihen, kuinka paljon ikääntyneet osallistuvat kodin ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan, vaikuttaa se, kuinka hyvin mahdollisuuksia toimintaan on kunnan tai muiden toimijoiden puolesta järjestetty. Esimerkiksi eläkeläisille tai ikääntyneille suunnattujen liikuntapalveluiden saatavuus vaikuttaa siihen, kuinka paljon liikuntaa harrastetaan. (Valtioneuvosto 2009, 81.)

Ihmisten tietoisuus terveydestä kasvaa

Urheiluopistoverkoston näkökulmasta ihmisten kasvava tietoisuus terveydestään ja hyvinvoinnistaan lisää terveyttä ja hyvinvointia koskevien palveluiden kysyn-

tää ja näin ollen myös urheiluopistojen asiakaskuntaa. Urheiluopistojen tavoitteena on muodostaa entistä vahvempi terveysliikunnan verkosto. Opinnollisuuden merkitys kurssitarjonnassa korostuu.

Järjestöjen näkökulmasta terveystietoisuuden kasvu voisi näkyä urheiluopistojen toiminnassa enemmän siten, että kaikkeen urheilutoimintaan lisättäisiin ”terveysaspekti”. Näin oikeanlaisen liikkumisen ja ravinnon merkitys terveyden ja hyvinvoinnin kannalta korostuisi. Kansalaisten edellytyksiä ja mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi urheiluopistojen kuntotestaukseen tulisi parantaa rakentamalla ns. matalan kynnyksen tuotteita.

Lasten ja nuorten liikunnan määrän vähenee

Urheiluopistot voisivat reagoida lasten ja nuorten liikunnan vähenemiseen ja fyysisen kunnon heikkenemiseen lisäämällä liikunta-alan koulutusta esimerkiksi päiväkotij- ja opetushenkilöstölle. Tällä hetkellä kyseisille kohderyhmille toteutetaan liikunnan ammatitutkinnon lasten liikunnan osaamisalan koulutusta sekä lastenohjaajakoulutusta. Toisaalta urheiluopistot voivat lisätä lapsiperheille sekä lapsille ja nuorille suunnattua kurssitarjontaa. Järjestöjen näkökulmasta urheiluopistoyhteistyötä voitaisiin tiivistää entistä enemmän juuri lasten ja nuorten leiritoiminnan näkökulmasta.

Lasten ja nuorten fyysisen kunnon heikkeneminen vaikuttaa myös sovelletun ja eriytetyn liikunnan osaamisen merkityksen kasvuun urheiluopistoilla. Toisaalta myös urheiluopistoille voi tulevaisuudessa hakeutua opiskelemaan nykyistä heikkokuntoisempia nuoria ja aikuisia.

Elintapasairauksien määrä kasvaa

Elintapasairauksien määrän kasvuun urheiluopistot voivat reagoida muodostamalla nykyistä tiiviimmän terveysliikunnan osaamisen verkoston ja tarjoamalla kasvavaan kysyntään ennaltaehkäiseviä liikuntapalveluja. Potentiaalisten asiakkaiden ja uusien työpaikkojen määrä kasvaa.

Kansalaistoiminnan muuttuminen

Liikunnan kansalaistoiminnan sektorin ammattimaistuminen ja suora päätoimisten työntekijöiden palkkaukseen tarkoitettu seuratuki lisäävät järjestösektorin työntekijöiden määrää, mikä vaikuttanee urheiluopistojen koulutuksen kysyntään. Tiivistämällä yhteistyötä järjestösektorin kanssa urheiluopistoverkostolla on oma roolinsa alueellisen seuratoiminnan ja valtakunnallisen järjestötoiminnan kehittämisessä.

Ajan käytön muuttuminen

Lisääntyvä vapaa-aika lisää urheiluopistojen kysyntää, mutta kasvattaa myös tarvetta monipuolistaa koulutus- ja kurssitarjontaa. Ns. 24h-yhteiskuntaan siirtyminen vaikuttaa urheiluopistojen toimintatapoihin.

Kunnallisten palveluiden supistuminen

Palvelurakenteiden muuttuminen lisännee yksityisen ja kolmannen sektorin työpaikkojen määrää ja näin ollen myös ammatillisen koulutuksen kysyntää liikunta-alalla. Toisaalta urheiluopistojen on kyettävä vastaamaan kuntien palvelurakenteiden muuttuessa myös kuntien liikuntasektorilla työskentelevien osaamis- ja koulutustarpeisiin.

Ilmastomuutos

Ihmisten halu toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaan korostuu. Luonnon keskellä sijaitsevat urheiluopistot välittävät kestävän kehityksen arvoja ja toimivat luontoa säästään ja kunnioittaen. Ilmastomuutos vaikuttaa konkreettisesti myös urheiluopistojen talvilajien tarjontaan tulevaisuudessa.

Tietotekniikan kehitys

Tietotekniikan kehittyminen luo uusia mahdollisuuksia liikuntatuotteiden ja sähköisten palveluiden kehittämiseen. Sähköiset oppimisalustat mahdollistavat osittaisen etäopiskelun myös liikunta-alalla. Yhteisen verkkoportaalin toteuttaminen mahdollistaisi urheiluopistoverkoston sisäisen ja ulkoisen toiminnan te-

hostamisen. Toisaalta tietotekniikan kehittyminen tarkoittaa sitä, että liikunnalla on entistä enemmän kilpailua vapaa-ajan markkinoilla.

Järjestösektorin kyselyvastauksien perusteella urheiluopistojen tulisi hyödyntää tietotekniikan kehitystä nykyistä paremmin verkkoportaalin muodossa, erilaisen internetpohjaisten palveluiden kehittämisessä sekä olosuhteiden teknisissä varusteluissa.

Turvattomuuden lisääntyminen

Turvallinen ympäristö on tulevaisuuden kilpailutekijä urheiluopistoille ja lisää urheiluopistojen markkina-arvoa. Internaattimuotoisina oppilaitoksina urheiluopistojen on huomioitava turvallisuusseikat ympäri-vuorokautisesti ja pidettävä turvallisuussuunnitelmat ajan tasalla. Toisaalta urheiluopistojen koulutustarjonnassa turvallisuuskoulutuksen osuus korostuu.

Järjestökyselyssä nousi esiin urheiluopistojen internaattimuotoisen toimintatavan myötä korostuva yhteisöllisyys. Yhdessä tekeminen, toisiin tutustuminen sekä tunne siitä, että voi vaikuttaa toimintaan lisäävät osaltaan myös turvallisuuden kokemusta. Turvattomuuden lisääntyminen aiheuttaa myös pohdintaa siitä, kuinka laajaan valvontaan urheiluopistojen alueilla olisi syytä mennä. Toisaalta korostetaan sitä, että turvallisuusnäkökulman tulisi olla sisällä urheiluopistojen tarjoamissa koulutuksissa, jotta osaaminen työelämässä olisi laadukasta.

Yhteiskunta kansainvälistyy

Kansainvälistyminen tarkoittaa urheiluopistoverkoston näkökulmasta toisaalta asiakaskunnan kansainvälistymistä, joka on otettava huomioon palveluiden tarjonnassa. Toisaalta kansainvälistymisen myötä erilaisissa verkostoissa mukana olemisen merkitys kasvaa.

5 Liikunta-alan työvoima- ja koulutustarpeen ennakointi

Liikunta-alan työvoiman kysynnän muutoksia sekä tulevaisuuden koulutustarpeiden ennakointiä käydään seuraavissa luvuissa läpi eri lähteiden perusteella. Liikunta-alan määrällinen ennakointi on haasteellista, sillä Tilastokeskuksen luokitusjaolla liikunnan toimijoita on lukuisilla eri toimialoilla (ks. liite 7). Määrällisen arvioinnin lisäksi ennakointiä on tehty näin ollen myös laadullisesta näkökulmasta.

Yleinen käsitys on, että liikunta- ja hyvinvointipalveluiden määrä kasvaa tulevien vuosien aikana. Asiakasryhmät eriytyvät ja odotukset vaihtelevat ikä- ja harrasteryhmittäin. Palveluiden laadun merkitys korostuu entisestään. (Opetusministeriö 2008b, 18.) Näin ollen myös työpaikkojen määrän ja osaamistarpeiden voidaan arvioida kasvavan.

5.1 Yksityisen sektorin työvoiman kysynnän muutokset

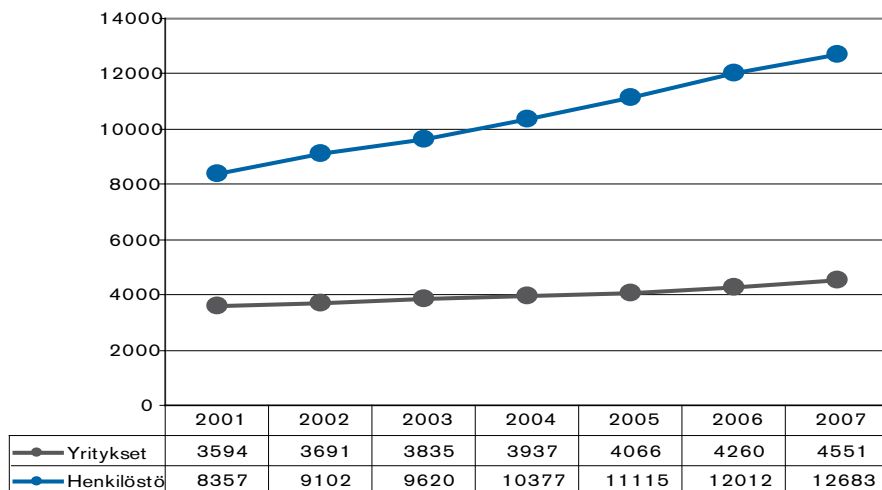
Liikunta-alan arvioidaan olevan kasvava ala yksityisellä sektorilla. Kunta-alan palvelurakenteen muutokset aiheuttanevat palvelurakenteiden uudistuksia siten, että yhä enenevässä määrin kunta tilaa asukkaalleen tarjoamansa palvelut yksityisen tai kolmannen sektorin palvelun tuottajilta.

Tilastokeskuksen toimialaluokitukset eivät mahdollista tarkkaa liikunta-alan yritysten määrän kehittymisen seuranta, mutta karkeitä arvioita voidaan tehdä. Vuoden 2002 toimialaluokituksesta voidaan poimia seitsemän toimialaa, jotka selkeästi liittyvät liikuntaan

tai urheiluun. Toimialat ovat 92620 urheilutoiminta, 92610 urheilukentät, uimahallit ja stadionit, 52488 urheilualan vähittäiskauppa, 51478 urheilualan tukkukauppa, 36400 muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut. Kaikkiaan näillä toimialoilla toimivien yritysten määrä on kasvanut vuosina 2001–2007 noin tuhannella yrityksellä (ks. kuva 4). Toimialoitain yritysten määrän kehitys on esitetty liitteessä 8. Liitteessä 9 on kuvattu kyseisten toimialojen yritysten ja henkilöstön määrän kasvu, jos se jatkuisi prosentuaalisesti samansuuruisena kuin vuosina 2001–2008 keskimäärin. Kuvassa ei ole huomioitu erilaisten yhteiskunnallisten muutosten, kuten terveydenhuollon menojen kasvun, väestön ikääntymisen tai talouden yleisen kehityksen vaikutuksia. Toisaalta esimerkiksi liikunta-alan vähittäis- ja tukkukaupassa liiketoimintaa tehdään kasvavassa määrin internetissä, mikä vaikuttaa työpaikkojen määrään ja työntekijätarpeeseen tulevaisuudessa.

Edellä mainittujen yritysten henkilöstön määrä on kasvanut vuosien 2001–2007 aikana 8357:stä 12638:aan. Yritykset työllistivät vuonna 2001 keskimäärin noin 2,3 työntekijää ja vuonna 2008 keskimäärin noin 2,8 työntekijää. Samalla, kun yritysten määrä on kasvanut, on myös henkilöstön määrä yritystä kohti kasvanut.

Vuoden 2009 alusta Tilastokeskus on ottanut käyttöön uuden toimialaluokituksen (TOL 2008), jossa liikunta-alan kannalta yksi keskeinen muutos on kuntokeskusten nouseminen erilliseksi toimialakseen.

Kuva 4. Yritysten ja henkilöstön määrän kehitys vuosina 2001–2007 liikuntaan liittyvillä toimialoilla 92620 urheilutoiminta, 92610 urheilukentät, uimahallit ja stadionit, 52488 urheilualan vähittäiskauppa, 51478 urheilualan tukkukauppa ja 36400 muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut (Tilastokeskus)

Kuntokeskusyritysten määrä vuonna 2007 oli 179 ja ne työllistivät yhteensä 829 henkilöä. (Tilastokeskus 2009.)

Päijät-Hämeen alueen hyvinvointiselvitys

Lahden tiede- ja yrityspuiston toimeksiannosta toteutettiin keväällä 2009 hyvinvointialan palvelumarkkinoiden toimintaedellytysten parantamista koskeva selvitys. Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa hyvinvointialan yrittäjien ja asiantuntijoiden näkemyksiä tulevaisuudesta noin 3–5 vuoden aikajänteellä. Selvitys on osa Lahden tiede- ja yrityspuiston yhteydessä toimivan Päijät-Hämeen hyvinvointiklusterin kehitystyötä, jossa jo toimivien hyvinvointiklusterin kehittyvien ja kasvavien yritysten lisäksi pyritään löytämään uusia kasvuhaluja yrityksiä. (Lahden tiede- ja yrityspuisto 2009, 3.)

Päijät-Hämeen alueen hyvinvointiselvitykseen osallistui noin 300 yritystä tai asiantuntijaa terveydenhoito-, hoiva- ja hoitopalveluiden sektorilta, elämyspalveluista, liikunta- ja kulttuuriteollisuudesta sekä hyvinvointisektoriin liittyvän tuotevalmistuksen sektorilta. Ennakoinnin kannalta huomion arvoista on, että selvitys on toteutettu tammi–maaliskuussa 2009, jolloin maailmantalouden tilanne on kääntynyt laskusuuntaiseksi. Hyvinvointiklusterin yrityksissä suurimpana yrityksen kehittämisen esteenä nähtiinkin epävarma

suhdannetilanne. Muilta osin hyvinvointiklusterin tulevaisuuden näkymät vaikuttavat selvityksen perusteella melko positiivisilta.

Liikevaihtoa tarkastellen vuoden 2008 kehitys on ollut selvitykseen osallistuneilla yrityksillä pääosin kasvusuuntainen. Yrityksistä 80,9 % ilmoitti liikevaihtonsa pysyneen entisellään tai kasvaneen enintään 19 % vuonna 2008. Liikevaihto on kasvanut yli 19 % noin 11 %:lla yrityksistä. Liikevaihto on vähentynyt hiukan alle 8 %:lla vastanneista yrityksistä. Arviot hyvinvointisektorin kokonaismarkkinoiden sekä oman yrityksen liikevaihdon kehittymisestä seuraavien kahden vuoden aikana ovat niinikään pääosin positiiviset. Hyvinvointisektorin kokonaismarkkinoiden arvioi pysyvän ennallaan 43 % vastaajista ja kasvavan jonkin verran tai merkittävästi 38 % vastaajista. Markkinoiden heikkenemiseen uskoi noin 9 % vastaajista. Oman yrityksensä liikevaihdon kasvuun uskoi 36 % vastaajista. 52 % arvioi liikevaihdon pysyvän ennallaan ja 8 % uskoi sen laskevan tulevien kahden vuoden aikana. Eniten sekä kokonaismarkkinoiden että oman yrityksensä liikevaihdon kasvuun uskoivat liikunta- ja kulttuuriteollisuutta edustaneet vastaajat. Pääsääntöisesti markkinoiden ja oman yrityksen arviot korreloivat keskenään.

Lisätyövoiman tarvetta arvioi olevan välittömästi tai vuonna 2010 noin neljännes Päijät-Hämeen hyvinvointialan kyselyyn vastanneista yrityksistä. Lisä-

työvoiman kokonaismääräksi heti tai vuonna 2010 kyselyyn vastanneissa 300:ssä yrityksessä arvioitiin vähintään 128 henkilöä. Eläkkeelle jäävien määrä kyseisissä yrityksissä seuraavien kahden vuoden aikana on (vähintään) 66 henkilöä, joten eläkkeelle siirtyminen ei kokonaan selitä työvoimatarpeen kasvua. Työvoimatarpeen kasvu on sen sijaan yhteydessä yrityksen arvioihin oman yrityksen kasvusta.

Hyvinvointitutkimuksessa selvitettiin myös yritysten onnistumista ja tulevaisuuden tahtotilaa tietyillä osaamisalueilla. Verrattaessa tulevaisuuden osaamistavoitteita ja nykyistä osaamista toisiinsa, eniten kehittämistarvetta vaikuttaisi olevan tuotteiden ja palveluiden myynti- ja markkinointiosaamisessa. Jonkin verran kehittämistarpeita on myös kunnan palveluhankinnan tuntemuksessa, tarjouspyyntöihin vastaamisessa ja kilpailutuksessa sekä taloushallinto-osaamisessa. (Lahden tiede- ja yrityspuisto 2009, 16.) Tulokset ovat samansuuntaisia myös muissa liikunta-alalla tehdyissä selvityksissä (Diges 2008, 20; Vehmas ym. 2005, 94).

Tulevien 3–5 vuoden muutostekijöitä arvioitaessa todennäköisimmäksi nousi hyvinvointisektorin merkittävä kasvu (keskiarvo 3,8)¹. Melko todennäköiseksi arvioitiin myös, että rahoituksen puute estää kehitystä (3,2), pienet yritykset verkostoituvat yhä enemmän (3,2), uudelleen koulutustarpeet kasvavat merkittävästi (3,0), kilpailu karsii pienet yritykset (2,9) ja että julkinen sektori hankkii lähes kaikki palvelut yrityksiltä (2,9). Oman yrityksen toimintaan eniten vaikuttavat hyvinvointisektorin merkityksen kasvu (3,6) sekä pienten yritysten verkostoituminen (3,1). (Lahden tiede- ja yrityspuisto 2009, 24.)

Tulevaisuuden mahdollisuuksina hyvinvointisektorilla korostuivat erityisesti palveluiden kysynnän kasvu, väestön ikääntyminen sekä palvelutarjonnan monipuolistuminen. Liikunta- ja kulttuuriteollisuuden yrityksissä myös kokonaisvaltainen hyvinvointi, varakkuuden ja tietoisuuden lisääntyminen, yhteistyötahtojen löytäminen sekä markkinointi ja näkyvyys nähtiin alan tulevaisuuden mahdollisuuksina. Yleisesti tulevaisuuden uhkina nähtiin erityisesti taloudellinen taantuma, rahoituksen saamisen vaikeus sekä heikko

yhteistyö julkisen ja yksityisen sektorin välillä. Liikunta- ja kulttuuriteollisuudessa uhkina pidettiin lisäksi hintakilpailua ja osaajien puutetta. (Lahden tiede- ja yrityspuisto 2009, 26.)

Hyvinvointialalla maailmalla liikkuvat trendit yleistyvät ja ovat yhä helpommin kaikkien saavutettavissa. Trenditietoisuuden myötä asiakkaiden vaatimustaso ja palvelun tarjoajien osaamistarpeet kasvavat. Ammattilaisten on myös osattava päivittää osaamistaan jatkuvasti. (Konttinen, Salonen, Huovinen & Huikuri 2007, 2.)

Liikunta-alan yrittäjyyden kehittämisstrategia

Keväällä 2009 luovien alojen kehittämissyhdystys Diges ry aloitti työ- ja elinkeinoministeriön tuella liikunta-alan yrittäjyyden kehittämisstrategiatyön, jonka tavoitteena on linjata elinkeinopoliittisia kehityssuuntia liikunta-alan yritys- ja seuratoiminnalle. Strategiatyön osana pyritään myös määrittelemään liikunta-alan yrittäjyyden käsitettä entistä tarkemmin.

Strategiatyön pohja-aineistona käytetään Liikunta-alan yritys- ja seuratoiminnan selvitystä (Diges ry 2008), jossa kartoitettiin liikunta-alan yritysten ja seurojen toimintamuotoja sekä palveluiden kehittämisen suuntia. Strategiatyötä toteutetaan avoimena prosessina erilaisten alueellisten ja valtakunnallisten workshopien kautta. (Diges ry 2009.)

5.2 Järjestö- ja seuratoiminnan työvoiman kysynnän muutokset

Liikunnan yhteiskunnallisen kysynnän kasvaessa kasvaa myös palveluiden tuottajien kysyntä. Kuntasektorin järjestäessä osittain perinteistä palveluntarjontaansa uudelleen, odotukset kolmannen sektorin kansalaistoimintaa sekä yksityisen sektorin yritystoimintaa kohtaan kasvavat. (Heikkala 2008, 2.)

Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n koulutuksen johtaja Juha Heikkalan (2008, 3) mukaan liikuntakulttuurissa on nähtävissä kolme perustrendiä, jotka vaikuttavat liikuntatoimintaan kaikilla sektoreilla. Liikuntakulttuuri on kasvanut, ammattimaistunut ja institutionalisoitunut. Kehitys on ollut samansuuntaista myös liikunta- ja urheiluseuroissa.

¹ Vastajat arvioivat erilaisten muutostekijöiden tapahtumisen todennäköisyyttä asteikolla 1=muutos erittäin epätodennäköinen...5=muutos erittäin todennäköinen.

Liikunta- ja urheiluseurojen määrän arvioidaan olevan Suomessa noin 9 000. Seurojen toiminnassa on mukana jopa noin puoli miljoonaa vapaaehtoista. Päätoimisia työntekijöitä on muutama tuhat. Seuratoiminta tulee olemaan tulevaisuudessa nykyistä merkittävämpi työllistäjä liikunta-alalla. Turun yliopiston erikoistutkija Pasi Kosken (19.3.2009) mukaan Suomen noin 9 000:sta liikunta- ja urheiluseurasta noin 1 400 pitää päätoimisen henkilön palkkaamista seuran palvelukseen tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Kyselytutkimus, johon laskelma perustuu, toteutettiin ennen kuin seuroilla oli tietoa suoran julkisen tuen mahdollisuudesta.

Liikuntaseura- ja järjestösektorilla on meneillään useita kolmannen sektorin työllistävää vaikutusta lisääviä hankkeita. Opetusministeriö on kansallisen liikuntaohjelman esityksen pohjalta käynnistänyt seurojen kehittämishankkeen, jonka puitteissa liikunta- ja urheiluseuroilla oli keväällä 2009 mahdollisuus hakea kehittämistukea päätoimisen työntekijän palkkaukseen tai seuran muuhun kehittämistyöhön. Päätoimisen työntekijän palkkaukseen vuosille 2009–2011 tarkoitettua tukea haki yhteensä 493 seuraa, joista 200:lle tuki myönnetään. Tuen tavoitteena on saada 200 seuraan 20 000 uutta harrastajaa sekä parantaa nykyisten harrastajien tyytyväisyyttä ja toiminta-aktiivisuutta seurassa. Seuratuki kattaa vuosien 2009–2010 aikana 50 % päätoimisen palkasta ja 35 % vuonna 2011. Osittaiset valmiudet tai suunnitelmat palkkauspäätöksen tekemiseen tulee siis kullakin seuralla olla jo ennen tuen saamista. Palkkaustuen lisäksi 200 valittua seuraa tulevat saamaan myös koulutusrahaa, jolla luottamushenkilöitä sekä uusi palkattu työntekijä voivat kouluttautua uusiin vastuutehtäviinsä. Koulutuksen järjestäjä voi olla SLU-alue, lajiliitto, muu valtakunnallinen järjestö tai urheiluopisto. Päätoimisen palkkaamisen tarkoitetun seuratuen lisäksi lasten ja nuorten toiminnallista hanketukea haki yhteensä 857 seuraa ja aikuisten terveyttä edistävän liikunnan tukea 338 seuraa. (Seuratuki 2009.)

Liikunta-alan työntekijöitä on työllistetty jo kymmenen vuoden ajan Työhön Kutsu – Löydä ammatin urheilun parista -hankkeella. Vuosina 1999–2004 hanke koski Palloliiton jäsenseuroja ja vuodesta 2005 lähtien kaikkia seuroja. Hankkeen kautta seuroilla on mahdollisuus hakea palkkatukea yli 500 vuorokautta työttömänä olleen henkilön työllistämiseen. (Työ-

hön Kutsu 2009.) Vuodesta 2005 lähtien hanke on työllistänyt yli 1 000 henkilöä vuodessa (SLU 2008). Vuonna 2008 hankkeen kautta myönnetyllä palkkatuella palkattiin seuroihin yhteensä 1300 henkilöä, kun tavoitteena oli 950 henkilön palkkaaminen (SLU 2009b). Tilastojen mukaan palkkatuella seuroihin työllistyneistä noin joka neljäs työllistyy pysyvästi joko urheiluorganisaatioihin tai muille aloille (SLU 2008). Hankkeen myötä palkkatuella palkatuille henkilöille tarjotaan myös mahdollisuutta parantaa kouluttautumalla työllistymistään tukijakson jälkeen. Lisäksi hankkeen keskeisenä tavoitteena on tukea ja kouluttaa seuroja toimimaan työnantajina. Vuonna 2009 hankkeen määrällisinä tavoitteina on palkata 940 henkilöä palkkatuella seuroihin ja piireihin, kouluttaa 150 palkattua henkilöä tehtävien vaatimusten ja henkilöiden kiinnostuksen mukaisesti sekä kouluttaa seurat toimimaan työnantajina ja käyttämään työhallinnon palveluja. (Työhön Kutsu 2009.)

Vuonna 2008 alkanut ESR-hanke Kolmas lähde on Kulttuuri, liikunta-, ja nuorisalojen kolmas sektori hyvinvointipalvelujen tarjoajana -hankkeohjelman koordinaatiohanke. Sen tavoitteena on kehittää järjestöjen, seurojen ja yhdistysten roolia kunnille ja yksityisille suunnattujen hyvinvointipalvelujen tarjoajana sekä synnyttää uudenlaisia tuotteita ja malleja hyvinvointipalvelujen järjestämiseksi. Keskeisinä toimenpiteinä hankkeella pyritään neuvomaan ja konsultoimaan kolmannen sektorin toimijoita, verkottamaan valtakunnallisia pilottiprojekteja, kannustamaan keskusteluun ja vuorovaikutukseen, kokoamaan tietoa ja tuottamaan tutkimusmateriaalia, järjestämään koulutusta ja tapahtumia sekä luomaan kansainvälisiä yhteyksiä. (Kolmas lähde 1.) Vuonna 2008 käynnistyi neljä pilottihanketta, joista kolme on liikunta-alan hankkeita. Suomen Palloliiton Hyvinvointia ja osaamista liikunnan avulla -hankkeen tavoitteena on urheiluseurojen ja yritysten yhteistyöllä kehittää uusia liikuntapalveluja yritysten henkilöstön käyttöön. Urheiluseuroihin palkataan hankkeen puitteissa vuosien 2008–2011 aikana 15 harrastemanageria. Suomen Jääkiekkoliiton Hyvinvointipalveluiden kehittäminen kunnan ja urheiluseuran välillä -hankkeessa kehitetään henkilöstön toimenkuvia ja seurojen osaamista palveluiden tuottajina yhteistyössä kuntien kanssa. Seuroihin rekrytoidaan vuosittain kymmenen liikun-

nan osajaa, joiden toimenkuvaan yhdistetään esimerkiksi koulunkäyntiavustajan, koulujen liikuntakerhon ohjaajan, iltapäivätoiminnan vetäjän tai muun kuntasektorin työn tehtäviä tarpeen mukaan. Seurojen ja kuntien sekä seuroissa toimivien vapaaehtoisten ja ammattilaisten välistä yhteistyötä kehitetään uusilla toimintamalleilla. Pohjanmaan Liikunnan ja Urheilun Liikunnan kehittämishankkeen eli LIKE-hankkeen tavoitteena on kehittää toimintamalli, jolla seurat voivat kehittää omaa organisaatiotaan sekä löytää sopivat kumppaniverkostot palvelutuotannon näkökulmasta. Keskeistä on yhteistyö kuntien liikunta- ja vapaa-aikatoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa.

Pasi Kosken (19.3.2009) mukaan liikunta-alan järjestösektorin työkenttä tulee olemaan koulutuksen näkökulmasta niin moninainen, että myös koulutus-tarpeet ovat tulevaisuudessa kirjavat. Verkostomuu-toinen toimintatapa sekä moninkertaistunut viestien maailma lisäävät esimerkiksi liikunta-alan viestinnän ja markkinoinnin koulutuksen merkitystä.

5.3 Kuntien työvoiman kysynnän muutokset

Liikunta-alan työvoiman kysyntään vaikuttaa lähivuosina kunta- ja palvelurakenteen uudistus eli ns. Paras-hanke. Vuoden 2009 alussa kuntien määrä laski 415:stä 348:aan. Odotettavissa on, että kuntien määrä laskee edelleen lähivuosina. Lisäksi aluehallinto uudistuu, mikä osaltaan vaikuttaa myös liikunnan palveluiden tarjontaan ja tuotantoon. Kuntien yhdistyessä syntyy erilaisia ratkaisumalleja siihen, mihin liikunta-kunnan organisaatiossa sijoittuu ja millä tavoin palveluita tulevaisuudessa kansalaisille tuotetaan. Kuntaliiton erityisasiantuntija Kari Sjöholmin mukaan keskeistä on ottaa huomioon liikunnan poikkihallinnollisuus: tulevaisuudessa on entistä selkeämmin ymmärrettävä, että liikunta liittyy moniin kunnan toimialueisiin, kuten sosiaali- ja terveystoimeen. Tämä edellyttää liikunnan laajan roolin ja merkityksen ymmärtämistä. (SLU 2009.)

Kuntien uudistaessa palvelurakenteitaan yleistyy ns. tilaaja-tuottajamalli, jossa kunta toimii yleensä palvelujen tilaajana ja yksityisen tai kolmannen sektorin palvelun tarjoaja tuottaa palvelut. Sjöholm korostaa, että myös tilaajapuolella on oltava liikunta-alan asi-

antuntemusta, jotta tiedetään, mitä tilataan ja osataan tilata oikeita asioita. (SLU 2009.)

Kuntien liikuntatoimen piirissä työskentelee noin 5 000 henkilöä. Pääsääntöisesti liikuntasektorin työntekijät ovat liikuntatoimenjohtajia, liikuntapaikkojen hoidon ammattilaisia tai liikunnanohjaajia ja liikunta-neuvoja. Liikunnanohjaus kuntasektorilla painottuu pääsääntöisesti erityisryhmien ja ikääntyneiden liikun-nan ohjaukseen.

Kuntaliiton Kari Sjöholm (4.3.2009) ennakoii, että vaikka kuntien määrä pieneneekin kuntaliitosten myötä lähivuosina ja samalla kuntien työpaikkojen määrä vähenee, eivät liikunta-alan työpaikat välttämättä vä-hene samassa suhteessa. Esimerkiksi liikuntapaikkojen määrä ei romahda kuntaliitosten myötä. Toisaalta on todennäköistä, että julkinen sektori vetäytyy ainakin osittain perinteisestä roolistaan kaikille asukkaalle tasa-arvoisesti tarjottavien liikunta- ja hyvinvointipalve-luiden tuottajana, esimerkiksi edellä mainitun tilaaja-tuottaja-asetelman kautta (Heikkala 2008, 2).

Liikunta-alan ammattien sisältöihin on vaikuttanut liikunta-käsitteen radikaali muuttuminen. Liikunta-lain myötä 1980-luvulla alettiin käyttää urheilun si-jaan käsitettä liikunta. Kunnallisessa hallinnossa on siirrytty urheilulautakunnista liikuntalautakuntiin ja edelleen kunnalliseen vapaa-aikatoimeen. (Kuntaliit-to 2008.) Käsitteet liikunnasta ja näin ollen esimerkiksi liikuntapaikoista on laajentunut. Pihat, ulkoilureitit ja kevyen liikenteen väylät ovat liikuntapaikkoja siinä, missä muutkin. (Sjöholm 4.3.2009.) Kuntasekto-ri tarjoaa liikunta-alalla monipuolisen työosan, mikä toisaalta tarkoittaa myös, että työntekijöiltä vaaditaan monipuolista osaamista (Rauramo 16.3.2009).

Liikunnan sairauksia ennalta ehkäisevä ja terveyttä edistävä merkitys korostuu entisestään. Valtakunnalli-sesti terveyttä edistävän liikunnan politiikkaohjelma ja globaalisti WHO:n Health for all -hanke nostavat esiin liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen. Liikunnan sisältöjen ja painopisteiden muutokset saavat aikaan erilaisia osaamistarpeiden muutoksia, joihin esimer-kiksi urheiluopistojen tulisi koulutuksissaan vastata.

Terveysvaikutuksista ja sairauksia ennaltaehkäise-västä merkityksestä on tullut keskeinen yhteiskun-nallinen peruste liikunnalle. Globaalin taloudellisen taantuman seurauksena kuntien talous heikkenee ra-dikaalisti lähivuosina. Sosiaali- ja terveystoimen hil-

linnassa sairauksia ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä, kuten liikunnalla, on entistä enemmän myös taloudellista merkitystä. Hallituksen politiikkaohjelmien yhteinen viesti kunnille onkin, että ennaltaehkäiseviin palveluihin panostaminen on strateginen valinta, joka kuntien kannattaa tehdä (Valtioneuvosto 2009). Kuntaliiton varatoimitusjohtaja Kari-Pekka Mäki-Lohluoman (12.3.2009) mukaan olennaista on huolehtia tärkeiden kunnallisten palveluiden toimintakyvyn säilyttämisestä sekä rakentaa silta laman yli. Ikääntyminen ja eläköityminen jatkuvat myös taantuman jälkeen ja esimerkiksi syrjäytymistä ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu entisestään. Kuntien talouden kiristyessä liikunta nähdään usein menoeränä, vaikka sen sairauksia ennaltaehkäisevä ja terveyttä edistävä merkitys tuovatkin taloudellista säästöä pitkällä aikavälillä.

Kunnallisten palveluiden järjestämisessä Mäki-Lohluoma (12.3.2009) peräänkuuluttaa sektorijärjittelun muuttamista prosessi- ja elämäntapaajattelun suuntaan. Tällöin palvelun tarjonnan ja tuotannon lähtökohtana olisi esimerkiksi lapsi, nuori, aikuinen tai ikäihminen omine tarpeineen ja odotuksineen. Hyvinvoinnin turvaamiseksi on kuntasektorin tuettava ihmisen selviytymistä ja ylläpidettävä strategista kumppanuutta yritysten, yhteisöjen ja kansalaistoiminnan kanssa.

Erilaisten perinteiset sektorirajat ylittävien koulutus- ja ammattiyhdistelmien arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa. Liikunnan terveysvaikutusten ymmärrystä sekä terveysliikunnan ja ravitsemuksen neuvonnan ja ohjauksen osaamista tarvitaan tulevaisuudessa yhä enemmän esimerkiksi päiväkodeissa, neuvoloissa, terveyskeskuksissa, kotipalveluissa, koulu-, opiskelija- ja työterveydenhuollossa sekä erilaisissa laitoksissa. Liikunnan täydennyskoulutusta näiden alojen ammattilaisille tulisi siis lisätä. (Opetusministeriö 2008b, 85.)

Uudenmaan maakunnallinen terveysliikunnan selvityshanke

Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu toteuttaa parhailaan yhteistyössä Uudenmaan Liiton kanssa terveysliikunnan selvityshanketta Uudenmaan liiton alueella. Hankkeen keskeinen tavoite on selvittää terveysliikunnan asema kuntien poikkihallinnollisessa ja urheiluseurojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Terveysliikuntahankkeen ensimmäisessä vaiheessa toteutetaan nykytilaa kartoittava tutkimus ja toisessa vaiheessa tehdään toimenpidesuunnitelma tutkimustulosten pohjalta. Tutkimusvaihe koostui kolmesta osasta: kuntien johtaville viranhaltijoille osoitetusta tutkimuksesta, kuntien luottamusjohtajille osoitetusta tutkimuksesta sekä urheiluseuratoimijoille osoitetusta tutkimuksesta. Kuntien viranhaltijoiden sekä luottamushenkilöiden kyselyt osoitettiin kaikkien toimialojen edustajille mahdollisimman laajan näkökulman saamiseksi. (Kervinen 12.3.2009.)

Yleinen vaikutelma kyselyiden perusteella on, että tahtotila on olemassa, mutta käytännön toimet puuttuvat. Vastaajien lähes yksimielinen kanta on, että liikunta vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin, että väestön ikääntyessä liikuntaa tarvitaan toimintakyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen ja että lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen turvaamiseksi liikunta on välttämätöntä. Liikunnan lisäämisen keinoissa eri ryhmien välillä on jonkin verran eroja. Kunnan edustajien mielestä kunnan poikkihallinnollinen yhteistyö on keskeinen keino liikunnan lisäämiseksi. Kyselyn perusteella poikkihallinnollista yhteistyötä kyllä tehdään jo nyt, mutta liikunta on yhteistyössä harvoin mukana. Yhteistyön arvioidaan kuitenkin lisääntyvän tulevaisuudessa erityisesti terveystoimen, opetustoimen ja varhaiskasvatuksen kanssa. Seuraavaksi merkittävimpänä keinona liikunnan lisäämiseksi pidetään yhteistyötä kunnan ja seurojen kanssa sekä muiden kuin liikunnan henkilöiden kouluttamista. Huomion arvoista on, että liikuntatoimen henkilöstön kouluttamista pidetään huomattavasti vähemmän tärkeänä keinona kuin muiden alojen toimijoiden koulutusta. (Kervinen 12.3.2009.)

Seuratoimijat pitävät ensisijaisena liikunnan lisäämisen keinona kunnan ja seurojen yhteistyötä. Seuraavaksi tärkeimmät keinot ovat liikuntapaikkojen lisääminen ja kunnan poikkihallinnollinen yhteistyö. Myös seurojen oman osaamisen lisäämiseen vaikuttaa olevan kiinnostusta. Sen sijaan muun kuin liikunnan henkilöstön kouluttamista pidetään huomattavasti vähemmän tärkeänä kuin kuntasektorin vastauksissa. Seuratoimijoista 48 % ilmoitti tekevänsä liikuntatoimen kanssa aktiivista yhteistyötä ja 10 % ilmoitti, ettei tee lainkaan yhteistyötä liikuntatoimen kanssa. Teknisen toimen kanssa aktiivista yhteistyötä kertoi tekevänsä

10 % seuroista. Jopa 68 % seuroista ei tee yhteistyötä muiden toimialojen kanssa. (Kervinen 12.3.2009.)

5.4 Urheiluopistojen ammatillinen koulutustarjonta ja valmistuneiden sijoittuminen

Keväällä 2009 liikunnanohjauksen perustutkinto oli ensimmäistä kertaa mukana toisen asteen yhteishaus-
sa. Ensisijaisten hakijoiden yhteismäärä oli 957, joista 292 valitaan opiskelemaan. Ensisijaisten hakijoiden määrä on siis yli kolminkertainen opiskelemaan pääsevien määrään verrattuna.

Vuosina 2003–2006 valmistui yhdeksästä oppilaitoksesta yhteensä 540 liikunnanohjauksen perustutkinnon suorittanutta liikuntaneuvojaa. Tilastokeskuksen sijoittumispalvelun mukaan vuosina 2003–2006 valmistuneista liikuntaneuvojista 58 % oli työllisiä vuonna 2006. Noin 30 % liikuntaneuvojaksi valmistuneista opiskeli vuonna 2006. Työttömänä heistä oli noin 5 % (ks. kuva 5).

Vuosien 2003–2006 aikana urheiluopistoissa suoritettiin yhteensä 600 ammatti- tai erikoisammattitutkintoa. Tutkintojen määrän kehitys vuosittain on koottu kuvaan 6. Vuosittaiseen suoritettujen tutkintojen määrään vaikuttaa mm. oppilaitoskohtainen tutkintojen aloitusajankohtien porrastaminen sekä valtiosuosijärjestelmän muutos (2004).

5.5 Koulutus- ja työvoimatarpeen ennakointi vuoteen 2015

Meneillään oleva taloudellinen tilanne tekee talouden kehityksen ennakkoinnista entistä haasteellisempaa. Talouden elpyminen edellyttää paitsi osaamispääoman kasvua, myös tarjolla olevan osaamisen ja työelämän vaatimusten vastaavuutta eli ns. kohtaantoa. (European Commission 2009.) Rakennemuutoksen seurauksena ammatilliset ja alueelliset kohtaantogelmat korostuvat useissa EU-maissa. Osaamisen ja taitojen kehittäminen koulutuksen avulla nousee keskeiseksi työllisyyttä ja työn tuottavuutta lisääväksi tekijäksi. Työmarkkinoiden muutoksia on myös pyrittävä ennakoimaan. (Sajjets 2009, 20.) Ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen osalta tulee varmistaa riittävä koulutusresurssin määrä tulevaisuudessa.

Euroopan komission (2009) aloitteella New skills for new jobs pyritään parantamaan kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa sekä kehittämään työmarkkinoiden ennakointia. Komission tiedonannossa esitetään toiminnalle neljää eri aluetta:

1. työmarkkinoiden kohtaannon parantaminen
2. ennakkoinnin kehittäminen
3. kansainvälisen yhteistyön syventäminen
4. yhteisötason välineiden hyödyntäminen (Sajjets 2009, 20; European Commission 2009.)

Työ- ja elinkeinoministeriön tutkimusjohtajan Heikki Räisäsen (1.4.2009) mukaan tällä hetkellä ennusteisiin tulee suhtautua kriittisesti. Yleisissä talousarvioissa vuoden 2009 ennusteet ovat pääosin voimakkaan laskusuuntaisia. Viennin ja investointien arvioidaan laskevan voimakkaasti, kun taas kulutus on säilynyt liki ennallaan. Talous on entistä palveluvaltaisempaa, mikä tekee esimerkiksi koulutuksen mahdollisten toimenpiteiden arvioinnista erilaisen kuin 1990-luvun laman aikaan. Tuotantorakenteen muuttumisen myötä on vaikea ennustaa, kuinka talouden taantumasta palvelusektorin ja kotimaan markkinoiden avulla nousee. Vuodelle 2010 arvioidaan pääsääntöisesti vuotta 2009 parempaa talouskehitystä, mutta ennusteiden perusteet ovat usein epäselviä.

Opetusministeriön Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012 -kehittämissuunnitelmassa meneillään olevan kauden keskeisiä haasteita ovat koulutuksen ja työelämän tarpeiden kohtaanto-ongelmaan vastaaminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen. Aikuiskoulutuksella on näihin haasteisiin vastamisessa tärkeä rooli. Aikuiskoulutuksen myötä avautuu mahdollisuuksia laajentaa toimenkuvaa tai vaihtaa alaa. Aikuiskoulutus antaa toisaalta mahdollisuuksia laajentaa ja lisätä ammattitaitoa ja nostaa näin ollen osaamisen tasoa. Työvoiman riittävyyden ja osaavan työvoiman saatavuuden kannalta on tärkeää, että aikuisväestön osaamisen ja sivistyksen tasoa ylläpidetään ja kehitetään. (Opetusministeriö 2007b, 8.)

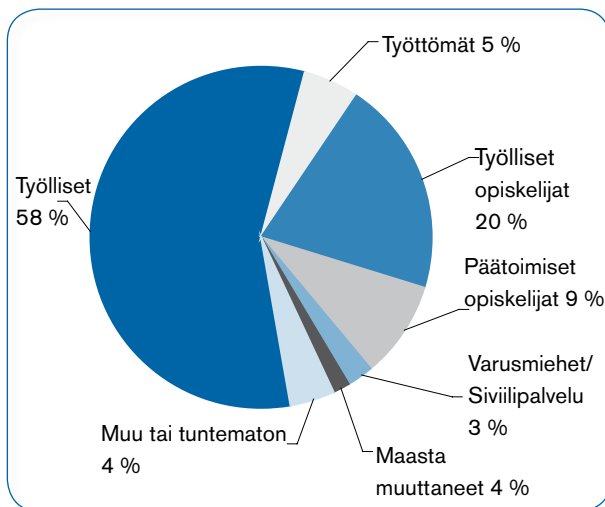
Opetushallituksen julkaisusta Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020 (Hanhijoki, Katajisto, Kimari & Savioja 2009) käyvät ilmi Opetushallituksen viimeisimmät ennakointityön tulokset. Arvioitaessa koulutustarpeita Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa varten, yleisenä suuntauksena on ollut,

että ammatillisen toisen asteen aloituspaikkoja on syytä lisätä. Suurin tarve aloituspaikkojen lisäämiseen on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa 2007–2012 (Opetusministeriö 2007b) asetetaan kuntoutus ja liikunta -koulutusalan aloituspaikkojen määräksi vuonna 2012 ammatillisessa peruskoulutuksessa 300. Uusien opiskelijoiden määrä vuonna 2006 oli 238, joten koulutustarpeen arvioidaan kasvavan jonkin verran huolimatta toisen asteen koulutukseen siirtyvien ikäluokkien pienenemisestä. 300:n aloituspaikan tavoite toteutuu jo vuonna 2009. Alan kasvava kysyntä vaikuttaakin sellaiselta, että aloituspaikkojen määrää voi olla tarpeen lisätä.

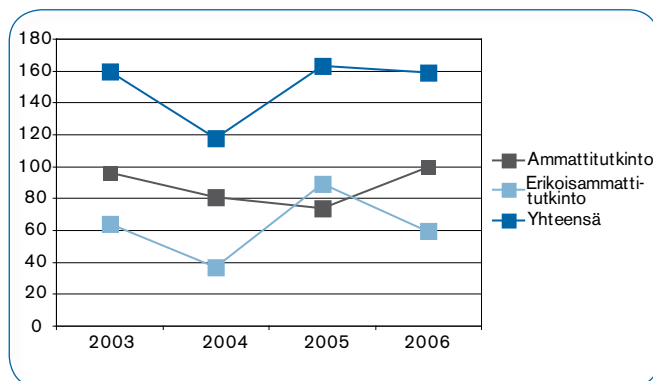
Yleinen käsitys vaikuttaa olevan, että liikunta-alan työpaikkojen ja näin ollen myös koulutustarpeen määrä kasvaa tulevaisuudessa. Euroopan komission arvioissa sosiaali- ja terveysala sekä muut henkilökohtaiset palvelut arvioidaan yhdeksi kasvavista toimialoista

(European Commission 2009). Sairauksia ennaltaehkäisevien ja työssä jaksamista parantavien toimenpiteiden merkitys kasvaa, kun työelämässä on jaksettava entistä pidempään. Ennakoinnissa on otettava huomioon myös uudenlainen liikunta-alan työvoima- ja koulutustarve, jossa liikunta-alan osaamista tarvitaan muiden toimialojen ammattiteissa tai uusissa syntyvissä yhdistelmäammattiteissa. Asiantuntijan arvion mukaan sairaaloiden vuodepaikat ovat Suomessa täynnä vuonna 2014, jolloin on viimeistään keksittävä uudenlaisia tapoja terveyden edistämiseksi. Ravitsemus-, elämäntapa- ja liikuntaohjauslinjat sairaaloiden yhteydessä voivat olla yksi mahdollinen ratkaisu. (Diges ry 2008, 35.)

Tulevaisuudessa koulutuksen järjestäjien omia ennakointivalmiuksia tulisi parantaa. Aluehallinnon muutokset vaikuttavat jatkossa alueellisten työvoima- ja koulutustarpeiden ennakkoinnin vastuunjakoon ja organisointiin. (Kimari 2009, 49.)

Kuva 5. Liikunnanohjauksen perustutkinnon vuosina 2003–2006 suorittaneiden pääasiallinen toiminta vuonna 2006 (Tilastokeskuksen sijoittumispalvelu)

Kuva 6. Urheiluopistoissa suoritettavat ammatti- ja erikoisammattitutkinnot vuosina 2003–2006 (Tilastokeskuksen sijoittumispalvelu)

6 Johtopäätöksiä – urheiluopistojen nykytila ja tulevaisuuden suunnat

6.1 Urheiluopistoverkoston keskeiset tehtäväalueet

Terveysten edistäminen

Urheiluopistostrategiaproessin edetessä on suomalaisten terveyden edistäminen noussut yhdeksi keskeiseksi painopistealueeksi. Tulevaisuudessa urheiluopistoverkosto on valmis ottamaan nykyistä suuremman roolin liikunnallisen elämäntavan ja terveysliikunnan edistämisessä. Terveysten edistämällä on jo sinänsä itseisarvo, mutta sen myötä saadaan aikaan myös huomattavia taloudellisia säästöjä. Terveysttä edistävillä toimilla parannetaan erityisesti työikäisten ja ikääntyvien toimintakykyä ja työhön osallistumisen edellytyksiä. Lasten, nuorten ja perheiden terveyden edistäminen luo pohjaa terveelle aikuisiälle.

Uusien rakenteiden kehittämisen sijaan olennaisinta on tehostaa jo olemassa olevien rakenteiden välistä verkostoitumista, vuorovaikutusta ja roolijakoa. Urheiluopistoverkosto voi tehostaa yhteistyötä esimerkiksi eri hallinnonalojen, kuten kuntien sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa sekä eri alojen koulutuksen järjestäjien kanssa. Urheiluopistoverkosto kouluttaa terveyttä edistävän ja sairauksia ennaltaehkäisevän lii-

kunnan ammattilaisia ja voi tulevaisuudessa järjestää nykyistä enemmän terveysliikunnan täydennyskoulutusta sosiaali-, terveys- ja opetusalan ammattilaisille.

Urheiluopistoverkosto pyrkii varmistamaan valtioneuvoston periaatepäätöksen terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista mukaisten painopisteiden ja tavoitteiden näkymisen urheiluopistojen koulutuksissa. Periaatepäätöksen tavoitteiden toteuttaminen lisää liikunta-alan osaamisen, koulutuksen ja työvoiman kysyntää, joihin urheiluopistot voivat osaltaan valmistautua.

Suomalaisen urheilun edistäminen

Yhteistyössä muiden kilpa- ja huippu-urheilun toimijoiden kanssa urheiluopistoverkostosta voidaan kehittää nykyistä toimivampi kilpa- ja huippu-urheilun resurssikeskusten verkosto, joka tarjoaa valmennuksen, urheilun sekä urheilijoiden kehittymisen seurannan erikoisosaamista sekä valmentajakoulutusta. Resurssikeskukset vahvistavat eri urheilulajien välistä synergiaa ja lajiliittojen valmennusosaamista. Huippu-urheilun edistämiseksi urheiluopistoverkosto tehostaa yhteistyötään järjestösektorin sidosryhmien kanssa lisäämällä esimerkiksi yhteistä koordinaatiota.

Tammikuussa 2009 urheiluopistostrategian tulevaisuusseminaariin osallistuneista järjestöjen edustajista noin puolet piti suomalaisen huippu-urheilun kehittämistä urheiluopistojen ja järjestöjen yhteistyön keskeisenä tavoitteena. Toiseksi tärkein tavoite oli valmentajien ja ohjaajien koulutuksen laadun varmistaminen. Noin kaksi kolmesta piti urheiluopistoja merkittävänä tekijänä suomalaisen huippu-urheilun menestyksessä (ks. kaikki vastaukset liite 10).

Ammatillinen koulutus

Liikunta-alan osaamistarpeiden, työpaikkojen ja tehtävien määrä kasvaa mm. Kansallisen liikuntaohjelman toimenpiteiden myötä. Näin ollen kasvaa myös liikunta-alan ammatillisen koulutuksen tarve. Keskeisenä liikunta-alan koulutuksen järjestäjänä urheiluopistoverkosto päivittää liikunta-alan koulutuksien sisältöjä vastaamaan entistä paremmin toimintaympäristön muutoksien ja kehittämishankkeiden myötä syntyviä tarpeita. Koulutuksen sisältöjä kehitetään vastaamaan entistä paremmin Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2007–2012 sisältöjä ja painopisteitä esimerkiksi liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteiden uudistamistyössä. Eri ikäryhmien ja erityisryhmien liikunnan sekä terveysliikunnan osaamistarpeet otetaan huomioon koulutuksia kehitettäessä. Työelämän osaamistarpeita pyritään kartoittamaan yhteisellä ennakoitavuudella.

Yhteisöllisyys

Internaattimuotoinen koulutus on urheiluopistojen erityistehtävä ja yhteisöllisyyttä korostava vahvuus. Internaattimuotoinen toimintatapa ja monipuolinen infrastruktuuri muodostavat inspiroivan oppimisympäristön ja mahdollistavat tekemällä ja osallistumalla oppimisen. Urheiluopistoverkosto kehittää internaattipedagogiikkaa määrittelemällä käsitteen sekä kehittämällä mittareita sen arviointiin. Henkilöstön osaamista vahvistetaan yhteistyössä kehitettävällä internaattipedagogiikan koulutuksella.

Valtakunnallinen urheiluopistoverkosto toimii alueellisen tasa-arvon edistäjänä. Opiskelijoiden opintopolkuja tehostetaan urheiluopistojen oppimisympäristöissä. Kansainvälistä liikkuvuutta ja

opettajien kansainvälisiä työelämäjaksoja pyritään lisäämään.

Urheiluopistojen koulutustarjonnassa voidaan ottaa nykyistä paremmin huomioon erityisryhmien tarpeet. Liikunnalla sekä urheiluopistojen internaattipedagogiikkaan perustuvalla toimintatavalla voidaan edistää maahanmuuttajien kotouttamistyötä, ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä yhteisöllisyyttä.

Urheiluopistoverkosto voi ottaa nykyistä vahvemman asiantuntijaroolin erilaisissa yhteiskunnallisissa suunnitelmissa ja muissa liikunta-alan asiantuntijuutta vaativissa tehtävissä. Urheiluopistoja voidaan hyödyntää liikunnan yhdyskuntasuunnittelussa, mm. lapsilähtöisen liikunnan huomioimisessa leikkipaikkojen ja koulujen pihojen suunnittelussa sekä liikuntapaikkojen varustamisessa.

6.2 Verkoston rakenteen kehittäminen

Urheiluopistot ovat toimintaprofilinsa mukaisesti pitkälle erikoistuneita liikuntakoulutuksen järjestäjiä ja oppimiskeskustoja, joilla on vahvat työelämäyhteydet oman alansa toimijoihin. Urheiluopistot ovat monipuolisia liikunta-alan kehittäjiä, joissa oppilaitoksen infrastruktuuri ja olosuhteet ovat tehokkaassa käytössä. Ne tarjoavat näin ollen monipuolisen oppimisympäristön ja erilaisten vaihtoehtoisten opintopolkujen verkoston liikunta-alan koulutukseen.

Urheiluopistostrategian tavoitteena on rakentaa tiivistä ja avoimessa vuorovaikutuksessa toimivaa urheiluopistojen osaamisverkostoa. Yhteistyötä urheiluopistojen kesken tehdään jo nyt, mutta strategiassa määritellyillä tavoitteilla ja toimenpiteillä pyritään rakentamaan oppiva ja kehittyvä verkosto, jonka jäsenet ottavat huomioon paitsi omat, myös muiden verkoston jäsenten edut ja tavoitteet.

Keskeisinä toimenpiteinä urheiluopistoverkosto pyrkii määrittelemään oman tehtävänsä sekä kunkin verkoston jäsenen tehtävät osana verkoston toimintaa. Tarkoituksenmukaisella profiloinnilla ja työnjaolla pyritään verkoston ja kunkin urheiluopiston toiminnan tehostamiseen. Samalla vahvistetaan urheiluopistojen ammatillisen koulutuksen palvelukykyä ja asiakaslähtöisyyttä ammattiopistostrategian mukaisesti. Esimerkkinä profiloitumisesta mainittakoon Liikun-

takeskus Pajulahden kehittyminen vuosien aikana erityisliikunnan osaamiskeskittymäksi. Suomen Urheiluopisto sekä HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulu, jonka liikunnan koulutus on keskitetty Vierumäen yksikköön, ostavat erityisliikunnan osaamispalveluita Pajulahdesta.

Ruotsinkielisen liikunta-alan koulutuksen selvitys

Opetusministeriö asetti syksyllä 2008 selvitysmiehen selvittämään ruotsinkielisen liikunta-alan koulutuksen tilaa ja rakenteellista kehittämistä. Selvitysmies Mikael Ingberg jätti tammikuussa 2009 raportin, jossa esitetään Solvalla Idrottsinstitutin, Norrvalla idrottsinstitutin sekä Norrvalla folkhögskolan hallinnollista yhdistymistä. Yhdistymisen myötä ruotsinkieliseen liikunta-alan toisen asteen perus- ja lisäkoulutukseen sekä vapaan sivistystyön koulutustarjontaan saataisiin rakennettua entistä vahvempi yksikkö. Koulutusta järjestettäisiin yhdistymisen jälkeen edelleen sekä Espoon että Vöyrin toimipisteissä, mutta erikoistumisen ja työnjaon myötä yhdistynyt Solvalla-Norrvalla voisi entistä tehokkaammin vastata työelämän ja liikuntakentän tarpeisiin.

Yhteenliittymän pääomistaja tulisi esityksen mukaan olemaan Samfundet Folkhälsan, joka tällä hetkellä omistaa Norrvallan toiminnot ja on osaomistajana Solvallassa. Yhteenliittymän organisaation toimintaa tehostettaisiin nykyisestä siten, että se pärjää kilpailussa suomenkielisten liikunta-alan koulutuksen järjestäjien sekä muiden ruotsinkielisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa. Oppilaitosten ylläpitäjäksi muodostettaisiin esityksen mukaan osakeyhtiö, jolla olisi valtakunnallisen ja alueellisen liikunnan koulutuskeskuksen sekä kansanopiston ylläpitäjätehtävät ja joka järjestäisi liikunnanohjauksen perustutkintoa, vapaan sivistystyön koulutusta, lyhytkursseja sekä ammatillista lisäkoulutusta. Yhdistämistoimpiteet ovat käynnissä ja tavoitteena on, että mahdollinen yhdistyminen tulisi voimaan vuoden 2010 alussa. (Ingberg 2009, 30.)

Ylläpitäjärakenteen osalta verkoston toimintaa tehostetaan siis mahdollisesti yhdistämällä kaksi ruotsinkielistä koulutuksen järjestäjää yhden ylläpitäjän alle. Muilta osin urheiluopistostrategiassa keskitytään

verkostorakenteen kehittämiseen ja synergiaetujen saavuttamiseen erilaisilla toimintamalleilla, joita ovat mm. yhteistyö koulutusten sisältöjen kehittämisessä, hallinnollinen ja taloushallinnollinen yhteistyö sekä koulutustarjonnan koordinointi.

6.3 Urheiluopistoverkoston mahdolliset tulevaisuuden suunnat koulutustehtävittäin

Nykytilan kuvauksen, toimintaympäristön muutoksen sekä kehittämishankkeiden pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja tavoitteita urheiluopistojen näkökulmasta on koottu seuraavilla sivuilla olevaan taulukkoon 5 koulutusmuodoittain.

Taulukko 5.

	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisä-koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
Lapset ja nuoret	Järjestetään lasten ja nuorten elämänhallinnan, liikunnan ja ravinnon koulutusta	Lisätään alueellista yhteistyötä kuntien, koulun, päiväkotien, neuvolan sekä liikunta- ja urheiluseurojen kanssa esim. työssäoppimisessa	Koulutetaan seurasektorin henkilöstöä aamu- ja iltapäiväkerhojen ohjaajiksi, koulujen liikuntakerhojen vetäjiksi ja välituntiliikunnan toteuttajaksi Järjestetään opettajille, päiväkotihenkilöstölle ja aamu- ja iltapäiväkerhojen ohjaajille koulutusta lapsilähtöisen liikunnan toteuttamisessa Kehitetään lasten ja nuorten liikunnan koordinaattoreiden koulutusta	
Ikääntyvät	Järjestetään ikääntyvien toimintakykyä parantavia koulutustuotteita	Huomioidaan ikääntyvien liikunnan erityispiirteet ammatillisen koulutuksen sisällöissä		
Työhyvinvointi	Urheiluopistot ovat työhyvinvoinnin osaamiskeskuksia	Varmistetaan toiminta- ja työkyvyn ylläpitämisen ja kehittämisen osaaminen liikunnanohjauksen perustutkinnon sisältöjä tehostamalla	Uusi, työliikunnan johtamiseen ja kehittämiseen tarkoitettu erikoisammattitutkinto Järjestetään täydennyskoulutusta koulujen ja terveysalan organisaatioiden työntekijöiden toiminta- ja työkyvyn ylläpitämiseksi	Urheiluopistot ovat toiminta- ja työkyvyn ylläpitämisen osaamis- ja resurssikeskuksia Tarjotaan työkykyä ylläpitäviä koulutuspalveluja yrityksille ja yhteisöille, esimerkkinä Liikunnasta TäsmäLääkettä -ohjelma

Taulukko 5.

	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisä-koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
Terveysliikunta	<p>Urheiluopistot ovat alueellisia ja valtakunnallisia terveysliikunnan asiantuntijoita</p> <p>Järjestetään kutsunnoista poimittujen huonokuntoisten varusmiesikäisten liikuntakoulutusta</p> <p>Järjestetään terveysliikuntakoulutusta liikkumattomille, vähän liikkuville ja huonokuntoisille</p> <p>Tarjotaan terveysliikunnan koulutusta työttömille ja muille aliedustetuille ryhmille opintoseteliavustuksella</p>	<p>Urheiluopistot ovat terveysliikunnan asiantuntijoita alueellisesti ja valtakunnallisesti</p> <p>Terveysliikunnan osaaminen varmistetaan liikunnanohjauksen perustutkinnon sisältöjä tehostamalla</p> <p>Urheiluopistot ovat alueidensa terveysliikunnan asiantuntijoita ja kouluttavat muiden organisaatioiden edustajia, esim. sosiaali- ja terveysorganisaatioista ja -oppilaitoksista</p>	<p>Urheiluopistot ovat terveysliikunnan asiantuntijoita alueellisesti ja valtakunnallisesti</p> <p>Tarjotaan terveysliikunnan täydennyskoulutusta muille ammattiryhmille, kuten sosiaali- ja terveyssektorille sekä opetuslalle</p>	<p>Urheiluopistoista kehitetään liikunnallisen työhyvinvoinnin ja terveellisen ravinnon resurssikeskuksia (mm. soveltava tutkimus, hyvien käytäntöjen kokoaminen ja levittäminen)</p> <p>Jatketaan yhteistä terveysliikuntahyökkäystä</p>
Ravinto	<p>Järjestetään terveelliseen ravitsemukseen liittyvää koulutusta eri kohderyhmille</p>	<p>Terveellisen ravitsemuksen osaaminen varmistetaan liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteissa</p>		
Seura- ja järjestösektorin ammatti-maistuminen		<p>Seura- ja järjestötoimintaan liittyvä osaaminen varmistetaan liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteissa</p>	<p>Koulutetaan seurojen päätoimisia työntekijöitä seura-toiminnan osaamisessa</p> <p>Koulutetaan seurojen työntekijöitä koulujen liikunnallisten aamu- ja iltapäiväkerhojen ohjaajiksi</p>	

Taulukko 5.

	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisä-koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
Kilpa- ja huippu-urheilu	<p>Urheiluopistot ovat kilpa- ja huippu-urheilun resurssikeskuksia, joihin keskitetään valmennuksen erityisosaamista</p> <p>Järjestetään valmentajakoulutusta urheilujärjestö- ja seurasektorin valmentajille</p> <p>Tehostetaan yhteistyötä järjestösektorin kanssa</p>		<p>Urheiluopistot kehittyvät valmennuksen ja valmentajakoulutuksen osaamis- ja resurssikeskuksiksi jotka tarjoavat laadukasta valmentajakoulutusta</p>	<p>Urheiluopistot tarjoavat osaamiseen perustuvia palveluja huippu-urheilulle esimerkiksi valmennuksessa ja urheilijoiden kehittymisen seurannassa</p>
Uudet ammatit tai niiden yhdistelmät		<p>Liikunnanohjauksen perustutkintoon lisätään yrittäjyysosaamista</p>	<p>Aikuiskoulutuksen työelämälähtöisyyttä ja työelämäyhteyksiä vahvistetaan entisestään</p> <p>Järjestetään uutta, työelämän tarpeista lähtevää koulutusta, esimerkkeinä henkilökohtaisen kuntovalmentajan ammattitutkinto tai työhyvinvoinnin ja liikunnan erikoisammattitutkinto</p> <p>Tuetaan liikunta-alan yrittäjyyttä koulutuksen avulla</p> <p>Vastataan kuntasektorin muutokseen uusien koulutusyhdistelmien avulla</p> <p>Koulutuksen laatu ja määrä tulee varmistaa, jotta voidaan vastata työelämän muutokseen ja kysynnän kasvuun</p>	

Taulukko 5.

	Vapaa sivistystyö	Ammatillinen peruskoulutus	Ammatillinen lisä-koulutus	Maksullinen palvelutoiminta
Rahoitus	<p>Työnjako ja profilointi laatu- ja kehittämisrahoituksen perustana</p> <p>Vapaan sivistystyön koulutuksen rahoituksen kasvun varmistaminen</p> <p>Opintoseteliavustukset aliedustettujen ryhmien koulutuksen rahoitukseen</p> <p>Valtionosuustoiminnan ja maksullisen palvelutoiminnan eron selkiyttäminen</p>	<p>Varmistetaan, että rahoitus ja vuosiopiskelijoiden määrä kasvavat vastaamaan kasvavaa kysyntää</p>	<p>Tuloksellisuusrahoitus ammatillisessa lisäkoulutuksessa tukee urheiluopistojen koulutuksen laadun kehittämistä</p> <p>Myös ammatilliseen lisäkoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen internaattilaisä yksikköhintaan</p> <p>Ammatillisen lisäkoulutuksen kysynnän kasvussa tulee varmistaa resurssin riittävyys</p>	<p>Selkiytetään valtionosuustoiminnan ja maksullisen palvelutoiminnan välistä eroa</p>

7 Urheiluopistostrategia – urheiluopistot 2010-luvulla

Verkostostrategia – mitä se tarkoittaa?

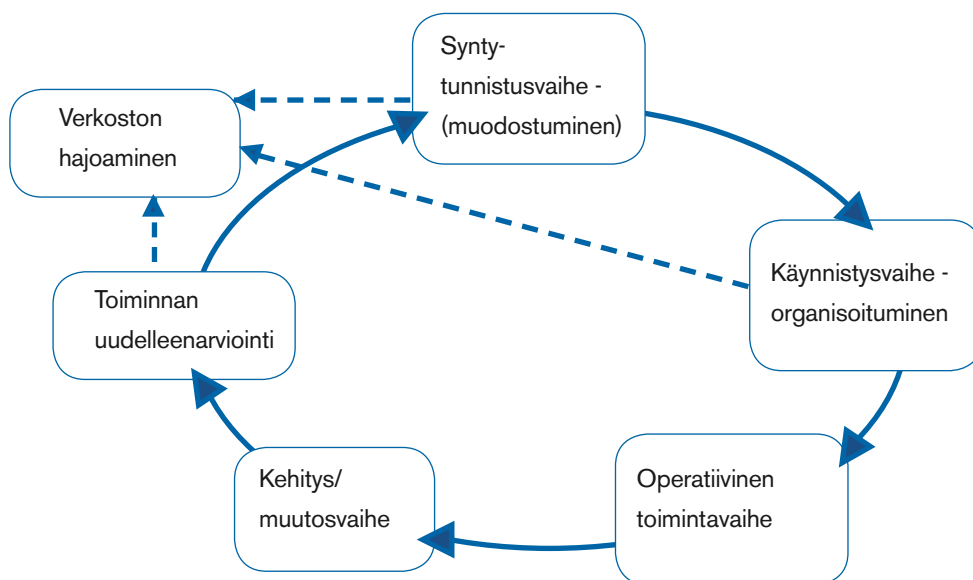
Verkoston rakentumisen näkökulmasta olennaista on, että verkostoa ei voi muodostaa, vaan se muodostuu. Urheiluopistot ovat muodostaneet tähän mennessä toimijoiden yhteenliittymän, josta on alkanut keskinäisen riippuvuuden ja yhteisten tarpeiden lisääntymisen myötä muodostua verkosto. Verkoston muodostuminen on kasvuprosessi, jossa yhteistoiminnan edellytyksiä luomalla ja toiminnan jatkuvuuden edellytyksiä parantamalla edetään kohti rakenteeltaan toimivaa verkostoa. Olennaista verkoston toiminnan ja menestymisen kannalta on sen kyky oppia. (Hautamäki 10.3.2009.)

Oppiva ja vuorovaikutuksessa toimiva verkosto ei ole staattinen, vaan se toimii jatkuvassa kehityksen sykissä (ks. kuva 7). Synty- ja käynnistymisvaiheiden jälkeen siirrytään operatiiviseen toimintaan. Toimintaa kehitetään ja kehittymistä arvioidaan jatkuvasti. Huomion arvoista on, ettei verkoston toimivuus ole itsestään selvää – jopa 70 % verkostoista hajoaa. (Hautamäki 10.3.2009.)

Yhteisellä verkostostrategialla pyritään kasvattamaan verkoston jäsenten välistä eritasoista kumppanuutta ja sidosteisuutta. Verkostostrategian lähtökoh- ta on taktisessa kumppanuudessa, jossa yhteistyön ja

vuoropuhelun kautta tehostetaan toimintaa siten, että verkosto osaa yhdistää prosesseja ja oppii tehokkaampia toimintatapoja. Tavoitteena on pyrkimys strategi- seen kumppanuuteen, jonka edellytyksenä on verkoston jäsenten keskinäinen luottamus ja innovatiivisuus. Strateginen kumppanuus antaa mahdollisuuden nos- taä toiminta uudelle tasolle, mutta edellyttää ydin- osaamisen tai aineettoman varallisuuden paljastamista muille verkoston osapuolille. Päämääränä on operatiivisen tason kumppanuus, jossa verkoston taloudellista lisäarvoa pyritään tuottamaan määriteltyjen yhteisten tuotteiden ja palveluiden kautta. Verkoston jäsenet laativat keskenään sopimuksen, jolla yhteisistä tavoit- teista ja verkoston jäsenten rooleista sovitaan. (Hautamäki 10.3.2009, mukaillen Stähle ym. 2000.)

Verkoston toiminnan jatkuvuuden tukemiseksi on rakennettava verkoston organisaatorakenne ja johta- misjärjestelmä, jotka toisaalta tekevät toimintaa näky- väksi ja toisaalta ohjaavat verkoston oppimista. Ver- koston organisaatio voi muodostua eritasoisista käy- täntöyhteisöistä ja muista oppimisrakenteista, jotka toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. (Hautamäki 10.3.2009.)

Kuva 7. Verkoston elinkaarimalli (Hautamäki 10.3.2009 mukaillen Valkokari ym. 2006)

Urheiluopistostrategian rakentaminen prosessina

Urheiluopistoverkoston yhteistä missiota ja visiota sekä arvoja pohdittiin vuorovaikutteisena prosessina. Prosessin vetäjinä toimivat Jari Hautamäki ja Jaana Ilomäki Päijät-Hämeen koulutuskonsernista. Hautamäki ja Ilomäki ovat mukana Päijät-Hämeen Opinovi -hankkeen Aikuiskoulutuksen tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen -projektissa, jonka myötä urheiluopistostrategiatyössä vahvistetaan myös alueellista verkostoyhteistyötä.

Urheiluopistoverkoston vision ja mission pohdinta aloitettiin urheiluopistojen rehtoreiden strategiapäivillä Suomen Urheiluopistolla, Vierumäellä, 5.–6.2.2009. Visiota ja missiota pohtimaan asetettiin kaksi työparia, joiden esityksiä käytiin läpi kaikkien urheiluopistojen rehtoreiden kanssa keskustellen. Strategiapäivien jälkeen ehdotukset lähetettiin rehtoreille pohdittaviksi ja kommentoitaviksi. Visiota ja missiota viimeisteltiin strategiatyöryhmässä ja lopulliset versiot käytiin läpi 10.3.2009 opetusministeriössä pidetyssä rehtoreiden tapaamisessa.

Arvojen työstäminen aloitettiin etätehtävällä, joka lähetettiin kaikkien urheiluopistojen rehtoreille 5.–6.2.2009 pidettyjen strategiapäivien jälkeen. Arvoja työstettiin strategiaröyhmässä ja 10.3.2009 opetusministeriössä pidetyssä rehtoreiden tapaamisessa.

Varsinaisen verkostostrategian työstäminen aloitettiin strategiapäivillä Suomen Urheiluopistolla 5.–6.2.2009. Työskentelyssä käytettiin alkuun ns. learning café -menetelmää. Learning café muodostettiin neljästä kahvilapöydästä. Jokainen pöytä peitettiin paperilla ja paperin keskelle kirjoitettiin kunkin pöydän keskustelun aihe. Teemat olivat:

1. Millaisilla yhteistyömuodoilla urheiluopistoverkoston tehokkuutta voidaan parantaa?
2. Miten urheiluopistojen verkostossa tulisi koulutusta kehittää?
3. Millaiset resurssit urheiluopistoverkostolla pitäisi olla tulevaisuudessa?
4. Millaisia palveluita urheiluopistoverkoston tulisi yhteistyössä tarjota tulevaisuudessa?

Strategiapäivien osallistujista koottiin neljä ryhmää, jotka vierailivat kussakin pöydässä puolen tunnin ajan. Pöydällä olleeseen paperiin koottiin ideoita ja ajatuksia, joita teemaan liittyen keskustellen nostettiin esiin. Pöytien isäntinä toimineet valmisteluryhmän jäsenet esittelivät uudelle ryhmälle edellisten tuotokset ja johdattivat näin kunkin ryhmän aiheeseen. Learning cafén tuotoksista valmisteluryhmä koosti kartan, jonka pohjalta aloitettiin strategisten tuloskorttien muotoilu. Strategisiksi painopistealueiksi valikoituivat:

1. verkoston tehtävien määrittely ja tehostaminen
2. verkoston yhteiskunnalliset tehtävät
3. resurssien käyttö.

Strategisia tuloskortteja työstettiin strategiapäivien jälkeen valmistelu-, strategia- ja ohjausryhmissä, opetusministeriössä 10.3.2009 pidetyssä strategiatapaamisessa sekä urheiluopistojen hallintopäivillä 2.–3.4.2009. Toimenpiteiden priorisointia pohdittiin strategiatapaamisessa sekä hallintopäivillä.

7.1 Urheiluopistoverkoston missio, visio 2015 ja arvot

Koulutuksen ja verkostoyhteistyön kehittämistyön ydintuloksina määriteltiin urheiluopistoverkoston missio, visio vuoteen 2015 sekä tiivistettiin verkoston arvot neljään keskeiseen kohtaan.

Urheiluopistoverkoston missio

Urheiluopistot tarjoavat liikunnan huippuosaamista ja kannustavan toiminta- ja oppimisympäristön koko väestölle.

Urheiluopistoverkoston visio 2015

Urheiluopistot toimivat ainutlaatuisena liikuntakoulutuksen, valmennuksen ja terveysliikunnan osaamisverkostona.

Urheiluopistoverkoston arvot

Asiakaslähtöisyys

Urheiluopistoverkoston tuotteet ovat lähtöisin asiakkaiden tarpeista. Urheiluopistoverkosto kehittää toimintaansa jatkuvassa vuorovaikutuksessa asiakkaittensa kanssa, elämänkaaren eri vaiheet huomioiden.

Yhteisöllisyys

Internaattimuotoinen toimintatapa ja yhteinen internaattipedagogiikka vahvistavat yhteisöllisyyttä. Urheiluopistoverkostossa kunnioitetaan asiakkaiden tarpeita yksilöinä sekä ryhmän jäseninä. Urheiluopistot pyrkivät toiminnallaan vahvistamaan kansalaisaktiivisuutta ja kansalaisyhteiskuntaa.

Osaaminen

Urheiluopistot muodostavat dynaamisen, kehittyvän ja innovatiivisen osaamisverkoston. Urheiluopistoverkosto kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen.

Vastuullisuus

Urheiluopistoverkosto on vastuullinen kumppani ja sitoutuu sovittuihin tavoitteisiin. Verkosto pyrkii toiminnassaan läpinäkyvään ja avoimeen vuorovaikutukseen, tasa-arvoon ja kestävä kehityksen periaatteiden noudattamiseen.

7.2 Urheiluopistoverkoston strateginen tulokortti

I Verkoston tehtävien määrittely ja tehostaminen

Urheiluopistoverkoston tehtävien määrittelyn ja tehostamisen kannalta keskeinen strateginen tavoite on yhteinen käsitys liikunnan, urheilun ja hyvinvoinnin sektorin tulevaisuudesta. Tavoitteeseen pääsemiseksi urheiluopistoverkosto suunnittelee ja toteuttaa yhteistä ennakkoinnin toimintamallia yhteistyössä muiden liikuntasektorin toimijoiden kanssa. Osana ennakkointityötä toteutetaan vuosittain urheiluopistoverkoston SWOT-analyysi. Liikunta-alan sisäisen ennakkointitiedon kartuttamiseksi jo olemassa oleva ja esimerkiksi opiskelija- ja asiakaspalautteen kautta saatava tieto pyritään saattamaan myös muiden verkoston jäsenten tietoon.

Verkoston toiminnan tehostamiseksi urheiluopistoverkoston yhteiset tehtävät ja kunkin urheiluopiston omat profilit ja roolit pyritään määrittelemään. Nykytoiminnan tehokkaan analysoinnin myötä pyritään sellaiseen työnjakoon, joka tuottaa kaikille verkoston jäsenille lisäarvoa. Esimerkkeinä nykyisestä työnjaosta voidaan mainita Liikuntakeskus Pajulahden erityisliikunnan osaamisen painotus. Tulevaisuudessa esimerkiksi Suomen Urheiluopisto ja Varalan Urheiluopisto voisivat toimia lasten liikunnan asiantuntijoina urheiluopistoverkoston sisällä. Lisäksi koulutustoiminnan ajallista koordinoitua voidaan organisoida nykyistä tehokkaammin. Työnjaosta ja yhteisistä tehtävistä on sovittava yhteisesti ja sopimuksen pohjalta on laadittava toteutussuunnitelma, jotta profilien ja yhteisten tavoitteiden mukainen toiminta on jatkossa mahdollista.

Urheiluopistoverkosto pyrkii parantamaan yhteistyöedellytyksiä entisestään kehittämällä yhteisiä toimintatapoja, yhteistä edunvalvontaa, vuorovaikutusmahdollisuuksia sekä keskinäistä luottamusta. Urheiluopistoverkoston ja Urheiluopistojen Yhdistys ry:n toimintaa organisoidaan siten, että yhteistoiminnan edellytykset paranevat. Keskeisenä uudistuksena selvitetään mahdollisuuksia yhteisen koordinaattorin palkkaamiseen.

Urheiluopistoverkoston keskeisenä vuorovaikutuksen areenana ovat toimineet eritasoiset ja teemoiltaan vaihtelevat yhteistyöfoorumit, joiden toimintaa jatketaan ja kehitetään edelleen. Esimerkkeinä yhteistyöfoorumeista mainittakoon opetushenkilöstön vuosittaiset opettajapäivät, hallinto henkilöstön hallintopäivät, eri hankkeisiin liittyvät työryhmätapaamiset sekä talouspäälliköiden kokoontumiset. Urheiluopistoverkoston taloushallinnon yhteistyötä on tehty talouspäälliköiden yhteisissä tapaamisissa jo usean vuoden ajan. Keväällä 2009 talouspäälliköiden yhteistyöllä on pyritty yhtenäistämään ja selkiyttämään vapaan sivistystyön raportointia.

I VERKOSTON TEHTÄVIEN MÄÄRITTELY JA TEHOSTAMINEN

Strateginen tavoite	Menestystekijä	Toimenpide
Yhteinen käsitys liikunnan, urheilun ja hyvinvoinnin sektorin tulevaisuudesta	Yhteinen ennakkoinnin toimintamalli	Yhteisen systemaattisen ennakkointityön suunnittelu ja toteuttaminen tiiviissä yhteistyössä liikuntasektorin asiakkaiden kanssa Vuosittainen SWOT-analyysi osana ennakkointityötä Ennakkointitiedon kokoaminen yhteen
Urheiluopistojen roolien ja profiilien määrittely	Sopiminen yhteisistä tehtävistä Kaikille lisäarvoa tuottava työnjako Nykyisen toiminnan arviointi	Kaikkien urheiluopistojen omien tehtävien sekä verkoston yhteisten tehtävien kartoittaminen → suunnitelman laadinta → päätöksen tekeminen → suunnitelman toteuttaminen 8-kenttäinen SWOT-analyysi kaikille toimijoille ja niiden pohjalta verkoston toiminnan analyysi Työnjakoa ja profiloitumista voidaan tehdä esimerkiksi liikunnanohjauksen perustutkinnon valinnaisten tutkinnon osien toteutuksessa sekä ammatillisen lisäkoulutuksen tarjonnan koordinoinnissa. Työnjako voi koskea sekä koulutuksen sisältöjä että ajoituksen porrastamista.
Yhteistyöedellytysten edistäminen	Edunvalvonnassa onnistuminen Verkoston yhteisten toimintatapojen, avoimen vuorovaikutuksen ja luottamuksen kehittäminen Toimintaedellytysten parantaminen	Verkoston toimintasuunnitelman laatiminen Urheiluopistojen Yhdistys ry:n toiminnan uudelleenorganisointi, esimerkiksi yhteinen koordinaattori, verkkoportaali, erilaiset yhteistyöfooromit, hallituksen ja työvaliokunnan organisointi
Nykyisten ja uusien asiakkuuksien varmistaminen	Asiakaslähtöinen tuotekehitys Palveluiden laadukas toteutus Tunnettuuden lisääminen Yhteinen ja kohderyhmät huomioon ottava viestintä	Yritysten ja työyhteisöjen laadukkaiden palveluiden tuottaminen Toimintatapojen yhdenmukaistaminen Yhteisen verkkoportaalin perustaminen Yhteisen tiedottamisen ja yhteisten markkinointimahdollisuuksien kartoittaminen

II Verkoston yhteiskunnalliset tehtävät

Suomalaisten terveyden edistäminen liikunnan avulla on yksi urheiluopistoverkoston keskeinen yhteiskunnallinen tavoite. Tavoitteen saavuttamiseksi urheiluopistoilla voisi ja tulisi olla tulevaisuudessa nykyistä selkeämpi rooli terveyden edistämisessä. Yksin urheiluopistoverkosto ei kuitenkaan tavoitteeseen pääse, joten yhteistyötä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa on lisättävä. Lasten, nuorten ja perheiden liikunnallisen elämäntavan ja terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseksi urheiluopistoverkosto voi kehittää erilaisia terveysliikunnan täydennyskoulutustuotteita lasten kanssa työskenteleville muiden alojen ammattilaisille. Lisäksi lasten, nuorten ja perheiden koulutustuotteiden yhteistä suunnittelutyötä jatketaan. Kisakallion Urheiluopiston johdolla on meneillään urheiluopistojen yhteinen perheliikunnan hanke, jossa kehitetään yhteisiä perheliikunnan tuotteita kaikkien urheiluopistojen toteutettavaksi. Terveysliikuntanäkökulmaa lisätään myös muissa urheiluopistoverkoston koulutustuotteissa.

Urheiluopistot suunnittelivat yhteisessä tulevaisuustyössään vuonna 2007 Terveysliikuntahyökkäyksen, johon liittyvien tuotteiden kehittäjä jatketaan edelleen. Tavoitteena on, että urheiluopistoverkosto muodostaa terveysliikunnan osaamiskeskittymän, jonka palvelut ovat tietyiltä osin tasalaatuisia. Lisäksi urheiluopistot selvittävät mahdollisuuksia toteuttaa kutsunnoista karsituille varusmiehille terveysliikuntaohjelma fyysisen kunnon parantamiseksi. Varusmiesliitto on esittänyt, että kutsuntojen ennakkoseulontaa tehostettaisiin testaamalla varusmiespalvelukseen astuvien fyysinen kunto jo kutsuntavaiheessa (Varusmiesliitto 2008). Kuntotesteissä varusmiespalveluksesta seulotut olisivat urheiluopistoverkoston kohderyhmä, jolle yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa voitaisiin kehittää koulutusta ja terveysliikuntaohjelmia siten, että karsiutuneet voisivat myöhemmin suorittaa varusmiespalveluksen keskeyttämättä.

Suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilun kehittämiseksi urheiluopistostrategiatyössä on tehty tiivistä yhteistyötä järjestösektorin toimijoiden kanssa. Järjestöjen edustajia kutsuttiin 3.11.2008 pidettyyn strategiatyön aloitusseminaariin sekä 28.1.2009 pidettyyn tulevaisuustyöpajaan keskustelemaan yhteisistä

tarpeista ja tavoitteista. Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n pääsihteeri Jukka Pekkala sekä Suomen Olympiakomitean valmennuksen johtaja Kari Niemi-Nikkola osallistuivat myös urheiluopistojen hallintopäiville Kisakallion Urheiluopistossa huhtikuussa 2009. Tulevaisuustyöpajaan osallistuneiden järjestöjen edustajista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että yhteisellä strategiatyöllä voidaan tehostaa urheiluopistojen ja järjestöjen yhteistyötä melko paljon tai merkittävästi. Yhteistyössä päädyttiin näkemykseen, jossa suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilun edistämiseksi urheiluopistojen ja järjestösektorin yhteistyötä on tiivistettävä. Yhteistyön tiivistämiseksi tarvitaan yhteinen koordinaatitaho, jonka toimintamuoto tulee yhteisvoimin selvittää. Lisäksi tulisi laatia myös tätä laajemmalla yhteistyöverkostolla suomalaiselle liikunnalle ja urheilulle yhteinen visio, jossa jokainen toimija tuntisi sekä yhteiset tavoitteet ja toimintatavat että oman roolinsa osana suurempaa kokonaisuutta. Urheiluopistojen rooli osana huippu-urheilun kehittämistä tulisi näkyä myös vuoden 2008 lopulla käynnistyneen Risto Niemisen johtaman huippu-urheilustrategiatyön tuloksissa.

Urheiluopistoverkosto toteuttaa laadukasta liikunta-alan ammatillista koulutusta. Verkoston palvelukyvyyn parantamiseksi urheiluopistojen on kartoitettava mahdollisuuksia yhteistyön tehostamiseksi. Jo tällä hetkellä urheiluopistot tekevät yhteistyötä esimerkiksi liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteiden päivittämiseksi. Yhteisen toiminnan ja yhteisten koulutustuotteiden lisäämisen mahdollisuuksia kartoitetaan. Verkoston toiminnan tehostamiseksi on lisäksi sovittava yhteisesti työnjaosta ja profiloinnista tietyillä koulutuksen osaluilla. Alueellisesti urheiluopistot tekevät yhteistyötä muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Urheiluopistoverkoston yhteisenä tavoitteena on yhteisöllisen ja sosiaalisen pääoman lisääminen, jota edistää urheiluopistojen internaattimuotoinen koulutus. Urheiluopistoverkosto pyrkii yhteisesti määrittelemään internaattipedagogiikan käsitteen ja laatukriteerit, joita seuraamalla varmistetaan osaltaan urheiluopistojen koulutuksen laatua.

II VERKOSTON YHTEISKUNNALLISET TEHTÄVÄT

Strateginen tavoite	Menestystekijä	Toimenpide
Suomalaisten terveyden edistäminen liikunnan avulla	<p>Urheiluopistoilla on vahva rooli ja asema terveyden edistämisessä</p> <p>Lasten ja nuorten liikunnan lisääminen</p> <p>Vähiten liikkuvien ja heikkokuntoisten tavoittaminen eri ikäryhmistä</p> <p>Verkostoituminen sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa</p>	<p>Urheiluopistoverkoston sekä sosiaali- ja terveys- ja opetussektorin yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen</p> <p>Yhteisten koulutustuotteiden suunnittelu ja toteuttaminen sosiaali- ja terveysalan sekä opetusalan ammattilaisille</p> <p>Yhteisten koulutustuotteiden , -hankkeiden ja -projektien suunnittelu ja toteuttaminen perheille, lapsille ja nuorille jatkuu</p> <p>Terveysliikuntahyökkäys</p> <p>Terveysliikuntanäkökulman sisällyttäminen kaikkiin urheiluopistojen koulutuksiin</p> <p>Tutkitaan mahdollisuutta terveystoimintasuunnitelman tarjoamiseen kutsunnoista seulotuille nuorille</p>
Suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen	<p>Urheiluopistojen ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen</p> <p>Urheiluopistot mukana huippu-urheilustrategiassa</p>	<p>Urheiluopistoverkoston, SLU:n ja Suomen Olympiakomitean yhteisen koordinaattoritoiminnan edellytyksien selvittäminen ja suunnittelu</p> <p>Urheiluopistot mukana suomalaisen liikunnan ja urheilun visio 2020:ssa</p> <p>Valmennuksen ja huippu-urheilun osaamisresurssien kokoaminen urheiluopistoille (esim. valmentajien yhteispalkkauksia tai muuta valmennusosaamisen keskittämistä)</p>
Liikunta-alan ammattilaisten kouluttaminen laadukkaasti ja työelämälähtöisesti	<p>Yhteisesti sovittu työnjako ja yhteistyö koulutuksessa</p> <p>Koulutuksien laadukas toteutus</p> <p>Toimivat työelämäyhteydet</p>	<p>Yhteistyön lisäämisen tarpeiden ja mahdollisuuksien kartoittaminen sekä toteutussuunnitelman laadinta (esim. suuntautumisopintojen järjestäminen, koulutuksen aloitusajankohtien porrastaminen, valintakokeet)</p> <p>Yhteistyö tutkinnon perusteiden ja opetussuunnitelmien uudistamistyössä</p> <p>Yhteisten koulutustuotteiden suunnittelun ja toteutuksen tarpeiden ja mahdollisuuksien selvittäminen</p> <p>Alueellinen yhteistyö muiden koulutuksen järjestäjien kanssa</p> <p>Yhteisten työelämän kehittämis- ja palvelukonseptien suunnittelu ja laadinta</p>
Yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman lisääminen	<p>Internaattipedagogiikka osana koulutuksen laadun varmistamista</p>	<p>Internaattipedagogiikan määrittely, laatukriteerien rakentaminen, arviointi em. kriteerien perusteella sekä kehittäminen</p>

III Resurssien käyttö

Resurssien käytön kannalta urheiluopistoverkoston keskeisinä tavoitteina nähdään osaava henkilöstö, riittävä rahoitus sekä urheiluopistojen toisiaan täydentävät liikuntaolosuhteet. Verkoston henkilöstön korkealaatuiseen osaamiseen pyritään kehittämällä yhteistä näkemystä ja yhteistä koulutusta internaattipedagogiikan periaatteista, joiden myötä urheiluopistoverkosto voi erottua muista alan palveluntarjoajista. Henkilöstön osaamisen tulee olla palvelukeskeistä ja asiakaslähtöistä. Opinnollisuuden ja opettajien osaamisen ja pätevyyden merkitystä korostetaan.

Riittävän rahoituksen varmistamiseksi urheiluopistoverkoston on panostettava yhteisten tavoitteiden ja edunvalvonnan kehittämiseen. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelmassa esitettyihin rahoitusjärjestelmän muutoksiin Urheiluopistojen Yhdistys ry on toimitanut keskitetysti kaikkien urheiluopistojen edustajana lausunnon 13.4.2009. Yhdistyksen näkökulmasta suoriteperusteisen perusrahoituksen säilyttämistä pidetään hyvänä. Kehittämisohjelman loppuraportin mukaisesti urheiluopistojen keskinäiseen suoritekilpailun hillitsemiseen tulee pyrkiä, mutta yhdistys esittää myös suoritteiden määrän nostamista siten, että urheiluopistojen vapaan sivistystyön koulutus vastaisi paremmin kasvavaan kysyntään. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelmassa esitetään laatu- ja kehittämisrahoituksen perusteiksi tavoitteita, jotka voisivat olla kaikille oppilaitoksille yhteisiä sekä oppilaitoskohtaisia. Urheiluopistojen Yhdistys ry:n lausunnon mukaan tavoitteina tulisi huomioida kehittämisohjelmassa mainittujen lisäksi yleiset liikuntapoliittiset sekä huippu-urheilun kehittämiseen liittyvät painopisteet. Lisäksi kehittämisohjelman mukaisesti selvitetään vapaan sivistystyön järjestöjen ja yhteistoimintaryhmän kanssa, onko laatu- ja kehittämisrahoitukseen tarpeen lisätä tavoitesopimusperuste. Kuten vapaan sivistystyön kehittämisohjelmassa todetaan, perustamiskustannusrahoituksen uudistamista työestetään jatkossa yhteistyössä opetusministeriön ja urheiluopistojen kesken siten, että vaihtoehtoisten laskentamallien vaikutukset selvitetään perusteellisesti. Urheiluopistojen Yhdistys ry:n lausunnossa esitetään, että aliedustettujen opiskelijaryhmien aktivoimisen mahdollistava opintotietelytyyppinen rahoitus olisi jatkossa pysyvä,

ilman erillistä hakemus- tai raportointijärjestelmää toimiva käytäntö.

Jotta urheiluopistojen liikuntaolosuhteita voitaisiin kehittää entistä paremmin toisiaan täydentäväksi verkostoksi, tulisi urheiluopistojen olosuhteet saada osaksi valtakunnallisia ja alueellisia liikuntapaikka- ja olosuhdestrategioita. Urheiluopistoverkoston olosuhteiden kehittämiseksi tulisi laatia suunnitelma yhteistyössä urheiluopistoverkoston, liikuntajärjestöjen sekä opetusministeriön kanssa.

III RESURSSIEN KÄYTTÖ

Strateginen tavoite	Menestystekijä	Toimenpide
Henkilöstön korkealaatuinen osaaminen	<p>Henkilöstön osaamisen ylläpito</p> <p>Asiakaslähtöinen palvelu-osaaminen ja huippu-urheilun erityisvaatimusten ymmärtäminen</p> <p>Erottuminen kilpailijoista</p>	<p>Internaattipedagogiikan osaamisen vahvistamiseksi järjestettävä koulutus/ koulutuspaketit</p> <p>Opinnollisuuden korostaminen urheiluopistojen vapaan sivistystyön koulutustarjonnassa, pätevät opettajat</p> <p>Tuotekehitysosaamisen kehittäminen</p>
Riittävä rahoitus	<p>Edunvalvonnassa onnistuminen</p> <p>Urheiluopistojen perus- ja kehittämistehtävien määrittely tavoitesopimuksella</p>	<p>Edunvalvonnan yhteisen tahtotilan ja viestin määrittely</p> <p>Rahoituksen hankinta yhteisen koordinaattorin palkkaamiseen</p> <p>Tavoitesopimuksen mukaisten tehtävien toteutumisen seuranta ja arviointi</p>
Urheiluopistojen toisiaan täydentävät liikuntaolosuhteet	<p>Urheiluopistojen olosuhteet osaksi valtakunnallisia ja alueellisia liikuntapaikka- ja olosuhdestrategioita</p>	<p>Yhteisesti hyväksytyn suunnitelman laadinta yhteistyössä opetusministeriön ja liikuntajärjestöjen kanssa urheiluopistoverkoston olosuhteiden ja alueellisten toimintaympäristöjen kehittämisestä</p>

7.3 Toimenpidesuunnitelma vuosille 2009–2011

Strategiatyön jatkotoimenpiteiden käynnistämisen kannalta olennaista on valita kullekin toimenpiteelle vastuutaho. Ensisijaisten toimenpiteiden valmistelu on jo aloitettu ja työryhmät niihin on nimetty strategiaprosessin aikana. Toimenpiteiden toteutumisen ja laadun seurantaan on lisäksi laadittava mittarit, joiden avulla voidaan varmistaa, että verkoston toimintaa kehitetään kehittämislinjauksien mukaisesti.

2009

Nykytilan kartoittaminen. Nimetty työryhmä tekee pohjaselvitystä ja suunnittelee toimenpiteet.

Verkoston yhteiset tehtävät ja urheiluopistojen profilointi. Käynnistetään verkoston nykyisten tehtävien kartoittaminen sekä profiloinnin suunnittelu.

Toiminnan organisointi. Selvitetään, millaisia rahoitusmahdollisuuksia olisi selvityshenkilön palkkaamiseen vuodelle 2009. Urheiluopistojen syksyn hallintopäiville tehdään esitys yhdistyksen hallinnon uudelleen organisoinnista. Selvitetään myös mahdollisuudet palata Urheiluopistojen Yhdistys ry:lle työntekijä.

Eri tasojen yhteistyöfoorumit. Jatketaan ja kehitetään eritasoisten yhteistyöfoorumien toimintaa siten, että tuetaan verkoston sisäistä keskinäistä luottamusta ja uuden oppimista. Verkoston vahvistamiseksi yhteisiä strategisia tavoitteita käydään läpi verkoston yhteistyöfoorumeissa.

Järjestöyhteistyön tiivistäminen. Perustetaan urheiluopistoverkoston, SLU:n ja Suomen Olympiakomitean yhteinen toimielin. Selvitetään, onko toimielin työryhmä, yksittäinen henkilö tms.

Ennakointityö. Toteutetaan vuosittainen SWOT-analyysi osana yhteistä ennakointityötä. Kootaan yhteen jo olemassa olevaa ennakointitietoa.

Vapaan sivistystyön kehittämisohjelman esitys perustamiskustannuksien avustuksista. Hallintopäivillä nimetty urheiluopistoverkoston oma työryhmä pohtii urheiluopistojen osalta vapaan sivistystyön kehittämisohjelman loppuraportissa esitettyä muutosta perustamiskustannuksien valtionavustuksen uudistamiseen.

Vapaan sivistystyön opetussuunnitelmatyö. Syksyllä 2009 aloitetaan yhteistyössä vapaan sivistystyön koulutuksien opetussuunnitelmatyö. Sovitaan yhteisesti roolijaosta ja työryhmien kokoonpanoista.

Yhteiset koulutustuotteet. Jatketaan yhteistyössä perheille suunnattujen koulutustuotteiden suunnittelua yhteisen, Kisakallion Urheiluopiston hallinnoiman hankkeen puitteissa.

Terveysliikuntanäkökulma koulutuksissa. Liikunnanohjauksen perustutkinnon perusteiden uudistamistyössä otetaan huomioon terveystieteiden näkökulma. Vapaan sivistystyön opetussuunnitelmatyössä pyritään sisällyttämään terveystieteiden näkökulma kaikkiin vapaan sivistystyön koulutuksiin.

Terveystieteiden kehittäminen. Edistetään terveystieteiden kehittämisellä ja toteuttamalla yrityksille suunnattua Liikunnasta Täsmälääkettä -palvelukonseptia.

Koulutukset kutsunnoista seuloille. Urheiluopistojen hallintopäivillä nimetty työryhmä selvittää mahdollisuutta terveystieteidenkoulutuksen tarjoamiseen kutsunnoista seuloille varusmiesikäisille nuorille. Työryhmä selvittää myös toiminnan rahoitusmahdollisuuksia.

Tuotekehitysosaston kehittäminen. Kuortaneen Urheiluopisto aloittaa syksyllä 2009 tuotekehittäjän erikoisammattitutkintoon (ns. innovaattorikoulutus) valmistavan koulutuksen järjestämisen.

Internetsivut. Urheiluopistoverkoston yhteisten internetsivujen kehittäminen aloitetaan mahdollisimman nopealla aikataululla.

2010

Profilointi liikunnanohjauksen perustutkinnon valinnaisten tutkinnon osien osalta. Keväällä 2010 selvitetään, voidaanko urheiluopistojen kesken profiloitua uudistettujen tutkinnon perusteiden mukaisten valinnaisten tutkinnon osien osalta esimerkiksi työ- jaolla tai vuorottelulla.

Profilointi ammatillisen lisäkoulutuksen osalta. Ammatillisen lisäkoulutuksen yhteismarkkinointia, profiloitumista ja koulutuksien aloitusajankohtien porrastamista pohditaan keväällä 2010.

Ennakointityö. Toteutetaan vuosittainen SWOT-analyysi osana yhteistä ennakointityötä. Kootaan yhteen jo olemassa olevaa ennakointitietoa.

Tehtävien toteutumisen seuranta. Seurataan ja arvioidaan yhteisesti sovittujen tehtävien ja mahdollisten tavoitesopimuksien toteutumista.

2011

Yhteiset koulutustuotteet. Selvitetään mahdollisuuksia ja tarpeita suunnitella ja toteuttaa yhteisiä koulutustuotteita.

Yhteismarkkinointi. Pohditaan mahdollisuuksia markkinoida esimerkiksi liikunnanohjauksen perustutkintoa yhteisillä mainoskampanjoilla.

Terveysliikuntahyökkäys. Suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä terveysliikuntatuotteita sekä perhe- liikuntahankkeen tuotteita.

Ennakointityö. Toteutetaan vuosittainen SWOT-analyysi osana yhteistä ennakointityötä. Kootaan yhteen jo olemassa olevaa ennakointitietoa.

Tehtävien toteutumisen seuranta. Seurataan ja arvioidaan yhteisesti sovittujen tehtävien ja mahdollisten tavoitesopimuksien toteutumista.

8 Lopuksi

Liikunnan yhteiskunnallinen ja yksilöllinen hyvinvointia tuottava merkitys kasvaa ja muuttaa muotoaan. Henkilökohtaiseen hyvinvointiin ja terveyteen panostaminen luo uudenlaista kysyntää terveysliikunnan ja liikunnallisen elämäntavan tuotteille ja palveluille sekä vapaan sivistystyön koulutukselle. Liikkuvan ihmisen yksilölliset tarpeet ja liikunnan omakohtaiset tavoitteet korostuvat. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi sekä terveet, liikunnalliset elämäntavat ovat monen kehittämisohjelman keskipisteessä.

Liikunta- ja urheiluseurojen toiminnassa on mukana noin 1,1 miljoona ihmistä ja vapaaehtoistyötä seuroissa tekee yli 500 000 aikuista. Vapaaehtoistoiminnan luonne on viime vuosina muuttunut siten, että uusia vapaaehtoisia tulee toimintaan mukaan jatkuvasti, kun samaan aikaan toiset lopettavat toiminnan omien lastensa lopettaessa seuratoiminnan tai vaihtaessa seuraa. Vapaaehtoisten rotaatiosta on tullut jatkuva ilmiö, mikä ylläpitää jatkuvaa seurojen johtamisen, valmentamisen ja ohjaamisen koulutus- tuotteiden kysyntää.

Suomessa arvioidaan olevan jopa kymmeniä tuhansia yhteiskunnasta syrjäytyneitä lapsia ja nuoria. Syrjäytyminen muuttaa muotoaan ja syrjäytymisuhan alla on erilaisia ihmisryhmiä kuin ennen. Syrjäytymisen ehkäisemisessä ja elämäntilanteen kehittämässä liikunta voi olla yksi keskeinen työkalu. Urheiluopistojen yhteisöllisyyttä ja osallisuutta korostava toimintaympäristö ja pedagogiikka auttavat osaltaan

ehkäisemään syrjäytymistä. Esimerkiksi heikon fyysisen toimintakyvyn vuoksi kutsunnoista seuloituvien nuorten miesten syrjäytymiskehitykseen voitaisiin puuttua liikunnallisella koulutustuotteella.

Ihmiset ovat yhä tietoisempia omasta terveydestään ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Terveiden, hyvinvoinnin ja oman jaksamisen ylläpitäminen liikunnallisilla keinoin on tulevaisuudessa yhä merkittävämpi motiivi osallistua urheiluopistojen koulutustarjontaan. Yhteistyössä urheiluopistoverkoston tulee vastata tähän kysyntään ja kehittää asiakaslähtöisesti terveysliikunnan ja hyvinvoinnin osaamisen verkostoa sekä laadukkaita koulutustuotteita. Terveysliikuntaa tulee kehittää sekä vapaan sivistystyön koulutuksessa että yrityksille suunnatussa maksullisessa palvelutoiminnassa, josta merkittävä osa on terveysliikunnan ja työhyvinvoinnin palvelutoimintaa.

Toimet työssä jaksamisen parantamiseksi sekä työurien pidentämiseksi edellyttävät hyvinvointia edistäviä ja elintapasairauksia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Liikunta vaikuttaa sekä yksilön että yhteiskunnan hyvinvointiin. Jos liikunta nähdään yhä enemmän keinona tuottaa hyvinvointia tai terveyttä, muuttuu myös käsitys liikunnan tarpeesta ja kysynnästä. Työpaikkojen, uusien ammattien ja ammattiyhdistelmien määrän sekä osaamistarpeiden yhdistelmien ennakointi on haasteellista. Erilaisten ennakointitoimien avulla kasvavaan ja muuttuvaan kysyntään voidaan kuitenkin vastata. Liikunta-alan ennakointijärjestelmiä tulee kehittää ja koordinoita, jotta ne tuottavat sellaista

informaatiota, jonka avulla koulutuksen sisällöllistä kehittämistä voidaan suunnata paremmin työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi. Työelämän muutoksiin on kyettävä reagoimaan ja koulutuksen on elettävä muutoksen mukana. Urheiluopistot kouluttavat osaajia liikunta-alan työmarkkinoille.

Yksityisellä sektorilla hyvinvointiklusterin yritykset nostavat päätään. Alan kasvuun uskotaan yleisesti talouden taantumasta huolimatta ja selvitysten mukaan yritykset uskovat kasvusuuntaan myös itse. Liikuntaan liittyvien toimialojen yritysten määrä on kasvanut 2000-luvulla ja näissä yrityksissä työskentelevien määrä on lähes puolitoistakertaistunut kuluneiden kahdeksan vuoden aikana. Uusia palvelukonsepteja syntyy ja hyvinvointiklusteriin kuuluvat toimialat sekoittuvat keskenään.

Kunnallisena palveluna liikunnalla on oma itseisarvoinen merkityksensä, mutta se nähdään usein myös olennaisena osana jonkin muun lisäarvon tuottamista. Näin ollen liikunta on hallinnollisesti liikuntatoimen lisäksi yhteydessä useisiin kunta-alan toimintoihin, eikä sinänsä välttämättä näy suunnitelmissa ja strategioissa sellaisenaan. Liikunta on – ja sen yhä suuremmassa määrin pitäisi olla – osa esimerkiksi neuvolan, koulun, terveyskeskuksen, kirjaston ja teknisen toimen peruspalveluntarjontaa. Liikunta osana kuntasektorin poikkihallinnollista yhteistyötä lisää tulevaisuudessa liikunta-alan työmäärää ja osaamisen tarvetta, vaikka näennäisesti työpaikkojen määrä ei kasvaisikaan. Erilaisia yhdistelmäammatteja, joissa liikunnan osaamista tarvitaan, voi syntyä esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalle, opetustoimeen tai teknisen toimen tehtäviin. Näihin kehityssuuntiin urheiluopistojen on verkostona kyettävä reagoimaan. Verkostoitumista eri alojen kanssa on jo tehty esimerkiksi Eerikkilän Urheiluopistossa, jossa järjestetään terveyttä edistävän liikunnan koulutusta lähihoitajaopiskelijoille ja lähihoitajaksi valmistuneille. Urheiluopistojen tarjoamaa asiantuntemusta ja osaamista tarvitaan tulevaisuudessa osana yhä useampia aloja.

Liikunta- ja urheiluseuroissa ja -järjestöissä toiminta ammattimaistuu ja alan ammattilaisten ja osaajien kysyntä kasvaa. Harrastetoiminnan ja vapaaehtoistyön järjestäminen edellyttää entistä enemmän organisointitaitoja ja seuratoiminnan erityispiirteiden tuntemusta. Lisäksi seurat ottavat tulevaisuudessa yhä suurem-

paa roolia esimerkiksi työliikunnan sekä aamu- ja ilta-päiväkerhotoiminnan järjestämisessä, joihin tarvitaan koulutusta. Myös kilpa- ja huippu-urheilu sekä siihen liittyvät tukitoimet ammattimaistuvat entisestään. Kysyntää lienee tulevaisuudessa esimerkiksi erilaisille liikunta-alan tuottajille ja managereille. Suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilun kehittämiseksi urheiluopistoverkosto tiivistää yhteistyötään järjestösektorin kanssa. Kilpa- ja huippu-urheilun kehittämisessä urheiluopistot voivat toimia entistä parempina valmennuksen ja urheilijoiden kehittymisen seurannan keskuksina, kun resurssit koordinoitetaan eri toimijoiden kesken.

Tiivistämällä keskinäistä yhteistyötä urheiluopistot muodostavat laadukasta osaamista tarjoavan verkoston, jossa jokainen urheiluopisto tavoittelee verkoston yhteisiä päämääriä ja samalla toimii omaileimaisen ja yhteisesti sovitun profiilinsa mukaisesti. Verkostoyhteistyöllä urheiluopistot selkiyttävät oman roolinsa suomalaisen liikunnan, urheilun ja hyvinvoinnin kentässä.

Urheiluopistojen olemassaolon lähtökohta on liikunta-alan koulutus, jonka laatua, tehokkuutta ja vaikuttavuutta verkostoyhteistyöllä tehostetaan. Kysyntää liikunta-alan koulutukselle on – siitä osoituksena kevään 2009 toisen asteen yhteishaku, jossa yhteensä lähes tuhat hakijaa piti urheiluopistoa ensisijaisena hakuvaihtoehtonaan.

Lähteet

- Asetus vapaasta sivistystyöstä 6.11.1998/805.
- Diges ry 2008. Liikunta-alan yritys- ja seuratoiminnan selvitys – loppuraportti. Luettavissa [www.muodossa:](http://www.muodossa.fi/http://www.luoto.fi/File/63/Liikunta-alan_yritys-_ja_seuratoiminnan_selvitys.pdf) http://www.luoto.fi/File/63/Liikunta-alan_yritys-_ja_seuratoiminnan_selvitys.pdf. Luovien alojen kehittämissyhdystys Diges ry.
- Diges ry 2009. Liikunta-alan yrittäjyyden strategiaprosessi käynnistynyt. Luettavissa: http://www.diges.info/index.php?id=4&content=news&new_sid=68. Luettu 27.2.2009.
- European Commission 2009. New Skills for New Jobs. Anticipating and matching labour market and skills needed. Luettavissa: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=568&langId=fi&furtherPubs=yes>.
- Hanhijoki I., Katajisto J., Kimari M. & Savioja H. 2009. Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020. Tulevaisuuden työpaikat – osaajia tarvitaan. Opetushallitus.
- Harju, S. 2007. PARAS-hanke: Joka seitsemäs kunta ennakoii liikuntapalvelujen kysynnän kasvavan. SLU, Liikunnan ja Urheilun Maailma 16/07. Luettavissa: http://www.slu.fi/lum/16_07/liikuntapolitiikka/paras-hanke_joka_seitsemas_kunta/. Luettu 5.1.2009.
- Hautamäki J. 10.3.2009. Yhteyspäällikkö, Päijät-Hämeen koulutuskonserni, Lahden ammattikorkeakoulun innovaatiokeskus. Verkoston muodostumisen ydinkysymyksiä. PowerPoint-esitys. 10.3.2009.
- Heikkala J. 2008. Liikunnan työelämän, osaamisen ja koulutuksen haasteet. Suomen Liikunta ja Urheilu ry, Suomen Urheiluopisto.
- Himanen, P. 2007. Suomalainen unelma – innovaatioreportti. Teknologiaateollisuuden 100-vuotissäätiö, Helsinki. Luettavissa: http://www.teknologiaateollisuus.fi/file/1132/liite15064_suomalainen_unelma.pdf.html. Luettu 18.12.2008.
- Ingberg M. 2009. Utvecklingsbehoven inom den yrkesinriktade grund-, tillägg- och yrkeshögskoleutbildningen inom idrott på svenska i Finland. Ruotsinkielisen liikunta-alan koulutuksen selvitys.
- Kangaspunta K. 2009. Aluehallinnon uudistaminen hallitusohjelmassa. Esitys opetusministeriön aikuiskoulutuksen ajankohtaisseminaarissa. Luettavissa: file:///C:/Documents%20and%20Settings/Anna/Local%20Settings/Temporary%20Internet%20Files/Content.IE5/ZZ7E43KI/Kirsi_Kangaspunta%5B1%5D.ppt#332,1,ALUEHALLINNON_UUDISTAMINEN_HALLITUSOHJELMASSA. 1.4.2009.
- Kansanterveys-lehti 10/1999. Työttömyys paransi joillakin elintapoja. 1/1999.
- Kervinen S. 2009. Markkinointi- ja viestintäpäällikkö, Etelä-Suomen Liikunta ja Urheilu, Terveysliikunnan selvityshanke. PowerPoint-esitys, Kunnossa Kaiken Ikää -juhlakatselmus 12.3.2009.
- Kimari M. 2009. Ennakointi tukee koulutustarjonnan päätöksentekoa. Työpoliittinen aikakauskirja 1/2009. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa: <http://www.tem.fi/files/22224/aikakauskirja109.pdf>. Sivut 43–50.
- Konttinen T., Salonen S., Huovinen T. & Huikuri T. 2007. Työvoiman ja koulutuksen tarvetutkimus 2007. Yhteenveto hyvinvointialan työnantajahaastatteluista. Varsinais-Suomen TE-keskus.
- Kolmas lähde 1. Kolmas lähde. Luettavissa: <http://www.kolmaslahde.fi/index.php/kolmaslahde>. Luettu: 4.5.2009.
- Kolmas lähde 2. Pilottihankkeet toiminnassa. Luettavissa: <http://www.kolmaslahde.fi/index.php/ajankohtaista>. Luettu 4.5.2009.
- Koski P. 19.3.2009. Erikoistutkija, Turun yliopisto. Henkilökohtainen tiedonanto. 19.3.2009.
- Kuntaliitto 2008. Erillislautakunnista sivistys- ja vapaa-aikatoimeen. Luettavissa: http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;536;31767;31753. Julkaistu 19.8.2008.
- Kuntaliitto 2009. Kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut PARAS-uudistuksessa. Seminaariesitys 6.2.2009. Kerkko Huhtanen, projektihenkilö. Luettavissa: http://www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;351;137833;133420;147412. Luettu 4.3.2009.
- Lahden tiede- ja yrityspuisto 2009. Hyvinvointitutkimus. Innolink Research.
- Laine P. 2007. Miehet kuntoon! Kansalaiskunnan lasku ja korjaavat toimenpiteet. Luettavissa: http://www.eva.fi/files/1986_miehet_kuntoon.pdf. Eva, Helsinki.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/630.
- Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631.
- Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632.
- Laki kunta- ja palvelurakennemuutuksesta 169/2007.
- Luoto R., Helakorpi S. & Uutela A. 1999. Loma ja terveys. Aikuisväestön terveyskäyttäytyminen (AVTK) -aineiston 7-vuotisseurantatutkimus 1989/90–1997. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B10/1999.
- Mäki-Lohiluoma K.-P. 12.3.2009. Varatoimitusjohtaja, Kuntaliitto. Hyvinvointi kunnassa. Luento, Kunnossa Kaiken Ikää -juhlakatselmus. 12.3.2009.
- Opetushallitus 2007. Alueiden työvoima- ja koulutustarpeiden muutoksia 2010-luvulla. Yhteenveto maakuntien liittojen keskeisistä ennakointituloksista. Luettavissa: http://www.edu.fi/julkaisut/al_tv_ja_koulutust.pdf. Luettu 13.2.2008.
- Opetushallitus 2007b. Liikunnanohjauksen perustutkinnon osaamistarveselvitys. Loppuraportti. Luettavissa: http://www.edu.fi/ammattilinen/liitteet/liikunnanohjauksen_pt_osaamistarveselvitys.pdf. Luettu 30.10.2008.

- Opetusministeriö 1. Ammattiopistostrategia - koulutuksen järjestäjaverkon kokoamisen vauhdittaminen. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/ammattiopistostrategia/index.html>. Luettu 15.11.2008.
- Opetusministeriö 2. Liikunta-alan koulutus. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Liikunta/liikunta-alan_koulutus/?lang=fi. Luettu: 5.10.2008.
- Opetusministeriö 2004. Huippu-urheilutyöryhmän muistio. Opetusministeriön julkaisuja 2004:22. Luettavissa: http://www.suomenammattivalmentajat.com/mp/db/file_library/x/IMG/11825/file/Huippu_urhtrmuistio2004.pdf. Luettu 9.1.2009.
- Opetusministeriö 2007a. Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kokoamisen vauhdittamishanke – opetusministeriön suositukset järjestäjaverkon kehittämiseksi. Kirje koulutuksen järjestäjille. Dnro 9/502/2007. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/lomakkeet_ja_paeatoekset/asiakirjat/jarjestajaverkko_suosituks_18102007.pdf. Luettu 9.12.2008.
- Opetusministeriö 2007b. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2007–2012. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/kesu_2012_fi.pdf. Luettu 17.11.2008.
- Opetusministeriö 2007c. Liikunta valintojen virrassa. Kansallista liikuntaohjelmaa valmisteleavan toimikunnan väliraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2007:13. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Liikunta_valintojen_virrassa_. Luettu 10.10.2008.
- Opetusministeriö 2008a. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. Akku-johtoryhmän väliraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2008:20. Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr20.pdf?lang=fi>. Luettu 18.12.2008.
- Opetusministeriö 2008b. Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla. Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:14. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2008/Liikkuva_ja_hyvinvoiva_Suomi_2010-luvulla. Luettu 11.10.2008.
- Opetusministeriö 2008c. Ministeri Wallin asetti huippu-urheilun strategiatyöryhmän. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2008/11/huippu_urheilu.html?lang=fi. 6.11.2008. Luettu 13.12.2008.
- Opetusministeriö 2008d. Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/liitteet/VN_periaatepaatos_111208.pdf. Luettu 2.1.2009.
- Opetusministeriö 2008e. Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista. Opetusministeriön laatima suunnitelma toimenpideohjelmaksi. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/liitteet/OPM_suunnitelma_toimenpideohjelmaksi.pdf. Luettu 22.12.2008.
- Opetusministeriö 2008f. Huippu-urheilutyöryhmän asettamiskirje. Dnro 80/0402008. 6.11.2008.
- Opetusministeriö 2009a. AKKU-johtoryhmän II-väliraportti: Ammatilliseen aikuiskoulutukseen panostettava taantumassa. Tiedote 6.3.2009. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/03/akku_ji_valiraportti.html?lang=fi. Luettu 9.3.2009.
- Opetusministeriö 2009b. Ammatillisen koulutuksen järjestäjaverkon kokoamisen vauhdittamishanke – opetusministeriön suositukset järjestäjaverkon kehittämiseksi. Kirje ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen järjestäjille. Dnro 5/500/2009. 2.4.2009.
- Opetusministeriö 2009c. Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus. AKKU-johtoryhmän toimenpide-ehdotukset (toinen väliraportti). Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:11. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Ammatillisesti_suuntautuneen_aikuiskoulutuksen_kokonaisuudistus.html?lang=fi. Luettu 9.3.2009.
- Opetusministeriö 2009d. Työryhmä esittää vapaan sivistystyön lainsäädännön uudistamista. Tiedote 10.3.2009. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2009/03/vapaa_sivistystyo.html?lang=fi. Luettu 11.3.2009.
- Opetusministeriö 2009e. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Opetusministeriön asettaman valmisteluryhmän loppuraportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Vapaan_sivistystyon_kehittamisohjelma.html. Luettu 12.3.2009.
- Pohjanpää, K. 15.4.2008. Tutkija, Tilastokeskus. Sähköpostikirjeenvaihto. 15.4.2008.
- Puura M. 2009. Nykytilan määrällinen tarkastelu. Luettavissa: http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;65;351;536;31767;9040. Julkaistu 10.2.2009. Luettu 3.4.2009.
- Raivola R., Heikkinen A., Kauppi A., Nuotio P., Oulasvaara L., Rinne R., Kamppi P. & Silvennoinen H. 2006. Aikuisten opiskelumahdollisuudet ja järjestäjaverkko toisen asteen ammatillisessa

- koulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 15. Luettavissa: http://www.edev.fi/img/portal/19/Julkaisu_nro_15.pdf.
- Rauramo A. 16.3.2009. Liikuntajohtaja, Helsingin kaupunki. Henkilökohtainen tiedonanto. 16.3.2009.
- Räsänen H. 1.4.2009. Tutkimusjohtaja, Työ- ja elinkeinoministeriö. Työmarkkinoiden näkymät lähivuosille. Esitys opetusministeriön aikuiskoulutuksen ajankohtaisseminaarissa. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tapahtumakalenteri/2009/04/liitteet/Heikki_Rxisxn.ppt. 1.4.2009.
- Saijets H. 2009. Uudet taidot uusia työpaikkoja varten – EU-aloite työmarkkinoiden osaamistarpeiden ja kohtaannon ennakoinnista. Työpoliittinen aikakauskirja 1/2009. Työ- ja elinkeinoministeriö. Luettavissa: <http://www.tem.fi/files/2224/aikakauskirja109.pdf>. Sivut 20–26.
- Seuratuki 2009. Tuki päätoimisen palkkaukseen. Luettavissa: http://www.seuratuki.fi/tuki_paaetoimisen_palkkaukseen/. Luettu: 19.3.2009.
- Sisäasiainministeriö 2007. Aluehallinnon uudistamishankkeen asettamispäätös. SM 061:00/2007, 29.6.2007. Luettavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/912debabe9a49680c22573090038ecb7/\\$file/aluehallinnon_uudistamishanke_asettaminen290607.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/912debabe9a49680c22573090038ecb7/$file/aluehallinnon_uudistamishanke_asettaminen290607.pdf). Luettu 6.1.2009.
- Sjöholm K. 2006. Nelikenttäanalyysi: kuntakoon vaikutus liikunta- ja nuorisopalveluihin. PowerPoint-esitys. Luettavissa: http://www.kunnat.net/k_sivukartta.asp?path=1;28;31;35&Level=1;55264;55275&Level2=1;55264;55275;82183. Luettu 6.1.2009.
- Sjöholm Kari 4.3.2009. Erityisasiantuntija, Kuntaliitto. Puhelinhaastattelu 4.3.2009.
- SLU 2008. Työhön kutsu -hanke edistää palkkaamista urheiluseuroihin. Luettavissa: <http://www.slu.fi/?x13001=179621>. Luettu 4.5.2009.
- SLU 2009. Kari Sjöholm: Liikuntatoimi kestää kuntakentän myllerryksen. Luettavissa: http://www.slu.fi/lum/numero_3_2009/liikuntapolitiikka/kari_sjoholm_liikuntatoimi_kesta/. LUM 03/09.
- SLU 2009b. Urheilujärjestöt palkkasivat viime vuonna 1 600 työntekijää. Luettavissa: <http://www.slu.fi/?x13001=966602>. Luettu 4.5.2009.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan ja ravinnon kehittämislinjoista. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2008:10. Luettavissa: <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/store/2008/09/pr1221461425231/passthru.pdf>.
- Tammilehto M. 1.4.2009. Johtaja, Ammatillisen koulutuksen yksikkö, Opetusministeriö. Ammattiopistostrategia: tulokset ja jatko. Esitys opetusministeriön aikuiskoulutuksen ajankohtaisseminaarissa. 1.4.2009.
- Tilastokeskus 2007. Väestöennuste 2007–2040. Luettavissa: http://www.stat.fi/til/vaenn/2007/vaenn_2007_2007-05-31_tie_001.html. Julkaistu 31.5.2007.
- Tilastokeskus 2009. Yritysrekisterin vuositilasto. Luettavissa: <http://www.stat.fi/til/syr/tau.html>.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2008. Tilaa- ja tuottajamalli. Luettavissa: <http://www.tem.fi/index.phtml?s=1885>. Päivitetty 5.8.2008.
- Työhön Kutsu 2009. Hankkeen esittely. Luettavissa: http://www.tyohonkutsu.fi/hankkeen_esittely/. Luettu: 4.5.2009.
- Urheiluopistojen Yhdistys ry 2007. Urheiluopistojen tulevaisuus. Työryhmän loppuraportti.
- Urheiluopistojen Yhdistys ry 13.4.2009. Vapaan sivistystyön kehittämisohjelma 2009–2012. Lausunto.
- Valtioneuvosto 2007a. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma.. Luettavissa: http://www.valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf. Luettu: 13.12.2008.
- Valtioneuvosto 2007b. Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2007. Luettavissa: <http://www.valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>.
- Valtioneuvosto 2007c. Terveiden edistämisen politiikkaohjelma. Luettavissa: <http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/terveys/ohjelman-sisaeltoe/fi.pdf>.
- Valtioneuvosto 2007d. Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma. Luettavissa: http://www.vn.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/tyo_yrittaminen_tyoelama/ohjelman-sisaeltoe/fi.pdf.
- Valtioneuvosto 2008. Hallituksen politiikkaohjelmat: Ennaltaehkäisevät palvelut kuntien strategiseksi valinnaksi. Valtioneuvoston viestintäyksikkö, tiedote 364/2008. Luettavissa: <http://www.government.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=5463&c=0&moid=5466&oid=244737>. Luettu: 13.1.2009.
- Valtioneuvosto 2009. Ikääntymisraportti. Kokonaisarvio ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävydestä. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2009.
- Valtiovarainministeriö 2008. Kunta- ja palvelurakenneuudistus –katse kohti tulevaisuuden palvelurakenteita -esite. Luettavissa: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/03_muut_asiakirjat/20080820PARASK/esite_su.pdf.
- Valtiovarainministeriö 2009. Aluehallinnon uudistus lausuntokierroksille. Tiedote 06/2009, 3.2.2009. Luettavissa: http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20090203Alueha/name.jsp. Luettu 14.3.2009.

Valtiovarainministeriö 2009b. Parasta nyt – Kunta- ja palvelurakenneuudistuksen suunnitteluvaiheen loppuarviointi. 11/2009. Luettavissa: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20090317Parast/Paras_-_taitto_NETTI_%2B_KANNET.pdf. Luettu 3.4.2009.

Varusmiesliitto 2008. Varusmiesliitto vaatii kutsuntoihin kuntotestejä! Luettavissa: <http://www.varusmiesliitto.fi/sitenews/view/-/nid/14/ngid/1/>. Luettu 1.4.2009.

Virtala Mirja 2008. Kulttuuriasiainneuvos, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, Opetusministeriö. Henkilökohtainen tiedonanto.

Liite 1. Urheiluopistojen rehtoreiden SWOT-analyysi koulutustehtävittäin keväällä 2008

Vapaa sivistystyö	
Vahvuudet Toimialan laajuus liikunnan kentässä Koulutuksen ja työelämän läheisyys Pitkät perinteet (2 vastausta) Olemassa olevat liikuntatilat ja olosuhteet (2) Markkina-alue Runsaasti tilaa kehittää Ammatillinen osaaminen, tuotteet ja palvelut Rahoitusjärjestelmä ja lainsäädäntö Toimintaympäristö Erityisosaaminen Ruotsinkielisyys/kaksikielisyys	Heikkoudet ”Laki” rajaa toimintakenttää Urheiluopistot eivät valvo yhteisiä etuja Muut koulutusalat päättävät liikunnan koulutusrakenteen Omat taloudelliset resurssit pienehköt Trenditietoisuus puutteellinen Ulko-olosuhteet laadultaan mitättömät Vuorokausien epätasainen jakautuminen toimintavuodelle Joidenkin suosittujen liikuntaolosuhteiden puuttuminen ”Laitoskulttuuri” Liikuntatilat Alan ekspertit puuttuvat
Mahdollisuudet Liikunnalla on yhteiskunnallinen kysyntä Koulutuskenttä murroksessa, mahdollisuus tehdä muutoksia Mahdollisuus kerätä joukot yhteen Paremmen saavutettavuuden hyödyntäminen Oman talousalueen kasvu Suuret ikäluokat Lisääntynyt vapaa-aika Lisääntynyt kysyntä Elämänlaatuun panostaminen Uudet innovaatiot Opistojen yhteistyö Luontokeskus/ulkoilu, erämaa	Uhat Opistojen yhteiskunnallinen tuki heikkenee Toiminta muuttuu ”matkailuelinkeinoksi” Yleishyödyllisen ja vapaan elinkeinotoiminnan välinen raja Urheiluseuratoiminnan taantuminen Muutokset julkisen rahoituksen määrässä ja rakenteessa sekä lainsäädännössä Verotuksen uudet linjaukset Kilpailu Kova kilpailu liikunnan yrittäjien kesken pääkaupunkiseudulla Valtionosuuksien muutokset huonompaan suuntaan
Toimintaympäristön muutokset Koulutusrakenteet/ rahoitus muutoksessa Verottaja kiristää otettaan Liikunta-alan organisaatiouudistukset Nopea teknologinen kehitys Ammatillinen uudistuminen ja kehittyminen Majoituskapasiteetin lisääntyminen alueella Kilpailun lisääntyminen Talven lyheneminen	
Urheiluopistojen toimintakykyä edistävät tekijät Mahdollisuus toimia laajasti koulutuksessa ja liikunnan toteutuksessa Valtakunnallinen yhteistyö Yhteinen strategia Edunvalvonta ja sidosryhmät Tunnettavuus	
Näkemyksiä siitä, mihin yhteistä voimaa tulisi jatkossa kehittää Vapaan sivistystyön toimintaedellytysten turvaaminen Massatuotteiden markkinointi ja kehittäminen yhdessä	

(jatkuu)

Ammatillinen peruskoulutus	
Vahvuudet Koulutus Toimialan laajuus liikunnan kentässä Koulutuksen ja työelämän läheisyys Vahva historia ja perinteet Vahvat osaajaresurssit Markkina-alue Saavutettavuus Opintojen jaksotus Yhteisöllisyys Motivoitunut opettajakunta Ei vuosikursseja	Heikkoudet ”Laki” rajaa toimintakenttää Urheiluopistot eivät valvo yhteisiä etuja Muut koulutusalat päättävät liikunnan koulutusrakenteen Liian koulupainotteinen ajattelu Omat resurssit pienehköt – kapasiteetin puute Liian pieni opettajakunta Heikot oppilaat Monipuolisuus puuttuu opettajakunnassa Liikuntatilat
Mahdollisuudet Liikunnalla on yhteiskunnallinen kysyntä Koulutuskenttä murroksessa, mahdollisuus tehdä muutoksia Mahdollisuus kerätä joukot yhteen Lisä- ja täydennyskoulutus Aikuiskoulutuslupa Yhteistyö lukioiden ja muiden ammatillisten koulutuksen järjestäjien kanssa	Uhat Mitä ammatilliselle koulutukselle käy isojen koulutuskuntayhtymien tai muiden suurten yksiköiden ”puristuksessa” Kilpailu kiristyy Muutokset julkisen rahoituksen määrässä ja rakenteessa Tilat eivät vastaa tämän päivän toimintaa Koulutus siirtyisi muualle Valtionosuuksien muutokset huonompaan suuntaan
Toimintaympäristön muutokset Koulutusrakenteet/ rahoitus muutoksessa Verottaja kiristää otettaan	
Urheiluopistojen toimintakykyä edistävät tekijät Mahdollisuus toimia laajasti koulutuksessa ja liikunnan toteutuksessa Valtakunnallinen yhteistyö	

Ammatillinen lisäkoulutus	
<p>Vahvuudet</p> <p>Koulutus</p> <p>Toimialan laajuus liikunnan kentässä</p> <p>Koulutuksen ja työelämän läheisyys</p> <p>Yhteinen edunvalvonta</p> <p>Maan kattava koulutusjärjestelmä</p> <p>Ammatillinen osaaminen</p> <p>Oppimisympäristö</p> <p>Henkilöstö</p> <p>Suorituspaikat</p> <p>Alan yleinen kiinnostus hyvä</p>	<p>Heikkoudet</p> <p>"Laki" rajaa toimintakenttää</p> <p>Urheiluopistot eivät valvo yhteisiä etuja</p> <p>Muut koulutusalat päättävät liikunnan koulutusrakenteen</p> <p>Liikunta-alalla tuhlataan voimavaroja</p> <p>Samojen asioiden kehittelyyn eri opistoilla – heikko henkilötöyvuosien tuottavuus</p> <p>Hallitusohjelman suuntaisesti olemme liian pieniä yksiköitä, mutta olemmeko riittävän erikoistuneita?</p> <p>Pienet aloitusryhmät</p> <p>Tarjonnan suppea-alaisuus</p> <p>Resurssit</p> <p>Kilpailu/tarjonta lisääntynyt</p>
<p>Mahdollisuudet</p> <p>Liikunnalla on yhteiskunnallinen kysyntä</p> <p>Koulutuskenttä murroksessa, mahdollisuus tehdä muutoksia</p> <p>Mahdollisuus kerätä joukot yhteen</p> <p>Ammatillisen ja aikuiskoulutuksen kehittäminen/ suuremmat yksiköt, mutta alueellinen jakautuminen liikunnan alalla</p> <p>Lukioyhteistyö paikallisesti</p> <p>Koulutuksen järjestäjien kokoamishanke</p> <p>Koulutustarve ja ammattitaitoisen työvoiman kysyntä</p> <p>Vastata paremmin työelämän tarpeeseen</p>	<p>Uhat</p> <p>Miten säilytetään ja vahvistetaan monialainen ja tarpeellinen ammatillinen aikuiskoulutus</p> <p>Vahvat ylläpitäjät – liikunta pieni ala</p> <p>Laatu/ määrä – tuloksellisuusrahoitus aikuiskoulutuksessa – kärsiikö ammatillisen osaamisen laatu, onko miellä riittävästi määrää/opisto?</p> <p>Koulutuksen järjestäjien kokoamishanke</p> <p>Pienemmät ikäluokat</p> <p>Työelämän kylläntyminen</p> <p>Rahoituksen muutokset</p>
<p>Toimintaympäristön muutokset</p> <p>Koulutusrakenteet/ rahoitus muutoksessa</p> <p>Verottaja kiristää otettaan</p> <p>Liikunta on pieni ala – uudistuksia</p> <p>Hallitusohjelman mukaisia muutoksia saattaa tulla nopealla aikataululla (31.12.2010 mennessä)</p> <p>Opiskelijoiden väheneminen</p> <p>Työmarkkinoiden muutokset</p>	
<p>Urheiluopistojen toimintakykyä edistävät tekijät</p> <p>Mahdollisuus toimia laajasti koulutuksessa ja liikunnan toteutuksessa</p> <p>Valtakunnallinen yhteistyö</p> <p>Urheiluopistot ovat muuntautumiskykyisiä – määritellään yhteiset osa-alueet toiminnoille, joita hoitaa tietty tiimi ja tuottaa muille tuotteet – perustehtävän hoitoon vapautuu aikaa aikuiskoulutuksessa</p> <p>Selkeä hallinnointi ja ohjaus</p> <p>Työelämän tarpeiden selvitykset</p> <p>Muuntautumiskyky</p>	
<p>Näkemyksiä siitä, mihin yhteistä voimaa tulisi jatkossa kehittää</p> <p>Urheiluopistojen yhteiset intressit kartoitettava aikuiskoulutuksessa</p> <p>Yhteisen liikunta-alan arviointi- ja palautejärjestelmän kehittäminen aikuiskoulutuksessa</p> <p>Huolehditaan oman toimialan eduista</p>	

(jatkuu)

Maksullinen palvelutoiminta	
Vahvuudet Markkina-alue Runsaasti tilaa kehittää valmennustietoudesta terveysliikunnan sovelluksiin Toimintaympäristö ja olosuhteet Monipuoliset mahdollisuudet Sijainti Lähellä päivävierailjoita Ammatillinen osaaminen Palvelujen hinta-laatusuhde Urheiluopisto on "brändi"	Heikkoudet Kapasiteetin puute ja vanhanaikaisuus Tuntemattomuus matkailumarkkinoilla Taloudelliset resurssit pienehköt Asiakassidonnaisuus ja lyhytjänteisyys Linjaukset eri palvelujen tuottajien kanssa Resurssit Kilpailu/tarjonta lisääntynyt Terveystietämisen tietotaito puuttuu Vanhat tilat Epäammattimaisuus
Mahdollisuudet Saavutettavuus Yhteistyö matkailuorganisaatioiden kanssa Liikuntamatkailu/ erämaaliikunta Terveysliikunnan merkityksen kasvu Terveystietämisen edistäminen Palvelujen tuottajien yhteistyö Yhteiskunnallinen tarve Uusia tuotteita paljon kokeilematta	Uhat Kilpailu kiristyy Toiminnan laatu ei tyydytä asiakasta Talouselämän laskusuhdanne Perustoiminnan vaarantaminen Kilpailijat/ muut urheiluopistot, niiden investoinnit Urheiluop. ja koul. ylläpitäminen siirtyisi pois
Toimintaympäristön muutokset Palvelujen tarjonta lisääntynyt Mahdollisuudet lisääntyneet Kysyntä lisääntynyt	
Näkemyksiä siitä, mihin yhteistä voimaa tulisi jatkossa kehittää Yhteisten massatuotteiden kehittäminen, myynti ja markkinointi	

Liite 2. Sidosryhmäseminaarin ohjelma

Urheiluopistostrategian sidosryhmäseminaari

3.11.2008 klo 9.30

Säätytalo, Snellmaninkatu 9–11, Helsinki

OHJELMA

9.30	Kahvitarjoilu, sali 20
10.15	Seminaarin avaus, sali 15 Valtiosihteeri Heljä Misukka Opetusministeriö Puheenjohtaja Leena Kaivola Urheiluopistojen Yhdistys ry
10.40	Koulutuspolitiikan kehittäminen ja urheiluopistot Opetusministeri Sari Sarkomaa
11.10	Urheiluopistot järjestöjen yhteistyökumppaneina Puheenjohtaja Timo Laitinen Suomen Liikunta ja Urheilu
11.40	Urheiluopistot terveyttä edistävän liikunnan toimijoina Johtaja Mikael Fogelholm Suomen Akatemia, Terveystutkimuksen yksikkö
12.10	Kahvitarjoilu, sali 20
12.30	Urheiluopistot suomalaisen huippu-urheilun kehittämisessä Puheenjohtaja Tapio Korjus Valtion liikuntaneuvosto
13.00	Urheiluopistot osana suomalaista liikuntapolitiikkaa Valtiosihteeri Stefan Johansson Opetusministeriö
13.30	Seminaarin päätös, kuohuviini ja kakku, sali 20

Liite 3. Tulevaisuustyöpajan ohjelma

Urheiluopistostrategian tulevaisuustyöpaja

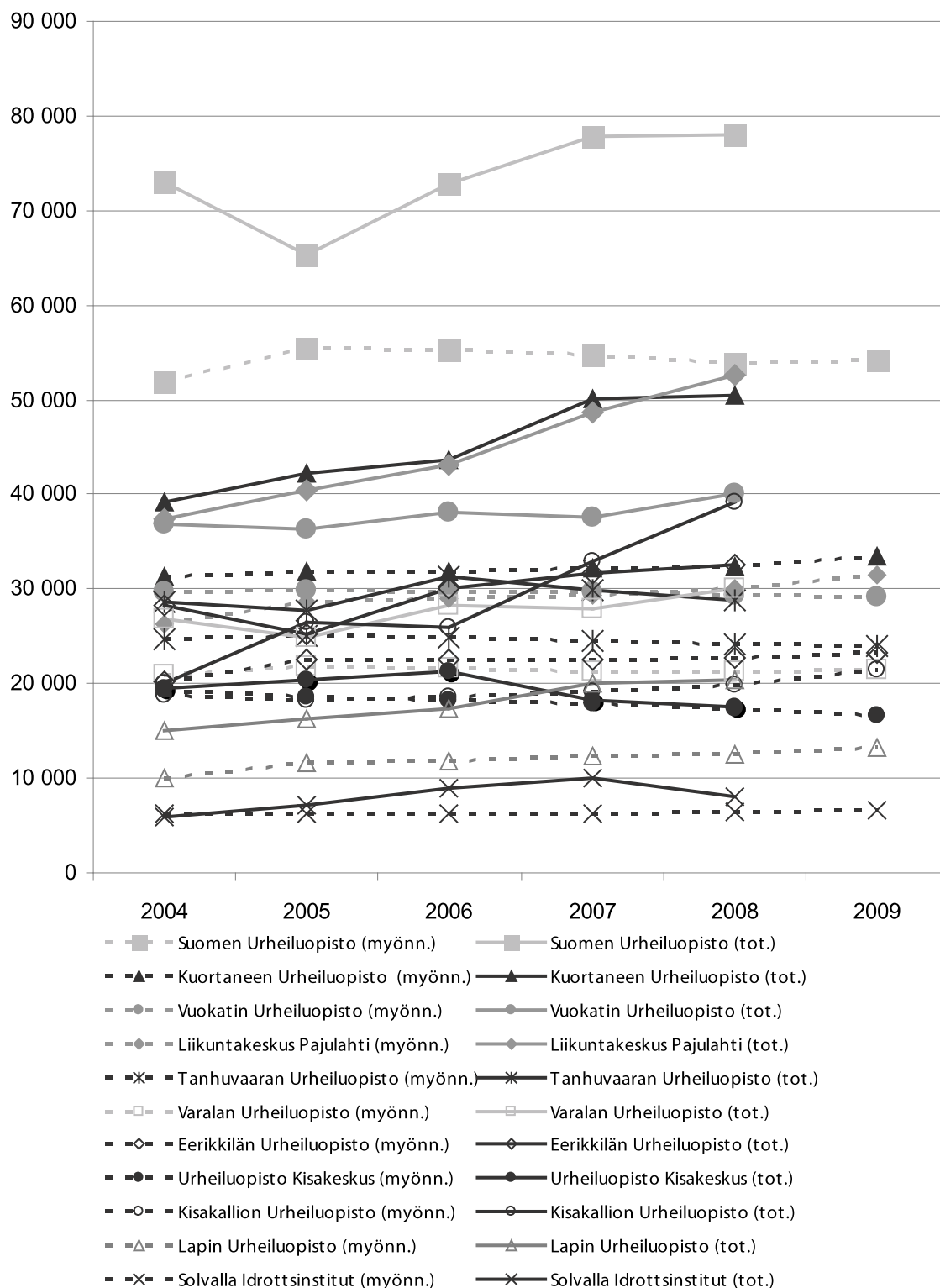
Aika: Keskiviikko 28.1.2009 klo 9.30–14

Paikka: SLU-talo, sali 1, Radiokatu 20, Helsinki

OHJELMA

9.30	Kahvitarjoilu
9.50	Tilaisuuden avaus Puheenjohtaja Leena Kaivola Urheiluopistojen Yhdistys ry
10.00–11.00	TEEMA 1: Urheiluopistot järjestöjen kumppaneina Alustus: Jukka Pekkala, pääsihteeri, SLU Keskustelua teemasta pöytäkunnittain sekä äänestyksiä teemaan liittyvistä aiheista
11.00–12.00	TEEMA 2: Urheiluopistot ja lasten ja nuorten liikunta Alustus: Harri Hakkarainen, LL, LitM, Suomen Urheiluopisto Keskustelua teemasta pöytäkunnittain sekä äänestyksiä teemaan liittyvistä aiheista
12.00–12.30	Kahvitauko
12.30	TEEMA 3: Urheiluopistot ja huippu-urheilu Alustus: Kari Niemi-Nikkola, valmennuksen johtaja, Suomen Olympiakomitea Keskustelua teemasta pöytäkunnittain sekä äänestyksiä teemaan liittyvistä aiheista
13.30	Yhteenveto
14.00	Tilaisuuden päätös

Liite 4. Vapaan sivistystyön myönnettyjen ja toteutuneiden opiskelijavuorokausien kehitys urheiluoipistoittain 2004–2009 (Vuoden 2008 toteumat ovat arvioita)

Liite 5. Liikunnanohjauksen perustutkinnon opiskelu liikunnan koulutuskeskuksissa: vuonna 2004 aloittaneiden seuranta

Urheiluopistot maakunnittain	Opiske- lijoiden enimmäis- määrä (2006 -)	Opisk. 2006 aritm. KA	Täyttö- aste % 2006*	Pyrkineet 2004	Aloittaneet 2004	Karsinta-% 2004	Tutk.. suor. nim. ajassa 06/07**	Läpäisy** %	Jatkoi opiskelua	Keskeytytti***	Sijoittuminen		muu tai ei tietoa
											työhön 2007	opisk. 2007	
UUSIMAA													
Kisakallion Urheiluopisto	82	82	100,0	374	43	88,5	37	86,0	6		35	7	
yo-pohjaiset 05-07				198	22	88,9	20	90,9	2		16	6	
pk-pohjaiset 04-07				176	21	88,1	17	81,0	4		19	1	1
Liikuntakeskus													
Pajulahti	90	82	91,1*	225	23	89,8	16	69,6	7				
yo-pohjaiset				121	11	90,9	8	72,7	3				
pk-pohjaiset				104	12	88,5	8	66,7	4				
Suomen													
Urheiluopisto	110	114	104,1	268	33	87,7	28	84,8	5		25	8	
yo-pohjaiset					12		12	100,0			6	6	
pk-pohjaiset					10		7	70,0	3		9	1	
urheilijakoul/kesälajit					11		9	81,8	2		10	1	
Solvalla idrottsinstitut	45	48	105,6	49	14	71,4	14	100,0			12	1	1
PIRKANMAA													
Varalan Urheiluopisto	60	62	103,3	506	30	94,1	28	93,3		2	22	6	
E-POHJANMAA													
Kuortaneen Urheiluopisto	60	57	94,2*	129	21	83,7	17	81,0	1	3	14	3	1
ETELÄ-SAVO													
Tanhuvaaran Urheiluopisto	60	65	108,3	202	26	87,1	17	65,4	3	6	16	1	
(Lapin Urheiluopisto)	115												
YHTEENSÄ	392	510		1753	190	89,2	157	82,6	22	11	124	26	3

* Täyttöraasteen vajuus johtui opiskelijamäärän lisäyksestä syksyllä (Pajulahti: 20 paikkaa, Kuortane 20 paikkaa) sekä siirtymisestä vuotuisen sisäänottoon.

** Tutkinnon suorittaminen nimellisajassa: Usein aktiiviuurheilijoiden opinnot venyvät hiukan (Vierumäki 4, Tanhuvaara 3), vaikka tutkinto kyllä suoritetaan.

***Keskeyttäneiden osuus oli 5%. Keskeyttäminen johtui siirtymisestä alan sisällä esim. toiseen urheiluopistoon (Tanhuvaara 2) tai oppisopimuskoulutukseen (Tanhuvaara 1, Varala 1) tai liikunta-alan töihin ennen valmistumista (Kuortane yrittäjä 1, ammattikiekkolijä 1), muille aloille (Tanhuvaara 1).

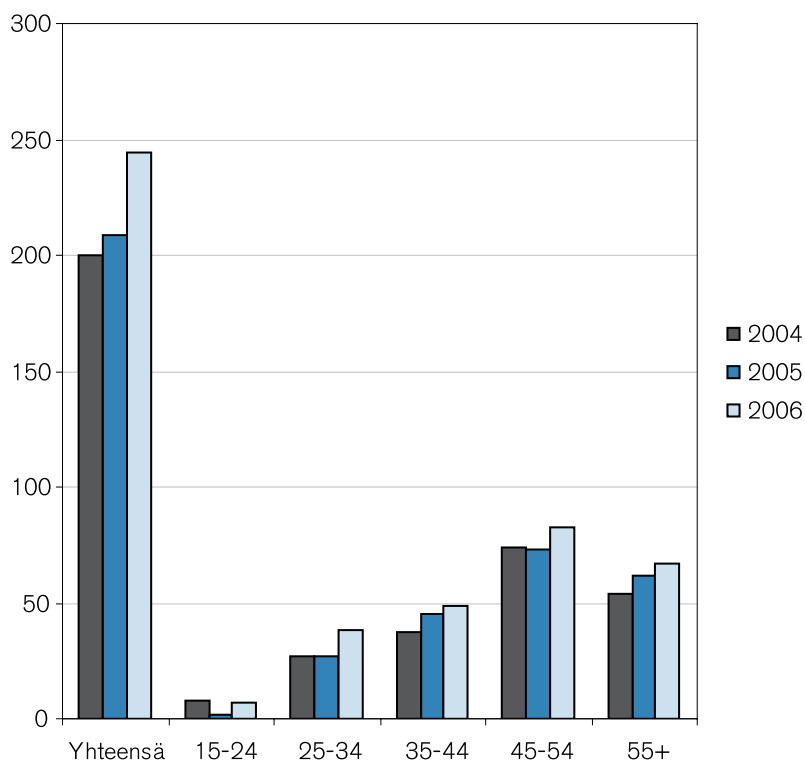
Liite 6. Tutkintotavoitteinen ammatillinen lisäkoulutus urheiluopistoittain (at=ammattitutkinto, eat=erikoisammattitutkinto)

	Eerikilän Urheiluopisto	Kisakallion Urheiluopisto	Kuortaneen Urheiluopisto	Lapin Urheiluopisto	Liikuntakeskus Pajulahti	Solvallan Urheiluopisto	Suomen Urheiluopisto	Tanhuvaaran Urheiluopisto	Urheiluopisto Kisakeskus	Varalan Urheiluopisto	Vuokatin Urheiluopisto
Liikunnan at, lasten liikunta											
Liikunnan at, aikuisliikunta											
Liikunnan at, liikunta- ja ohjelmapalvelut											
Liikunnan at, seuratoiminta											
Liikuntapaikkojenhoitajan at											
Liikuntapaikkamestarin eat											
Golfkentänhoitajan at											
Golfkenttämestarin eat											
Valmentajan at											
Valmentajan eat											
Johtamisen eat											
Yrittäjän at											
Hierojan at											
Erä- ja luonto-oppaan at											

Liite 7. Liikunta-ala Tilastokeskuksen luokituksissa

Liikunta-alan määrällinen ennakkointi Tilastokeskuksen toimialaluokituksiin perustuvien tilastojen perusteella on haasteellista. Selkeästi liikuntaan tai urheiluun liittyviä toimialoja on muutama, mutta liikunta-alan toimijoita on paljon sellaisillakin toimialoilla, jotka eivät suoraan liity liikuntaan tai urheiluun. Toisaalta tulevaisuudessa ammatit ja toimialat sekoittuvat entisestään toisiinsa, mikä tekee ennakkoinnista entistäkin haasteellisempaa.

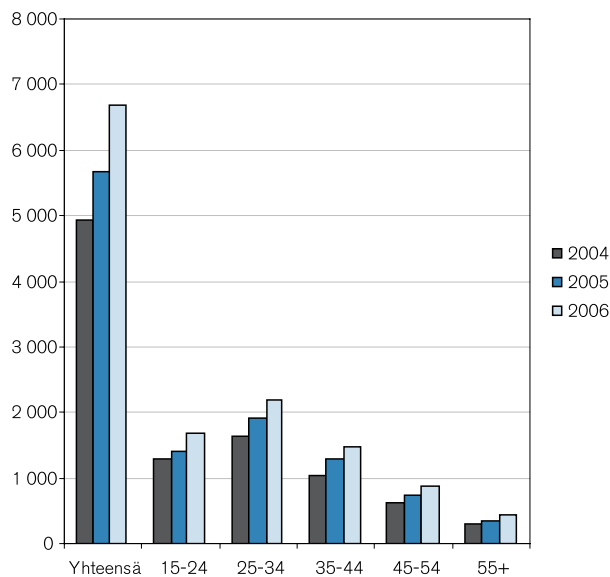
Tilastokeskuksen Ammattiluokitus 2001 sisältää kaksi suoraan liikunta-alaan liittyvää ammattiluokkaa: 12293 Liikunta- ja vapaa-aikatoimenjohtajat sekä 3475 Urheilijat, urheiluvalmentajat, liikunnanohjaajat ym. Liikunta- ja vapaa-aikatoimenjohtajien määrän kehitys eri ikäryhmissä Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston tietojen mukaan on koottu alla olevaan kaavioon.

Ammattiluokan 12293 Liikunta- ja vapaa-aikatoimenjohtajat kehitys vuosina 2004–2006 eri ikäryhmittäin (Tilastokeskus)

(jatkuu)

Luokka 3475 on jaettu kahteen alaluokkaan: 34751 Urheilijat ja urheiluvalmentajat sekä 34752 Urheilu- ja liikunnanohjaajat, mutta Tilastokeskuksen taulukoissa 5-numeroisia luokituksia on käytetty ainoastaan vuoden 2004 tiedoissa. Tilastokeskuksen Kaija Ruotsalaisen mukaan 5-portainen luokitus on nähty todennäköisesti liian epäluotettavana, joten on päädytty 4-numeroisen luokittelun käyttöön. Vuonna 2004 urheilijoiden ja urheiluvalmentajien määrä on ollut Tilastokeskuksen mukaan 1625 ja urheilu- ja liikunnanohjaajien 2653.

Ammattiluokan 3475 Urheilijat, urheiluvalmentajat, liikunnanohjaajat ym. kehitys vuosina 2004–2006 eri ikäryhmittäin (Tilastokeskus)

Tilastokeskuksen LuokitusEkspertti-hakusanapalveluun on koottu 10 000 ammatin ja 12 000 toimialan hakusanan hakemisto. Vuoden 2002 toimialaluokituksen perusteella hakusanalla *liikunta* hakemistosta löytyvät seuraavat toimialat:

Hakusana	Toimialaluokitus
Liikunta-asioiden hallinto	75121 Opetuksen ja kulttuuriasiain hallinto
Liikuntakoulut	92620 Urheilutoiminta
Tutkimus (liikuntatiede)	73101 Lääketieteellinen tutkimus ja kehittäminen

Vuoden 2009 alussa otettiin käyttöön uudistettu toimialaluokitus 2008, josta hakusanalla *liikunta* löytyvät seuraavat hakutulokset:

Hakusana	Toimialaluokitus
Liikunta-asioiden hallinto	84121 Opetuksen ja kulttuuriasiain hallinto
Liikuntakoulut	85510 Urheilu- ja liikuntakoulutus
Liikuntatieteellinen tutkimus	72191 Lääketieteellinen tutkimus ja kehittäminen
Sisäliikuntarakennusten rakentaminen	41200 Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen
Tutkimus (liikuntatiede)	72191 Lääketieteellinen tutkimus ja kehittäminen

Hakusanalla *urheilu* vuoden 2002 toimialaluokituksesta löytyy yhteensä 17 toimialaa:

- 15880 Homogenoitujen ravintovalmisteiden ja dieettiruokien valmistus
- 19300 Jalkineiden valmistus
- 29600 Aseiden ja ammusten valmistus
- 33400 Optiikka- ja valokuvausvälineiden valmistus,
- 36400 Urheiluvälineiden valmistus
- 45211 Yleiset talonrakennustyöt
- 45230 Teiden, katujen, lentokenttien ja urheilualueiden rakentaminen
- 51150 Huonekalujen, taloustavaroiden ja rautakauppatavaroiden agentuuritoiminta
- 51421 Vaatteiden tukkukauppa
- 51478 Urheilualan tukkukauppa
- 52488 Urheilualan vähittäiskauppa
- 52495 Leikkikalujen ja askartelutarvikkeiden vähittäiskauppa
- 71402 Urheilu- ja liikuntavälineiden vuokraus
- 80421 Kansanopistot, kansalaisopistot, musiikkioppilaitokset yms.

(jatkuu)

92620 Urheilutoiminta

92610 Urheilukentät, urheiluhallit ja stadionit

92720 Muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut.

Vuoden 2008 uudistetussa toimialaluokituksessa hakusanalla *urheilu* löytyvät seuraavat 28 toimialaa:

11070 Virvoitusjuomien valmistus; kivennäisvesien ja muiden pullotettujen vesien tuotanto

14190 Muiden vaatteiden ja asusteiden valmistus

15200 Jalkineiden valmistus

25400 Aseiden ja ammusten valmistus

26520 Kellojen valmistus

30120 Huvi- ja urheiluveneiden rakentaminen

32300 Urheiluvälineiden valmistus

32501 Lääkintä- ja hammaslääkintäinstrumenttien ja -tarvikkeiden valmistus (pl. hammasproteesit)

32991 Turvavarusteiden valmistus

33110 Metallituotteiden korjaus ja huolto

41200 Asuin- ja muiden rakennusten rakentaminen

42999 Muu muualla luokittelematon maa- ja vesirakentaminen

43999 Muu muualla luokittelematon erikoistunut rakennustoiminta

46189 Muualla luokittelematon erikoistunut agentuuritoiminta

46421 Vaatteiden tukkukauppa

46493 Urheilualan tukkukauppa

47641 Urheiluvälineiden ja polkupyörien vähittäiskauppa

47789 Muiden uusien tavaroiden vähittäiskauppa

77210 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing

79900 Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.

81300 Maisemanhoitopalvelut

85320 Keskiasteen ammatillinen koulutus

85420 Korkea-asteen koulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa

85510 Urheilu- ja liikuntakoulutus

93110 Urheilulaitosten toiminta

93120 Urheiluseurojen toiminta

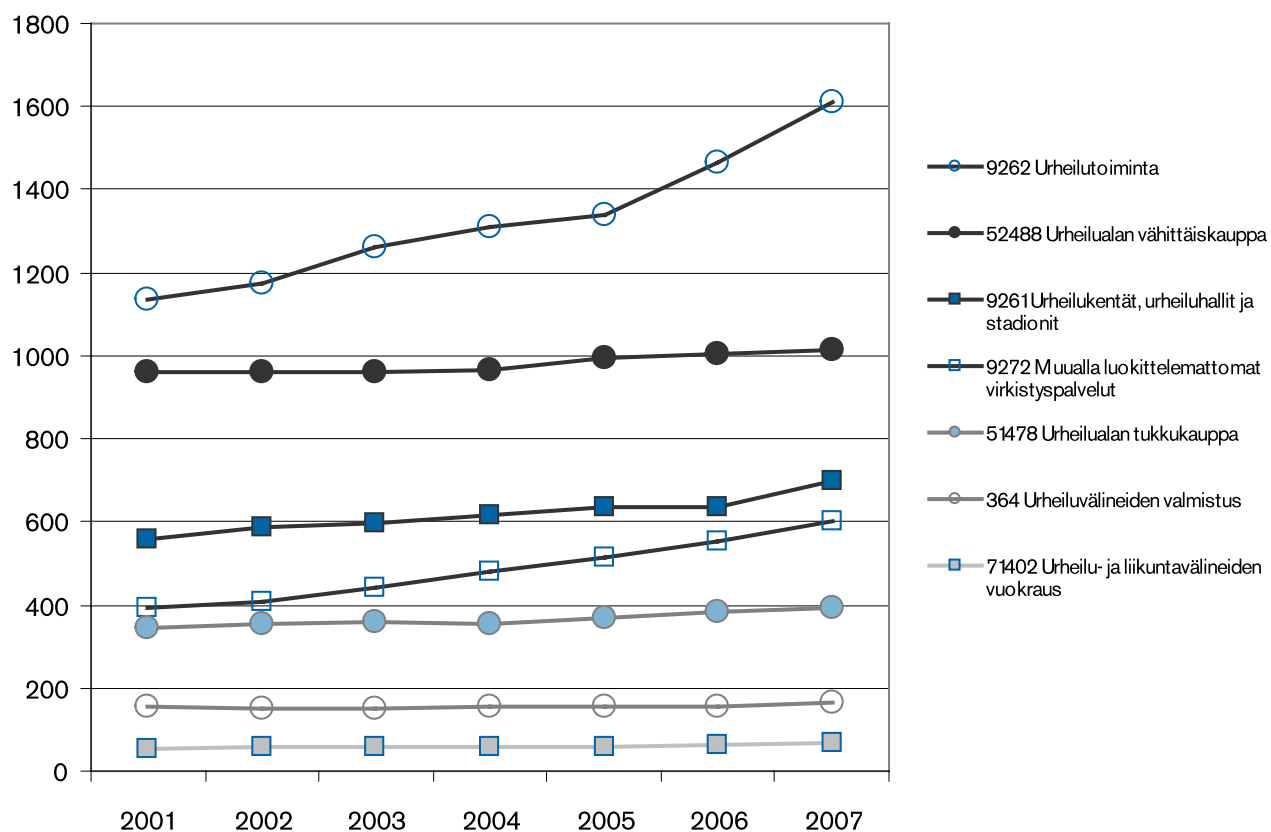
93190 Muu urheilutoiminta

95290 Muiden henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden korjaus.

Liikuntaan liittyviä toimialoja on siis yksinkertaisella hakusanahauulla lukuisia. Liikunta-käsitteen laajentaminen esimerkiksi hyvinvoinnin, terveyden, matkailun, teknologian tai kulttuurin suuntaan laajentaa toimialojen kirjoa entisestään.

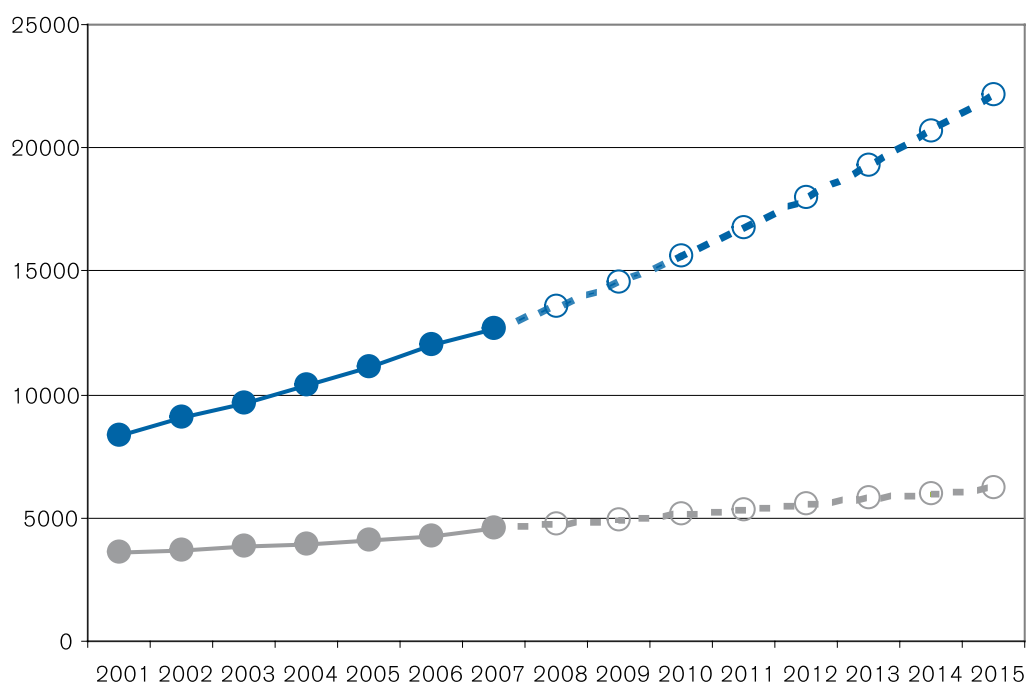
Liite 8. Liikunta-alaan liittyvien yritysten määrän kehitys 2001–2007 (Tilastokeskus)

(Huom. Liikunta-alan yrityksiä on lukuisilla muillakin toimialoilla. Toisaalta esimerkiksi toimiala *muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut* sisältää myös muita kuin liikunta-alan yrityksiä.)

Liite 9. Keskiarvoprosentein arvioitu yritysten ja henkilöstön määrän kasvu liikuntaan liittyvillä toimialoilla 92620 urheilutoiminta, 92610 urheilukentät, uimahallit ja stadionit, 52488 urheilualan vähittäiskauppa, 51478 urheilualan tukkukauppa, 36400 muualla luokittelemattomat virkistyspalvelut.

(Huom. Kasvuprosentti on laskettu vuosien 2001–2007 kasvuprosenttien keskiarvolla. Tässä kuvaajassa ei ole huomioitu esimerkiksi erilaisten toimintaympäristön muutoksien vaikutuksia kehitykseen.)

Liite 10. Äänestyskysymykset ja -vastaukset, Tulevaisuusseminaari 28.1.2009, SLU-talo, Helsinki. Vastaajina 23 liikunta- ja urheilujärjestöjen edustajaa.

Miten urheiluopistoverkoston yhteisellä strategialla voidaan mielestäsi vaikuttaa urheiluopistojen ja järjestöjen väliseen yhteistyöhön?

1. Strategialla ei ole mitään vaikutusta yhteistyöhön	0%
2. Strategialla voidaan saada aikaan joitakin yksittäisiä parannuksia	5%
3. Strategia voi tehostaa yhteistyötä melko paljon	70%
4. Strategia tehostaa yhteistyötä merkittävästi	25%

Urheiluopistojen ja järjestöjen yhteistyön tärkein tavoite on

1. Suomalaisen huippu-urheilun kehittäminen	45%
2. Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksien kehittäminen	0%
3. Suomalaisten terveyden ylläpitäminen ja parantaminen	20%
4. Valmentajien ja ohjaajien koulutuksen laadun varmistaminen	20%
5. Työpaikkojen luominen liikunta-alalle	15%

Urheiluopistojen ja järjestöjen yhteistyön toiseksi tärkein tavoite on

1. Suomalaisen huippu-urheilun kehittäminen	25%
2. Lasten ja nuorten liikuntamahdollisuuksien kehittäminen	10%
3. Suomalaisten terveyden ylläpitäminen ja parantaminen	0%
4. Valmentajien ja ohjaajien koulutuksen laadun varmistaminen	65%
5. Työpaikkojen luominen liikunta-alalle	0%

Tulevaisuudessa lajiliitot eivät tarvitse urheiluopistoja

1. täysin eri mieltä	68.4%
2. jokseenkin eri mieltä	31.6%
3. jokseenkin samaa mieltä	0%
4. täysin samaa mieltä	0%

Tulisiko mielestäsi lajiliittojen alueellinen toiminta keskittää tulevaisuudessa urheiluopistoille?

1. Lajiliittojen alueellista toimintaa ei tulisi siirtää lainkaan urheiluopistoille	6.3%
2. Satunnaisesti joitakin toimintoja voidaan siirtää urheiluopistoille	68.8%
3. Suuri osa liittojen alueellisesta toiminnasta tulisi siirtää urheiluopistoille	25%
4. Lajiliittojen alueellinen toiminta tulisi keskittää urheiluopistoille kokonaan	0%

(jatkuu)

Liikuntasektorin työpaikkojen määrä kasvaa tulevaisuudessa

1. täysin eri mieltä	5.3%
2. jokseenkin eri mieltä	5.3%
3. jokseenkin samaa mieltä	42.1%
4. täysin samaa mieltä	47.4%

Liikuntasektorin työpaikkojen määrä kasvaa eniten

1. Kuntasektorilla	0%
2. Yrityssektorilla	57.9%
3. Kolmannella sektorilla	42.1%

Järjestösektori ei kykene kasvattamaan liikunta-alan työpaikkojen määrää tulevaisuudessa

1. täysin eri mieltä	33.3%
2. jokseenkin eri mieltä	46.7%
3. jokseenkin samaa mieltä	20%
4. täysin samaa mieltä	0%

Kuinka hyvin mielestäsi tunnet urheiluopistojen koulutustarjontaa?

1. En tunne urheiluopistojen koulutustarjontaa juuri lainkaan	0%
2. Tunnen urheiluopistojen koulutustarjontaa melko huonosti	27.8%
3. Tunnen urheiluopistojen koulutustarjontaa melko hyvin	61.1%
4. Tunnen urheiluopistojen koulutustarjontaa erittäin hyvin	11.1%

Urheiluopistojen nykyinen koulutustarjonta ei vastaa tulevaisuuden työelämän tarpeisiin

1. täysin eri mieltä	0%
2. jokseenkin eri mieltä	77.8%
3. jokseenkin samaa mieltä	22.2%
4. täysin samaa mieltä	0%

Alakouluihin tulisi palkata liikunnanohjaajia (AMK) ja liikuntaneuvojia

1. täysin eri mieltä	10.5%
2. jokseenkin eri mieltä	10.5%
3. jokseenkin samaa mieltä	42.1%
4. täysin samaa mieltä	36.8%

Lasten ja nuorten ohjaajat seuroissa ovat liian huonosti koulutettuja

1. täysin eri mieltä	0%
2. jokseenkin eri mieltä	25%
3. jokseenkin samaa mieltä	37.5%
4. täysin samaa mieltä	37.5%

(jatkuu)

Kaikkien lasten ja nuorten liikuntaa ohjaavien tulisi suorittaa pakollinen koulutus

1. täysin eri mieltä	11.8%
2. jokseenkin eri mieltä	47.1%
3. jokseenkin samaa mieltä	29.4%
4. täysin samaa mieltä	11.8%

Yhteistyö urheiluoistojen kanssa lisää järjestöjen mahdollisuuksia vaikuttaa suomalaisten lasten ja nuorten kuntoon

1. täysin eri mieltä	11.1%
2. jokseenkin eri mieltä	5.6%
3. jokseenkin samaa mieltä	61.1%
4. täysin samaa mieltä	22.2%

Suomalainen urheilujärjestelmä ei takaa riittävää pohjaa lasten ja nuorten kehittymiseen huippu-urheilijoiksi

1. täysin eri mieltä	35.3%
2. jokseenkin eri mieltä	5.9%
3. jokseenkin samaa mieltä	29.4%
4. täysin samaa mieltä	29.4%

Urheiluoistot ovat merkittävä tekijä suomalaisen huippu-urheilun menestyksessä

1. täysin eri mieltä	10.5%
2. jokseenkin eri mieltä	21.1%
3. jokseenkin samaa mieltä	42.1%
4. täysin samaa mieltä	26.3%

Urheiluoistoilla on riittävästi huippu-urheiluosaamista

1. täysin eri mieltä	0%
2. jokseenkin eri mieltä	43.8%
3. jokseenkin samaa mieltä	56.3%
4. täysin samaa mieltä	0%

Urheiluoistojen suorituspaikat eivät ole huippu-urheilun kannalta riittävät

1. täysin eri mieltä	5.9%
2. jokseenkin eri mieltä	47.1%
3. jokseenkin samaa mieltä	35.3%
4. täysin samaa mieltä	11.8%

(jatkuu)

Urheiluopistojen tilojen ja olosuhteiden suunnittelussa ei ole huomioitu tarpeeksi vammaisurheilun tarpeita

1. täysin eri mieltä	0%
2. jokseenkin eri mieltä	21.4%
3. jokseenkin samaa mieltä	28.6%

Tarvitaanko yhteinen koordinaattori?

1. Kyllä	89.5%
2. Ei	0%
3. En osaa sanoa	10.5%

Olisitko valmis tulemaan ratkaisemaan, miten yhteinen koordinaattori toteutetaan?

1. Kyllä	94.4%
2. En	5.6%

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2009 ilmestyneet

1 Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit: Nykytila ja tiekartta	24 Taikalamppujen loisteessa; Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2006–2008 toiminnan arviointi
2 National-level Research Infrastructures: Present State and Roadmap	25 Luova maaseutu – luovan talouden ja kulttuurin kehittäminen maaseudulla
3 Kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurit: Nykytila ja tiekartta. Tiivistelmä ja suositukset	26 Joustavaan perusopetukseen
4 National-level Research Infrastructures: Present State and Roadmap. Summary and recommendations	27 Koulutus ja kulttuuri. Vuosikatsaus 2008
5 Forskningsinfrastrukturerna på nationell nivå. Nyläge och vägvisare. Sammanfattning och rekommendationer	30 Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä
6 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2007	31 Finnish Library Policy; National strategic areas of focus
7 Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat	34 Programa de las Bibliotecas Publicas Finlandesas 2015; Areas estrategicas nacionales destacadas
8 Riktlinjer för fostran till företagsamhet	35 Noste-ohjelma – aikuiskoulutuksen harppaus?
9 Guidelines for entrepreneurship education	36 NOSTE-ohjelma vuonna 2008. Vuosiraportti 2008
10 Työssäoppimisen luno	37 Selvitys erityiskoulujen ja sairaalaopetuksen asemasta, tehtävistä ja rahoituksesta kehittämisehdotuksineen
11 Oppisopimuskoulutus Euroopassa. Hyviä käytäntöjä etsimässä	38 Näin suomalaista kulttuuria viedään; Kulttuurivientiraportti 2008
12 Kulttuuripolitiikan strategia 2020	39 Creative Economy in the implementation of the Northern Dimension Policy
13* Culture Satellite Account; Final report of pilot project	40 Tulevaisuus meissä. Kasvaminen maailmanlaajuiseen vastuuseen
14 Kulturpolitisk strategi 2020	
15* Varmennekorttien käyttöönotto ja ylläpito yliopistoissa. Yliopistojen yhteinen suositus. Loppuraportti	
16 Tutkimus kuntien yleissivistävän koulutuksen opetustoimen johtamisen tilasta ja muutoksista Suomessa	
17 Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista / Statsrådets principbeslut om riktlinjer för främjande av idrott och motion	
18 Uusi suunta liikuntatutkimukseen; Opetusministeriön strategia liikuntatutkimuksen suuntaamiseksi ja hyödyntämiseksi	
19 Perusopetuksen laatukriteerit	
20 Tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttötarpeet kirjastoissa, arkistoissa ja museoissa	

* Ei painettu, vain verkossa

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

200
1809–2009

Julkaisumyynti / Bokförsäljning:

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin yliopisto

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 978-952-485-768-0 (nid.)

ISBN 978-952-485-769-7 (PDF)

ISSN 1458-8110 (painettu)

ISSN 1797-9501 (PDF)